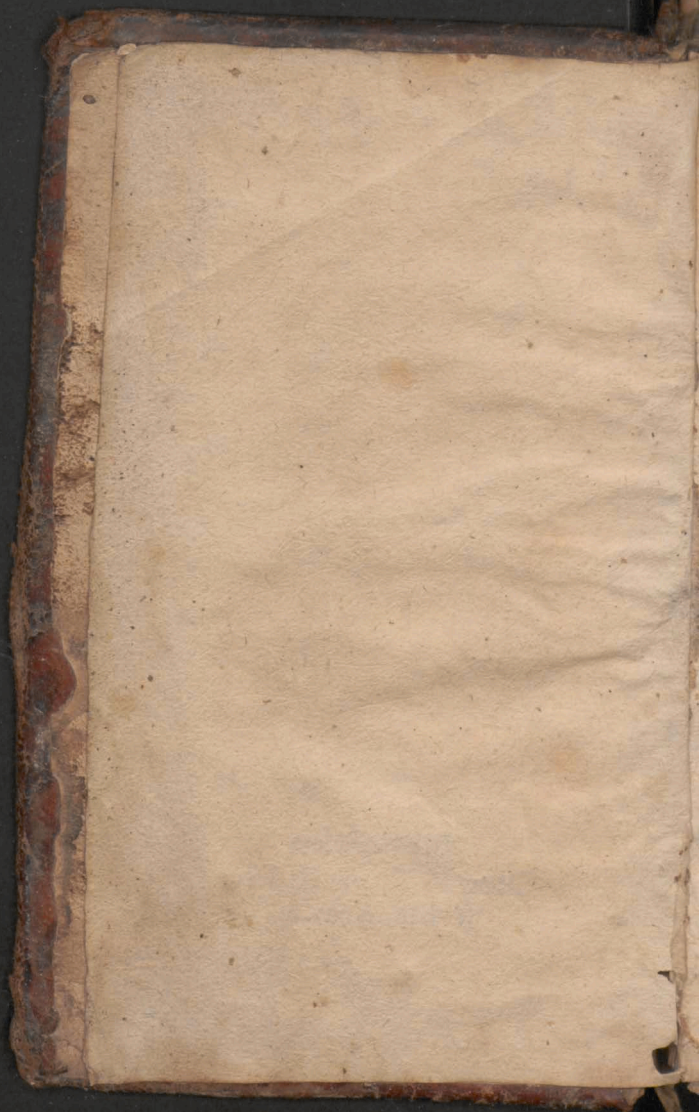

B. 1. 4.

Biblioteka
Ojców Kamedulów
w Bieuszewie

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI,
SENTENTIÆ
SACRÆ

In Quinq; Opuscula Divisa.

De Symbolo Apostolorum,
SEU DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexæ

De Opposito Virtutum sc:
De PECCATIS.

De DECEM DEI PRÆCEPTIS,
vbi breviter de Præceptis Ecclesiæ.

Tandem De SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORVM

AUTHORE

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs
JANLISZOWSKI, Ord: Prædic.

*His annexa brevis Monitio ad Lectorem Opus-
culorum jam impressorum sc: SENTENTIARUM*

MORALIUM & THOMISTICARUM.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIE, Typis NICOLAI ALEXANDRI
SCHEDEL, S. R. M. Typa A: D: M. DC. XCIX.

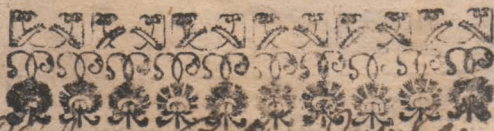

THOMAS à KEMPIS

L. 1, de Imitatione Christi C. 3.

Humilis tui cognitio certior via est ad Deum, quàm profunda scientiæ inquisitio. Non est culpanda scientia, aut quælibet simplex rei notitia, quæ bona est in se considerata, & à Deo ordinata, sed præferenda est semper bona conscientia & virtuosa vita. Quia verò plures magis student scire, quàm benè vivere: ideo semper errant, & pene nullum vel modicum fructum ferunt.

O si tantam adhiberent diligentiam ad extripanda vitia, & virtutes inferendas, sicuti ad movendas quæstiones: non fierent tanta mala & scandala in populo, nec tanta dissolutio in cœnobijs. Certè adveniente die Judicij, non quæretur à nobis quid legimus, sed quid fecimus: nec quàm benè diximus, sed quàm RELIGIOSÈ viximus. Thom. à Kempis loco citato.

*Pl. Ertarum Amalò in Insula
Ligrensi*

(MS) (✿) (SO)

CHRISTO CRUCIFIXO

DILECTO
CHRISTI CRUCIFIXI
SERVO

S. ROMVALDO

Eremitarum Camaldulensium

P A T R I.

S A C R O

EREMITARŪ CAMALDULENSIŪ

O R D I N I

Fr. FERDINANDVS OHM aliàs Ja-
NYSZOWSKI Ord: Prædic.

In Signum Profundissimæ
Venerationis

O F F E R T.

*Vm alij magnis Principi-
bus sua opera consecrant, ut
omnia sub eorum tutela pro-*

)(a2)(

fero

spero gressu incedant: hâc occasione
Magne Eremitarum Camaldulensium
PRINCEPS SENTENTIAS SACRAS
in gratiam & commodum ORDINANDORUM
collectas Tuo Nomini consecrandas duxi
(præmissâ Tibi Christe Crucifixe superprofundissimâ sub-
missione) verè enim Magnus es, non
solum inter homines, utpote ex Illu-
strissima familia Ducum natus, sed
quod majus, apud Deum. Magnitudo
hac excellentiâ virtutum mensuratur.
Fuit ergo in Te sincerus Religionis as-
fectus, dum in Monasterio Classensi
militiam Christi sub Regula S. P. BE-
NEDICTI inchoasti. Fuit profundissi-
ma ad tollendas Sathanae insidias humi-
litas: magno tamen apud Principes &
Reges in honore fuisti, multiq; Tuo
consilio mundi illecebris abjectis solitu-
dinem petière. Sufficiat adducere Pe-
trum Urseolum Venetiarum Ducem.
Fuit admirabilis patientiæ amor: in-
clusus enim circa paludem Cammias
clen.

clenssem dictam Origarium, ita inde
totus tumefactus & depilatus exiivisti,
vt non eadem qua inclusa fuerat facies
videtur. Nam & caro sic viridis erat
vt vix stellioni discolor appareret. Quid
de rigore jejuniij? prater alia jejuniij
onera per continuum annum singulis
diebus nihil habuisti nisi vnum pugil-
lum elixi ciceris. Sed quis singula es
narraret? sufficiat, in Te B. PATER
& Tuis Discipulis antiquorum Ereo-
mitarum rigorem expressum: taliter
enim in Syria cum Tuis vixisti, ac si
altera denuo Nitria videretur. Omnes
siquidem nudis pedibus incedentes,
omnes pallidi, & nimita omnium res-
rum extremitate contenti. Nonnulli
verò damnatis januis clausi, ita mora-
tui videbantur mundo, velut in sepulo-
chro positi. Vinum nec in gravissima
aegritudine petebatur. Sed cur ego de
Monachis loquor, cum & ipsi Mona-
chorum famuli, ipsi quoq; custodes pec-
corum jeunauerint, silentium tenues-
sint

vint, disciplinas inter se fecerint, & de
quibuslibet verbis poenitentiam flagi-
tauerint. O aureum (exclamat B.
Petrus Damianus) Romualdi secu-
lum, quod etsi tormenta persecutorum
non noverat spontaneo tamen Marty-
rio non carebat. Cujus tamen causam
in Pannoniam profectus, sed morbo re-
verti coactus, relicto ibidem perpetuo
per Discipulos fructus.

Etiã ad vos Venerabiles Eremita Cas-
malautenses sermo meus dirigitur, cum
& sub Vestro Venerabili Nomine Sa-
crarum Sententiarum Opusculum
lucem publicam videre desideret. Ve-
nerabile enim Nomen Vestrum: Vos
enim antiquorum Eremitarum (quo-
rum magnifica opera univrsus Orbis
stupet, quorum collationibus seu dictis
Angelicus Doctor suam Angelicam vi-
tam componebat) veri imitatores.
Hac de causa candidus Ordo Vester,
mirabili visione praesignatus. Scalam
enim à terra calum pertingentem, per
quam

quam homines in veste cãdida ascender
bat, per visum, Sinus Patriarchi Ves
ter co-spexit, eog; Sacra Camaldus
lensium Religionem designari mirabilis
ter agnovit. Hac inquam de causa: tali
enim visione, veros antiquorum Eremita
rum imitatores prãsignari congrue
bat. Felix adhuc seculum, quod, anti
quorũ Eremitarum splendore non spoli
atum inter montiũ & sylvarũ seras tot
cœlestis Hierusalem cives alit. Et licet
in profundo silentio constituti, Eccl. sã
tamen militantem, exemplari nocturno
nã diurnaq; psalmodiã, alijsq; ad De
um superopimum suis precibus, sus
tentatis. Quo etiam Apostolica in cœ
lis corona (ut legentibus & conside
rantibus, S. PAULI primi Eremitæ vi
tam patet) possidetur. Accedit Reli
giosa conversationis odor quo populo
predicatis. O quã benè docet, qui
exemplo docet. Sub Tanti ergo &
Tantum Nomine Opusculum meum
tucem publicam videre desiderat. Fave inter
cessione S. Pater. Favete precibus tanti
Patris Filij.

M O N I T I O

*Ad LECTOREM SENTENTIARVM
THOMISTICARVM.*

Perplexæ bono sensu excusentur. Vbi sciendum, multas conclusionum probationes potius esse tantum declarationes: & sic non obijciatur inefficacia rationi, cum non adsit.

Perplexitates nonnullæ in particulari insinuantur vnà cum editione Sententiarum Thomisticarum.

Ad tollendam verò perplexitatem l: 4. d: 39. sciendum, cum idem sit objectum habitus quod & actus primarij, ideo cum objectum formale *Quod* contritionis sit peccatum sub ratione injuriæ Deo illatæ &c: idem erit objectum formale habitus pœnitentiæ, vt etiam habet N. P. Labat d: 1. de Sac: Pœn: dub: 4. §. 1. ibi. *probat*ur *ultima pars*, Et sic quando dicitur esse objectum materiale, dicitur comparatiuè ad formale *Quo*, quod est jus diuinum læsum &c. vt habet citatus

Do:

Doctor l: c: 9. 3. ibi. Colliges 4to. Et
sic prima ratio quâ probatur pœnitenti-
am distingvi à charitate est omittenda.
Consequenter in ratione quâ probatur
pœnitentiam distingvi à religione non
interponendum jus divinum, sed sic di-
catur. Item distingvi à religione quæ
pro objecto formali respicit
cultum Dei & non sa-
tisfactionem.

MONI.

MONITIO

Ad LECTOREM SENTENT. MORALIUM.

*M*onui: perplexa sanè intelligenda, attendendo antecedentia & sequentia & precipuè primæ editionis, v. g. ex omissione aliqujus particule (aliena inadvertentiâ) omisse, sanè intelligenda intentio Authoris.

v. g. in 2. d. 29. conc: 2. post ly, cui censetur subjectus, adde, tunc enim teneretur, sc. se conformare.

Idem dic, dum aliqua particula casu irrepfit, v. g. ly non, vt in aditione tertiâ. 2. edit. & c.

Idem: dum vnus terminus pro alio ponitur, v. g. quantitas cibi, p. qualitas cibi. 1. d. 19.

Nec mihi contrarior, licet nonnullæ conclusiones sint in se tales. Nam quandoq; in aliena sententia, vel in communiv, non attendendo leges particulares, loquor. vel tanquam securius, vel saltem vt probabile propono. Et sic nec S. Thome: contrarior, v. g. in 2. d. 56. Conc: 6. & in 4. d. 6. Conc. 8.

Inadaquatio censurarum relatarum, etiam substantia-

substantialis, sic excusetur, vt merentur excusari
Authores ex quibus non pramonitus desumpsi.
Miror quod non moneant.

Inadequatio censurarum substantialis est v. g.
quando constituitur conditio ad incurrendam cen-
suram necessaria, v. g. si non restituerit. Acci-
dentalis: quando, v. g. non referantur complices
vel quando non enumerantur alie poena.

Hanc inadequationem substantialem habet l.
d. 35, de Decimis conc. 4. prime editionis,
sed in 2. edit: sublata. Hae inadequationes
substantiales, quantum potui (non tamen omni-
modam securitatem promitto) in secunda edic-
tione, tractando de Censuris, sustuli, & in mo-
nitione secunda editionis insinuavi.

Inter alias, extra Bullam Coena D. reserua-
tas, in prima editione inadequate retuli, De-
cimam quintam, vigesimam, trigessimam quar-
tam & trigessimam sextam. Inter non reserua-
tas vera vigesimam septimam:

Sequendo impressionem qua impressa Theol. P.
Setij, omisi in prima editione excommunicatio-
nem Bullae C. D. de avocantibus causas spiri-
tuales &c.

Quod

Quodd autem in vno vel alio casu referatur
Author pro Authore. Papa pro alio Papa. Numerus
pro numero. Minoris est momenti.

L: 4: di 19. §. Dices: sic habeo. Dices non
licet iurare reum iuste damnatum ut
rumpat carcerem. ergo nec consulere,
vel præbere instrumenta B. Nonnul-
los negare eam. Sed ego non video di-
sparitatem. Dico tamen re melius conside-
ratâ, agnoscenda disparitas.

L: 2: d: 42. legatur conjunctim ut habet S:
Th sc. reverentia minueretur & fervor chari-
tatis non multum augetur.

Videnda ergo monitio secunda editio-
ni præfixa, & alia in fine
eiusdem editionis
posita.

Facul.

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus.
Ordinarius Librorum Censor. Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SAS-
CRÆ in gratiam & commodum
Ordinandorum ab *A. R. P. F. FER-*
DINANDO JANUSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thopoxæ fidei aut bonis moribus
dissonum in se contineat: sed non
solum Ordinandis verum omnibus
legentibus sit proficuum & utile.
ideo illud approbo & in lucem
publicam prælo edido & concedo
facultatem, Datum in Præpositu-
ra S. Floriani 31. Ianuarij 1699.

M. FRANCISCUS PRZEWOSKI
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. Ordinarius Librorum
Censor.

Facultas Ordinis

F. VINCENTIUS KVIESZA

S.T.M. Provincialis Prov: Pol:

S. O. Predicatorum.

Authoritate Officij N. ac præ-
sentium serie vobis A. R. R. P. P.
Almi Studij N. Generalis Conven-
tûs Craç: Prov. Pol. Moderatori-
bus ad præsens, gubernium Tho-
misticæ Scholæ tenentibus, com-
mittimus ac in meritum S. Obe-
dientiæ mandamus, quatenus O-
puscu: (cui titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum Or-
dinandorum) ab A. R. P. S. T. M. F.
Ferd: Ohm Januszynski composi-
tum diligenter perlegant, revide-
ant, recognoscantq; , sicq; reco-
gnitum, relectum ac revivum iuxta
S. Conc: Trid. Can: prout in Dñi
judicaverint Typis publicis excu-
dendum approbent, In N. P. & E.
& Sp. S. Amen: In quorum fidem
his

his manu N. subscriptis sigillum,
officij apponi mandavimus D. in
Conv. N. Cr. SS. Trin. I. Septi 1698.

*Cons. in D. VINC: KULESZA,
M. PROV. Rtâ P. 232. mpr.*

*F. JGNATIUS KOWNACKI S. T.
Presentatus Prior Elbig. &
Soc. mpr.*

*Approbatio Theologorum Ordinis
SENTENTIAS SACRAS in gratiam &
S commodum Ordinandorum ab
A. R. P. S. T. M. F. Ferdinando Janu-
panski accuratissimè collectas ex
mandato A. R. P. M. Prov. cum fru-
ctuoſa iucunditate perlegi, quan-
tumq; omnibus Ordinandis, imò
& cæteris legentibus proficua fu-
tura sint, ipse probavi. ideo præ-
lo dignas censeo. Crac: in Conv.
SS. Trin. 18 Januarii. 1699.*

*Ego F. THOMAS ENOGER Baccæ-
laureus actualis & Pro Regens
Sudj Gen: Crac: Ord: Prædi-
mpr.*

Opus certè desideratissimum,
Opusculis *A. R. P. S. T. M. F.*
Ferdinandi Ohm alias Janussowski S.
O. P. C. Crac; comprehensum pro
eruditione Christiana Catholica,
& initiandis *S. Ordinibus* colle
ctum ex *SS. PP.* ex mandato &c.
vidi, legi & perpendi, quod ad
laudem Dei, & utilitatem *S. Eccle.*
sia Romanæ, utpote absq; omni
ruga & nævo, prælo publico ex
ponendum judicavi. Cracov: ad
Ædes SS. Trin. Ord; Præd. 1698.
13. Decemb.

F. VRBANUS BAHRINOWSKI,
O. P. S. T. L. & Mag: Studij
Gen: Crac: mpr.

OPV.

OPVSCVLVM
PRIMUM,

De Symbolo Fidei

PROLOGVS.

1. **S**YMBOLVM FIDEI est
Collectio articulorum Fidei.
Est autem Articulus Fi-
dei, *inuisibilis veritas de Deo*
nos arctans ad credendum.

Particula *arctans* non debet sumi pro ne-
cessitate coactionis, cum credere sit vo-
luntarium, sed pro necessitate finis, quia
accedentem ad Deum oportet credere
& sine fide impossibile est placere, vt
Apostolus dicit ad Hebr. II. sic explicat
S. Th. 22. q. 1. a. 6. ad 3.

2. Si plures veritates non habent
specialem difficultatem, censentur vna
veritas, v.g. quod Christus D; sit passus,

A

mor-

2 De SYMBOLO APOSTOL.
mortuus, & sepultus. Vel si vna vel
ras continetur virtualiter in alia, vt v
ritas Sacramenti Eucharistiæ sub verit
te de Omnipotentia Dei, ut docet S; T
loco cit: a: 8. ad 6.

3. Tria numerantur Symbola. 1. A
postolorum, 2. Nicænum, à primo ca
tùm secundùm maiorem explicatione
distinctum. 3. S. Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei

1. **D**EVS sic explicari potest, *Ens p
essentiam, id est, Ens cui necessar
conuenit existere. Ex illo Exodi 3. Ego su
qui sum. 2. Ens super omne ens, & à qu
omne aliud ens dependet: 3. Ens quo nihil
majus aut melius excogitari potest.*

2. DEUS est ubiq; per essentiam, præ
sentiam & potentiam. Esse ubiq; pe
essentiam, est adesse immediatè omnibus
secundùm suam entitatem. Per præsen
tiam, est cognoscere omnia. Per poten
tiam, est posse operari in omnibus rebus
quo-

De SYMBOLO APOSTOL. 3

quicquid vult S. Thom. 1. p. q. 9. a. 3.

3, Quamvis DEUS sit ubiq; specialiter tamen est in caelo empyreo. 1, Ob loci dignitatem. 2, Quia in eo specialius splendet Divina Majestas, quam in alijs mundi partibus. 3, Quia ibi specialiter operatur, Beatisq; seipsum manifestat & fruendum exhibet.

4. Sanctissima Trinitas, sunt tres personae, Pater & Filius & Spiritus S. in unitate essentia Divina. Quod mysterium nonnullis similitudinibus explicari solet. S. Dionysius L. de Divinis Nominibus c. 5. comparat tribus luminosis unitis, quorum est idem lumen. Alij comparant tribus plieis ejusdem vestis. Alij aliter. Quae similitudines deficiunt. Alias tantum mysterium, non esset tantum mysterium.

DISTINCTIO II.

De numero Articulorum Symboli Apostolorum.

1, **A**postoli antequam in mundum dispergerentur Symbolū composue-

4 De *SYMBOLO APOSTOL.*
runt, ponentes singuli singulos articu-
los. Qui autem hunc vel illum in parti-
culari, non conveniunt Theologi. Pro-
pterea circa hoc non molestandi Ordina-
nandi. Piè credendum B. V. *MARIAM*
in medio Apostolorum tanquam Magi-
stram fuisse, dum Symbolum compone-
batur. S. Paulus Apostolus nullum
Symboli articulum composuit, quia
non fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex De-
creto Tridentini jussu Pij V. editum
duodecim hoc modo numerantur arti-
culi, Symboli Apostolorum.

1. Credo in Deum Patrem Omnipoten-
tem, creatorem caeli & terræ.

2. Et in IESUM Christum, Filium ejus
unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de SPIRITU S.
natus ex MARIA Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifi-
sus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die
resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad caelos, sedet ad dexte-
ram

De SYMBOLO APOSTOL. 5

DEI Patris Omnipotentis.

7. Inde venturus est iudicare vivos
& mortuos.

8. Credo in Spiritum sanctum.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam,
Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam æternam, Amen:

3. Ex his primus articulus pertinet ad
Deum Patrem. Sex sequentes ad Deum
Filium. Alij ad Deum Spiritum san-
ctum. Et sic Symbolum fidei in tres par-
tes dividitur. Prima, circa Personam
Patris, & creationem Patri appropria-
tam. Secunda circa Personam Filij, &
redemptionem. Tertia circa Personam
Spiritus s. & Sanctificationem huic ap-
propriatam.

4. Secundum S. Thomam 22, q. 1.
2. 8. quatuordecim numerantur articuli.
Septem ad Divinitatem, Septem ad hu-
manitatem. Circa Divinitatem, 1. de
vnitate Essentia. 2. de Persona Patris,
3. de Persona Filij, 4. de Persona Spi-
ritus

6 De SYMBOLO APOSTOL.
ritus S. 5, de creatione, 6. de Sanctifi-
catione, dum dicitur, *Sanctam Ecclesiam
Catholicam. Sanctorum communionem. Re-
missionem peccatorum.* 7. de remunera-
tione,

5. Circa humanitatem Christi D: 1,
de Incarnatione, seu de Conceptione
Christi 2. de Nativitate ejus ex Virgine,
3. de Passione ejus, Morte & Sepultura.
4. de Descensu ad inferos. 5. de Resur-
rectione. 6. de Ascensione, 7. de Ad-
ventu ad iudicium.

6. Nec putes Authores Catechismi
Romani contraire S. Thomæ, cum fue-
rint Ordinis nostri & Discipuli S. Docto-
ris. Fuerunt F. Franciscus Forerius Lu-
sitanus. F. Leonardus Martinus Archiepi-
scopus Lancianensis. F. Ægydus Fusca-
rarius episcopus Mutinensis. F. Thomas
Manriq; S. Palatii Magister, & F. Eusta-
chius Lucatellus, Ordinis N. Procura-
tor Generans. Sed hi duo vltimitantum
reviderunt. Præfati ergo, dum Symbo-
lum fidei in duodecim articulos divise-
runt, numerum Apostolorum compo-
nen-

De SYMBOLO APOSTOL. 7
nentium attenderunt. S. verò Thomas
res contentas attendit. Qui etiam Opu-
sculo 5. ait. *Nec refert ad veritatem fidei,
vel errorum vitiationem, qualiter distinguantur.*

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum

*De Omnipotentia Dei Patris &
opere creationis.*

I. *Icè omnes Personæ sint omnipo-
tentes: quia tamen Pater est prin-
cipium omnis productionis; & ipse à
nullo producitur, ideo ei omnipotentia
appropriatur, seu specialiter, nostro mo-
do loquendi, attribuitur.*

*2. Opera sex dierum hoc ordine præ-
cedunt. Primo die creavit Deus cælum
& terram. 2. fecit firmamentum, divi-
siq; aquas, quæ erant sub firmamento,
ab his quæ erant supra firmamentum.
3. Congregavit aquas, quæ sub cælo e-
rant in locum vnum, & apparuit arida,
produxitq; terra herbam virentem, & li-
gnum faciens fructum. 4. fecit Solem,
Lunam,*

8 PRIMVS ARTICVLVS.

Lunam & stellas. 5. reptilia & volatilia.

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom.

1. p. præcipuè à q. 68

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremò tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem Dei creatus, quæ est secundùm animam, in quantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thomæ Opusc. 6. 3. Locus vbi Adam creatus ignoratur, certum tamen exera paradysum fuisse conditum.

4 Probabile, in agro Damasceno. 4. Creatus à Deo perfectus secundùm magnitudinem corporis & ætatem, Scientiâ, aliis donis, etiam dominio in creaturas irrationales, ornatus. 5. Ex hujus costa Evam effinxit, quod præstitit, ut ostenderet mulierem sociam & collateralè esse viri, non servam, neq; dominam sed Viro capiti suo subditam. 6. Fuisset immortalis (cùm per peccatum

SYMBOLI APOSTOL: 9

catum intraverit mors in mundum ad Rom. 5.) transferendus, tempore à Deo destinato, in cælum, S. Th: 1. p. q. 102. art. 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistens animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quàm diu ipsa Deo subiecta mansisset, S. Th: 1. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantum ad determinatum tempus. S. Th. 1. c. 2. 4.

6. Res invisibiles, idest Angeli (de quibus loquor ordine Symboli Nicæni) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul Concilium Lateranense C. Firmiter, vbi dicitur, Deum simul ab initio temporis, utramq; de nihilo condidisse creaturam, spiritualem & corpoream, Angelicam & mundanam. Et quidem primâ die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo. S. Th: 1. p. q. 61. a. 4.

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ.

A 5

Præ

10 SECUNDDVS ARTIC:

Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda. Dominationes, Virtutes, Potestates. Tertia, Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem chori Angelorum. Quorum officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo brevi & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa secundum Articulum.

1. **H**ic articulus proponit Iesum Christum esse Filium Dei, verum, unigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse verum Deum, æqualem Patri, coeternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dicamur Filij Dei, secundum illud ps: ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes, hoc tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2. Hæc circa Nomen I E S V S sunt scienda, 1, IESVS est Nomen significans
De.

SYMBOLI APOSTOLI: II

Deum & hominem. 2. Significans Sal-
vatore[m], 3. Voluntate Dei impositum,
Et vocabis Nomen ejus IESVM, Matr. 1. 4.
cùm cætera nomina Christi D. salutem
quam nobis dedit, attingant, hoc ipsum
vniuersæ salutis humanæ vim comple-
ctitur. Catechismus Romanus. & pro-
pterea dicitur nomen super omne no-
men. 5, ad pronuntiationem hujus No-
minis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, vnctus,
quia verè oleo Spirituali vnctus ad tri-
plicem dignitatem, Sacerdotis: Regis &
Prophetæ.

4. Erat Sacerdos. Officium Sacerdo-
tis est esse Mediatorem inter Deum &
populum, inquantùm preces populi Deo
offert, & pro eorum peccatis Deo satis-
facit, hoc autem maximè convenit
Christo D. S: Th. 3. p. q. 22. a: 1.

5. Erat Rex. *Regnabit in Domo Jacob
in æternum & regni ejus non erit finis* Luc. 1:
Hoc regnum Spirituale atq; æternum,
in Ecclesia militante, eam fundando,
Sacramenta instituendo &c. inchoa-
tur,

42 **SECUNDVS ARTIC.**

tur, & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum Deum ut hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licet id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi ut Deo tantum competebat, nec infimum fundatum in voluntate humana. iure enim humano introducta est divisio rerum & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Tali dominio carere, perfectionis erat, sicut tali carere ad religiosam pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in unione hypostatica, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, ut in Nomine Iesu omne genua flectatur, ita P.M. Iulius Bianchi Venetus, Professor Romanus super Minervam, tractando in 3. p. D. Thomæ.

7. Erat verè Propheta, & in eo fuit verè prophetia. S. Th: 3. p. q. 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis*, Lucæ 7. Quæ enim procul, ab aliorum viatorum, noticia erant, annuntiabat. Scias ex

N. P. M.

SYMBOLI APOSTOL: 13

N. P. M. Labat in 3. p. disp. 5. dub. 3.
¶ 3 prophetiam ex se non importare
claram vel obscuram cognitionem, sed
solum notitiam eorum quæ procul sunt
ab aliorum viatorum cognitione, siue il-
la sit clara, siue obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum

In hoc Articulo & Conceptio
Christi D. seu Incarnatio,
& Nativitas declaratur.

¶ **Q**uando ergo B. V. Maria credidit
Angelo & consensit, dicendo,
*Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum ver-
bum tuum*, tunc Spiritus S. supervenit in
eam, hoc est, fecundavit eam, & forma-
vit in instanti de purissimo sanguine B.
Virginis, corpus, & in eodem instanti
in quo formatum est corpus, creata est
anima de nihilo, & hæc eodem instanti
conjuncta est corpori organizato & illa
duo sc: corpus & anima simul fuerunt
Divinitati vnita in Filij Dei persona, &
sic

14 TERTIUS ARTICVL:

hic eo instanti facta Incarnatio quo B. V. M. consentit, dicendo, *fiat mihi secundum verbum tuum.* Hæc ex B. Alberto Magno L. 4. c. 4. Compendij Theologicæ veritatis.

2. Licet opera ad extra sint communia toti Trinitati, Conceptio tamen Christi D. appropriatur, seu nostro modo loquendi, specialiter tribuitur Spiritui S. quia hoc opus bonitatis, opera autem bonitatis specialiter attribuuntur Spiritui S.

3. Nec tamen Spiritus S. potest dici Pater Christi D. nam licet Christus D. secundum quod homo sit de Spiritu S. conceptus sicut de principio activo, non tamen secundum similitudinem speciei, sicut homo nascitur de Patre suo.

4. Nativitas Christi D. est triplex Divina, humana & gratuita. Prima ex Patre ab æterno. Secunda ex Matre in tempore. Tertia in mente per gratiam. B. Albertus M. loco cit. c. 10. & hanc triplicem Nativitatem representat Ecclesia per tres missas die Nativitatis D.
Missæ

SYMBOLI APOSTOL: 15

Missa noctu celebrata repræsentat Nativitatem Divinam. In aurora, secundum carnem ex B. V. Maria. Cantata in die. gratuitam. B. Albertus M. loco cit, quem vide.

5. Secundum temporalem Christi D: Nativitatem B. V. Maria est vera Mater. Nam corpus Christi D. est de B. V. sumptum, & ex purissimo sanguine Beatissimæ formatum. Seu quod in idem redit Conceptus est de Maria Virgine materiam ministrante in similitudinem speciei, quod sufficit ad rationem veræ Matris, S. Th: 3. p. q. 32. ar. 3. & q. 35. a. 3

6. Per medium annorum quo Christus D. venit intelligitur plenitudo temporum, id est tempus gratiæ. Dicitur medium, quia mediat inter annum iræ, qui fuit Veteris Testamenti, & annum gloriæ. Dionysius Carthusianus super Canticum Abacuc. *Audivi auditionem tuam & simui.*

DISTIN-

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi
D. in Cruce suspensionem,
Mortem & Sepulturam,
credendam proponit.

I **S**ecundum S. Vincentium Ferrerium
relatum à P. M. Seraphino à Por-
recta in 3. p. D. Thomæ q. 47. art. 1.
Christus D. his instrumentis flagellatus,
sc. Virgis spineis, flagellis habentibus
nodos, aculeis acutissimis transfixos, &
cathenis habentibus in summitatibus
vncos. Primi enim milites flagellantes
habuerunt virgas de spinis, & vepri-
bus acutissimis confectas, quibus flagel-
lando cutem Christi aperuerunt. Secun-
di primis fatigatis succedentes habuerunt
flagella, in quorum summitate erant no-
di aculeis acutissimis transfixi, & his
flagellando Sanctissimam carnem scin-
debant. Tertij secundis succedentes ha-
buerunt cathenas, in quarum summita-
tibus vnci, quibus flagellando Sanctissi-
mam carnem extraxerunt. 2.

ARTIC: IV. SYMB: APOST. 17

2. Quidam ex revelatione numerant supra quinque millia ictuum. Alanus de Rupe c. 15. dicit, Divo Bernardo à Christo D. revelatum. *Qui amat mecum portare Crucem, is in dies, mihi passo, recitet quindecim, Pater N. & Ave per annum solidum, & complebit numerum vulnerum meorum.* Fors essent quinque millia vulnerum, quadringenta septuaginta quinque.

3. Secundum S. Anselmum in Dialogo de Passione Domini, corona Christi Domini non fuit de spinis, quæ vulgò dicuntur spinæ, sed de juncis mariais, qui acutiores habent aculeos, Idem docet S. Bonav. Ludolphus Carthusianus apud P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 8. ubi alias sententias refert.

4. Secundum S. Greg. Nazianzenum & S. Bonaventuram, Christus D. tribus clavis fuit Cruci affixus. S. Greg. Turonensis, Innocentius III, Consalvus Duranthus, Gvlielmus Lundanus Episcopus & alij tenent, quòd quatuor. Pedes enim duobus affixi, ut est in revelationibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

18 ARTIC: QVARTVS.

5. Non numerando titulum Crucis, de quatuor lignis fuit Crux Christi D. sc. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva, Titulus secundum Bedam de buxo. Et sic numerando titulum de quinque lignis, V. P. Magistrum Ruzel l. 2. de S. Cruce parte 1. c. 1. 2. 3. & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimuntur his versibus.

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alta Cupressus Palma manus retinet. Titulus lætatur Olivâ.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat ad instar T. Ita Innocentius III. in præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraici Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superponeret. V. P. M. Ruzel loco cit. c. 7.

8. Secundum Ludolphum Carthusianum de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis signat januæ cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, à sinistris peccatorum remissionem.

SYMBOLI APOST: 19

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce. Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum. p. 2 c. 58. & 63. Alij SS. Patres qui oppositum sentire videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur. Rationem dat Consalvus Durandus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq; mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 1. c. 10. ibi *alligatus autem nihil omnino operimenti habebat sed sicut natus est stabat & patiebatur erubescenziam suæ nuditatis.* Vide P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quintum articulum.

Hoc Articulo proponitur victoriosus Descensus ad inferos, & gloriola Resurrectio à mortuis

2. Ant,

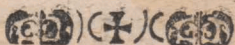
1. **A** Nima Christi D. tanto tempore
 fuit apud inferos, quanto corpus in
 sepulchro. S. Th. 3. p. q. 52. a. 4. Hora
 autem Resurrectionis eduxit Christus
 Dominus de limbo Patrum animas, &
 die Ascensionis in cælum perduxit. De
 loco damnatorum & cum solo origina-
 li decedentium (nam & hi sunt essen-
 tialiter damnati) nullum eduxit. S. Th.
 1. 2. c. 6. & 7. De purgatorio illos tan-
 tum qui erant sufficienter purgati, vel
 etiam, qui dum adhuc viverent, merue-
 runt per fidem & devotionem ad mor-
 tem Christi D. Vt eo descendente, libe-
 rentur à temporali purgatorij pœna S.
 Th. 1. c. 2. 8.

2. Ex his patet præter cælum quatuor
 esse receptacula animarum. Primum,
 ubi damnati, pœnâ damni, id est caren-
 tiâ visionis beatificæ, & pœnâ sensûs
 torquentur. Secundum, locus Purgato-
 rij, immediatè existens supra damna-
 torum infernum. Tertium, limbus pue-
 rorum cum solo originali decedentium.
 Quartum, limbus Patrum, à quo Chri-
 stus

flus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino v. Purgatorium & sentit ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, ascendere ad purgatorium, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cum hi pœnam damni tantùm patiantur, multò minùs ascendebat ad Patres in lybo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse Sacras cicatrices. 1. ad majorem sui gloriam. 2. ad confirmandum corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis. 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. ut suâ morte redemptis, quàm misericorditer sint adjuvi, propositis ejusdem mortis indicijs, insinuet. 5. ut in judicio, quàm justè damnentur ibidem denuntiet.

ita S. Th. 3. p. q. 54. a. 4.

DISTINCTIO VIII.

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in caelum & Throno sessionis à dextris æterni Patris.

1. **Q**ui resurrexerunt Matt: 17, non ascenderunt in corporibus cum Christo. S. Th. 3. p. q. 53. a. 1, ad 2. ex S. Aug, Et sic solus Christus D. perfectà Resurrectione, id est, non moriturus, ante vniuersalem resurrectionem resurrexit. Ex priuilegio B. V. M. & p. creditur de S. Ioanne Euangelista, ait S. Thom. opusc: sexto explicando presentem articulum.

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo *sedet ad dexteram Patris*, idem est ac, est in æqualitate Patris, Si loquamur ut de homine, *sedet ad dexteram Patris*, id est, est in bonis paternis potioribus præ cæteris creaturis, id est, in maiori beatitudine, & habens iudiciariam potestatem S. Th. 3. p. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per dexte-

ARTIC. VI. SYMB: APOST. 23
dexteram Patris intelligitur, gloria Pa-
tris, beatitudo & potestas iudiciaria.

DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Iudicio.

1. Licet in morte subeamus iudicium
particulare, necessarium tamen
iudicium vniuersale, ut omnibus inno-
tescat iuxta Supremi Iudicis de factis no-
stris sententia. Colligi potest ex Scriptu-
ris quod Christus D. ad iudicium uni-
uersale sit descensurus, circa locum
Montis Oliveti, sicut & inde ascendit.
Præminet autem Mons Oliveti valli
Iosaphat. Scias ex B. Alberto Magno in
Compendio Veritatis Theologicæ l. 7.
Christus D. sedebit in loco eminenti
cum Sanctis, mali verò subtus in terra
quam dilexerunt.

2. Sol & Luna non obscurabuntur
tempore Adventus Christi D. quia to-
tus mundus innovabitur Christo D. ve-
niente & Sanctis resurgentibus. Ob-
scura;

24 ARTIC: SEPTIMVS

ſcurabuntur ergo tempore propinquo
ante iudicium, vel ſimul, vel diuerſis
temporibus, S. Th. in ſupp. 3. p. q. 73.
art. 2.

3. Omnes ante diem iudicij mori-
entur. Quia omnes homines Dei ſenti-
entia morti adjudicati ſunt propter pec-
catum. S. Th. in ſupp. 3. p. q. 78. a. 1.
Quando autem in Symbolo dicitur, *ven-
turus eſt iudicare vivos & mortuos*, per vivos
non intelliguntur qui nunquam mortui,
ſed qui tempore propinquo & ſignorum
vi mortui, S. Th. loco cit. ad 1.

4. De igne ultimæ conflagrationis
hæc è multis ſcienda. 1. Ignis occupa-
bit tantum de ſpatio, quantum occupa-
verunt aquæ diluvij, & ſic quindecim
cubitis erit altior montibus, S. Th. in
ſupplemento 3. partis q. 74. a. 6. Qua-
re non perveniet ad ſphæram ignis, nec
purgabit elementum ignis, S. Th. loco
cit. 2. Poſt iudicium involvet malos,
S. Th. l. c. a. 7. Quicquid de illo igne
calidum, uſtivum & impurum reperie-
tur, descendet ad inferos ad augendam
penam

SYMBOLI APOSTOL. 25

pœnam malorum, quicquid verò subtile
& lucidum, remanebit superius ad au-
gendam gloriam Beatorum. S. Th. a. 9.
immò quicquid ignobile in mundo ad lo-
cum pœnarum confluet. B. Albertus M.
in Compendio Veritatis Theologicæ L.
7. c. 20. Ex dictis intelliges durante ju-
dicio mundus stabit in igne conflagra-
tionis, vt etiam docet Dionys: Carth:
Dominica 1. Adventus in enarratione
Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore iudicij ap-
parebit sequentia habet Carth. loco cit.
serm, quinto. *Tunc apparebit Crux Christi,*
atq; vt aliqui volunt reintegrabitur. vel ali-
quid lucidum in Cruci specie apparebit.

6. Docet Philippus à S. Trin: tract. 22.
in 1. 2. disp 9. dub. 5. ad 2. Sententiæ
finales sc. *Venite benedicti &c. ite maledicti*
&c. tantum dirigentur ad adultos. Nam
in vltimo iudicio tantum fiet mentio
operum bonorum ad laudem, & malo-
rum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo D. con-
tra reprobos fulminanda, contra mor-

B

tuos

26 *ARTIC: SEPTIMVS*

tuos in solo originali, licet in iudicio ap-
parebunt, non dirigitur, quamvis hi sint
essentialiter damnati, utpote carentes
visione Dei. In carentia enim claræ visi-
onis Dei consistit essentialiter damnatio;
sicut in clara visione Dei, consistit es-
sentialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientur
damnati. Per pœnam damni intelligitur
amissio seu carentia beatitudinis æter-
næ. per pœnam sensûs intelligitur, quæ
inferendo aliquid nocivum sive corpo-
ri, sive animæ, torquet & affligit. Dici-
tur autem pœna sensûs quamvis anima
torquetatur, quia nocumenta nociva po-
tissimum sensibus percipiuntur. Ex his
pœna damni, utpote amissio summi bo-
ni, est major, quam solam experiuntur
morientes, cum solo originali deceden-
tes. pœna enim sensûs solum per pec-
catum personale contrahitur secundum
S. Bernardum dicentem, in inferno so-
lam propriam ardere voluntatem,

9. Pro coronide circa præsentem arti-
culum quæritur quomodo innovabitur

mon:

SYMBOLI APOSTOL. 27

Mundus? R. deo Carthusianus Dominica 1. Adventus serm. 4. *Complanabitur terra, erit pulchra ut aurum. aqua sicut cristallus. aer ut calum. ignis ut sidera. lux Lunæ erit septemplex, seu tanta ut modo solis lux Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoque lux proportionaliter tunc creditur augenda. Sol perpetuo stabit in oriente. Luna iugiter plena erit in occidente, & motus cessabit calorum, eruntque omnia in termino* Ita ille, quem Cardin: Bellarminus doctissimum & sanctissimum vocat. S. tamen Thomas in supplem. 3. p. q. 91. 2. 4. docet, terram fore in superficie perviam ut vitrum. Sic ergo terra & cælum, quoad accidentia, transibunt.

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum sanctum.

1. **N**omen spiritus S. duobus modis sumitur. 1. complexè seu ut compositum ex duabus dictionibus. 2. ex usu Ecclesie, incomplexè seu per modum.

B 2

dum

28 ARTIC: VIII: SYMB: APOST:

dum vnus dictionis. Primo modo est commune tribus Personis, quia quilibet & Spiritus & sancta. Secundo modo, soli tertiae personae conuenit, Quo nomine congrue ab Ecclesia nominatur, quia Spiritus à spirando est quidam impulsus, Spiritus autem S. procedit vt impulsus, cum procedat vt amor, qui est impulsus seu inclinatio in rem, secundum illud, *amor meus pondus meum, eo feror, quocumq; feror.*

2. Hæc inter alia de Spiritu S. credenda. Elle consubstantialem seu eisdem naturæ cum Patre & Filio. Procedere à Patre & Filio.

3. Spiritus S. in specie columbæ super Christum D. baptizatum apparuit, ad designandam dispositionem requisitam in baptizando, sc. nè fictus accedat. S. Th. 3. p. q. 39. a. 6. ad 4. In igneis verò linguis super Apostolos, ad designandum fervorem, quo corda Apostolorum erant commouenda, ad prædicandum Christum D. ubiq; inter pressuras, S. Th. loco citato,

DISTIN

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

Sanctam Ecclesiam Catholicam,
SS. communionem.

1. **E**cclēsia dividitur in militantem,
Purgantem & triumphantem. Mi-
litans timet & exp-ctat. Purgans, tan-
tūm exp-ctat. Triumphans ab utroque
libera.

2. Ecclesia militans est *societas visibi-
liū fidelium baptizatorum sub vno capite Chri-
sto in calis, & Vicario ejus in terris, inter se
eodem cultu communicantium.* Hæc voca-
tur regnum Dei, sponsa Christi, corpus
mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditio-
nes veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno
expressæ, ibi. *Credo, vnam, Sanctam, Ca-
tholicam & apostolicam Ecclesiam.* Addunt
aliqui quintam scilicet Romanam. Sed hæc
non tam est nota, quam subjectum præ-
dictarum notarum. Has explicio in sen-
tentijs Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quāvis sint ex

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, sicut hæretici. De fideleibus excommunicatis dubium, sed probabite puto pertinere ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo l. 4. d. 13.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesie cuius erant membra. Et sic hæc pars articuli solum ponitur claritatis gratia.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum bonorum Christi D. utpotè Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem. tum bonorum fidelium adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur vobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni faciunt omnes iusti communicatur in charitate.

SYMBOLI APOST: 31

ritate existentibus, secundum illud, Plal.
118. *Particeps ego sum omnium timentium*
te. Et inde, qui in charitate vivit parti-
ceps est omnis boni quod fit in toto
mundo. Sed tamen specialius illi pro
quibus specialius fit aliquod bonum.

7: Et sic per *ly Sanctorum* intelligi pos-
sunt res sacræ, ut sunt merita Christi
D. Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ
Christi D. Intelligi etiam possunt ho-
mines iusti, qui ad invicem de bonis o-
peribus participant, quemadmodum in
corpore naturali operatio unius mem-
bri cedit in bonum totius corporis.

8. Fit autem hoc modo hæc partici-
patio bonorum operum, quod benefa-
cta iustorum subveniant alijs in necessi-
tatibus, defendant in periculis, confir-
ment in bonis. Sumitur ex Synodo Co-
lonensi in præsentia.

9. Hæc communio bonorum exten-
ditur ad purgatorium. cum animæ ibi-
dem existentes uniantur nobis per cha-
ritatem,

10. Participant etiam mali de bene-

B+

factis

factis iustorum, non quidem vt iusti per
 quandam derivationem cum fiat mem-
 bra mortua, sed per impetrationem,
 qua sæpè auxilia divina resurgendi à pec-
 catis conceduntur, auxilia inquam effi-
 cacia. Participant item de benefactis
 iustorum, in quantum intuitu horum sæ-
 pè evadunt afflictiones & vindictam
 Dei.

11. Ex dictis patet, in hac commu-
 nione Sanctorum fundari indulgentias
 vivorum & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circa decimum articulum.

Remissionem peccatorum.

1. **N**on datur tam immane scelus, vel
 tantus peccatorum cumulus qui
 non possit per penitentiam deleri. Nam
 dicitur Iohannis 2. *Deum prestabit super malitia.*
 id est, misericordia & bonitas divina vin-
 cit quamlibet malitiam peccatoris. Pec-
 cant contra hunc articulum, de miseri-
 cordia Dei desperantes.

SYMBOLI APOSTOL: 33

2. Quando Matt: 12 dicitur, peccatum in Spiritum sanctum neque in hoc saeculo neq; in futuro remitti non est sensus, quod nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiae & pietatis sc. Spiritum sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insanaibilis dicitur, qui difficulter curatur, & quo aegrotus medicinam odit & Medicum abominatur.

3. Vnum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quae nullum peccatum mortale compatitur.

4. Seclusa revelatione scire certo non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitia per aliqua signa id fieri potest. Haec autem signa, quod aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus peccati mortalis. S. Th. 1. 2. q. 112. a. 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur praedestinatio, recito in 1, Sent. Thomistica, rum dist. 21. DISTIN.

DISTINCTIO XIII.

*Circa undecimum Articulum,
Carnis Resurrectionem.*

1. **R**esurrectionis nostræ habemus sym-
bolum in rebus naturalibus. Nam
granum seminatum corrumpitur putre-
scit & moritur, postmodum repullulat,
reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium
ex S. Th. Opusc. sexto circa præsentem
articulum sunt scienda. 1. Idem cor-
pus quod nunc est, & quantum ad car-
nem & quantum ad ossa resurget. 2.
Corpora resurgentia erunt alterius qua-
litatis, quàm nunc sint, quia non so-
lùm beatorum sed & damnatorum erunt
in corruptibilia. quia boni semper erunt
in gloria & mali semper erunt in pœ-
na. 3. Omnes, boni & mali cum omni
integritate ad perfectionem corporis
pertineat resurgent. non enim erit ibi
cæcus vel claudus, nec aliquis defectus.
4. Omnes resurgent in ætate perfecta,
qualis fuit Christi D. ultimas duas par-

ARTIC. XI. STMB: APOST. 35

tes docet B. Albert: M. loco mox citado.
De primis enim duabus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum...
Bonorum scienda ex S. Th. loco cit:
Sancti habebunt corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliâs,
dos) prima est claritas, secunda impas-
sibilitas, tertia agilitas, quarta subtili-
tas. Adverte ex Philippo à SS. Trin.
disp 6, in 1. 2. dub. 3. per hanc dotem
non habet corpus gloriosum esse in eo-
dem loco cum alio corpore, sed habet
quod faciliè possit partes dividere & per
eis se intromittere. Allegat S. Thomam
V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum
malorum, hæc sunt scienda, ex S. Th.
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura,
2. passibilia, licet nunquam corrumpantur:
3. gravia. 4. ad instar putridorum.

7. Per tubam ad cuius sonitum re-
surgemus intelligit S. Greg. relatus à B.
Alberto M. in Compendio venit; Theo-
logica L. 7. c. 16. manifestam Christi

appa-

36 ARTIC: VNDECIMVS.

apparitionem, videlicet vt habet vim cuiusdam imperij. S^o Thom: in Supp. 3. p. q. 76. a. 2. intelligit vocem imperantem Christi D. Secundum alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

S^o Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrexerit o erit crepusculo, Sole existente in Oriente & Luna in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creduntur esse creata; ut sic eorum circulatio compleatur per totum per reditum ad idem punctum. Vnde de Christo dicitur, quod tali hora resurrexit. ita in terminis S. Th. loco c. q. 77. art. 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

1. **A**D vitam æternam omnes homines creati, Deus enim vult omnes salvos fieri. Non tamen omnes perveniunt ad vitam æternam, immo pauciores.
mul.

SYMBOLI APOSTOL. 37

multi enim sunt vocati, pauci electi. im-
mo ex Christianis pauciores salvabun-
tur, tanquam probabilius docet Philip-
pus à SS. Trin. disp. 17. in 1. p. dub. 4.
sequens Caiet: & refert S. Greg. M. S.
August: S. Hier. & Chrysostomum.
Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo
Deus hos creavit quos futuros malos
præscivit? respondet Magister Sent: in
2. d. 3. quia prævidit quid boni de eo-
rum malis esset futurus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostra
consistit in clara visione Dei. Dicit enim
S. P. Aug: in Soliloquijs (36) *Hoc est
plena beatitudo. & tota glorificatio hominũ
videre faciem Dei sui.* Vident autem Bea-
ti non solum essentiam Dei, sed & alia
quæ sunt formaliter & eminenter in
Deo, Formaliter sunt attributa & rela-
tiones, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu bea-
titudinis hæc sunt. 1. Felix amandi ne-
cessitas. 2. Summum gaudium seu de-
lectatio. Primò gaudent Beati de bono
divino in se considerato. Secundo de
bono

18 **ARTICVL: DVODECIMVS**
bono proprio, & felicitate qua potiuntur, vt tamen relata ad Deum tanquam ad vltimum finem, 3. Felix impotentia peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio, comprehensio, seu tentio & delectatio. Intelligunt autem Theologi per has dotes, ornamenta quædam seu dispositiones animæ, elevantes eam ad statum dissimilem vitæ, & conjunctionem spirituales cum Deo. Harum explicationem vltiorem vide in 4. Sent: Thomisticarum dist, 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum, sc. Martyrij Virginitatis & Doctoratûs: Est autem aureola gaudium quod Beati habent ex victoria de mundo, carne, vel diabolo, sicut aurea vocatur, tum ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitudine. Aureola Martyrij est gaudium ex victoria de mundo. Virginitatis, ex victoria de carne. Doctoratûs, ex victoria de Diabolo, qui per doctrinam ab hominibus pellitur. Hæc debetur etiam Confessarijs & Scriptoribus, ea quæ ad
salu-

SYMBOLI APOSTOL. 39

salutem dirigunt, scribentibus. Ex his nobilior Martyrij, deinde Virginitatis, tandem Doctoratus.

6. Q. V. Aureola differat à fructu? scias, nunc de fructu sermo est, secundum quod ex semine consurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. R. ergo, sic loquendo de fructu, fructus Verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola; quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom: in supp. 3. p. q. 96 a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentie correspondet; hæc enim præcipue liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Th, loco cit. a. 36
Et

40 ARTIC: XII. SYMB: APOST.

Et hæc de vita æterna, quæ de numero
Novissimorum (hæc autem sunt 4.
sc. Mors, iudicium, Infernus,
Gloria cælestis) & de Symbolo
Apostolorum, in honorem
Capitis Apostolorum,

OPVSCVLVM
SECUNDUM,
De Virtutibus & iisdem
annexis.

PROLOGVS.

Virtus est bona qualitas mentis, quæ
rectè vivitur, quæ nullus malè vitur.
ex 3. Th: 1. 2. q. 55, a. 4. Divi-
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam. Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ve-
ri. Mo- ralis, quæ voluntatem complect
ad

De VIRTUTIBVS 41

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum, sapientiam, scientiam, artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent. Thomisticarum distinct: 52. Moralis subdividitur in 4. Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperantiam. Theologica in Fidem, Spem & Charitatem.

DISTINCTIO I.

De Fide.

1. **F**ides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturali quo certo credimus veritates à Deo Ecclesia revelatas.* Definitio apud S. Paulum. (*fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) utpote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th. 2 2. q 4. a. 1. Inter alias prærogativas, fides tua certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudinem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse vacillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis, illa est in hominibus justis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita. Hæc est quæ creduntur veritates in alio, v: g. credo quicquid credit Ecclesia. Illa est quæ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem, &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo est firmiter tenere vera esse quæ revelat, Credere Deum est firmiter tenere Deum esse. Credere in Deum est credendo tendere in Deum tanquam in ultimum finem: & sic nequit dici credo in B. V. Mariam,

4. Ad eliciendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectus præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritus sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem interiùs. Aliquando præter hæc
voca-

vocamur ad fidem per prædicationem,
exteriùs.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, anterudes, qui non solum homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt. 2. Quòd multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evangelijs, vbi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, ut etsi diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, eadem tamen docuere. Plura motiva videantur apud Theologos.

6. Sicut qui vno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui vni articulo discredat amittit totaliter fidem. S. Th. 22. q. 5. a. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Patet ex S. Paulo 2. ad Thess. 2. Itaq; fratres state, & tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem sive per Epistolam nostram.

DISTINCTIO II.

Qua tenetur Christianus scire & credere.

1. Christiani à Christo cujus fidem profitentur, dicuntur. Primò autem sic vocari cæperunt Antiochiæ, cum antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti, Galilæi & Nazaræi à Iesu de Nazaret Galilæo.

2. Tenetur quilibet Christianus necessitate mediæ credere explicitè hæc duo principia, Deum esse & esse remuneratorem.

3. Suppositâ sufficienti promulgatione Evangelij, tenemur eadem necessitate credere explicitè mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis. immò

immò Philippus à SS. Trinitate disp. 4.
in 2. 2. dub. 5. citans S. Bonav. & Bona-
cinz circa 1. Decalogi præceptum. q. 2.
punc: 2. cum M. Bannez, idem docent
de Morte & Resurrectione Christi De
Alios articulos tenemur credere nes-
cessitate præcepti. Quomodo distingua-
tur necessitas mediij & præcepti patebit
ex dicendis de Baptismo.

4. Tenemur necessitate præcepti de
B. V. M. credere, Verbi Divini Inearna-
tionem in ejus utero. Esse Virginem.
Matrem Dei.

5. Tenemur necessitate præcepti scire
tria Sacramenta: sc. Baptismum. Eu-
charistiam. Pœnitentiam. Reliqua tunc
quando recipimus. Præcepta Decalogi.
Præcepta communia Ecclesiæ, maximè
confessionis & communionis annuæ. im-
mortalitatem animæ. Peccatum origi-
nale. Necessitatem gratiæ. Deum esse
orandum, consequenter scienda oratio
Dominica. Deum esse timendum, cum
possit mittere in gehennam.

6. Quamvis Fidelibus svadendum.

vt Symbolum, Decalogum, Orationem
 Dominicam & Salutationem Angelicam
 explicitè sciant & memoriâ teneant,
 sicut & signaculum Crucis, non tamen est
 mortale illa nescire, dummodo illorum
 substantia sciatur. Ita docet de primis
 quatuor Suarez, & de ultimo Sanchez,
 relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic
 quoad orationem Dominicam sufficet
 scire ejus summam, sc. à Deo omnia ef-
 se petenda. Quoad Symbolum Aposto-
 lorum, Sacramenta, Decalogum & Ec-
 lesiæ præcepta sufficet quòd rogati de
 singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad aeternam salutem
 prædicta credere, sed sunt adhuc non-
 nullæ obligationes: 1. Exigente occa-
 sione mori pro fide. 2. Agere Deo gra-
 tias pro ad fidem vocazione. 3. Imitari
 fidem Christi, quæ habenda pro
 speculo quotidiano.

DISTINCTIO III.

De S P E.

1. Spes

1. Spes est habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei. Vel secundum Magistrum Sententiarum in 3. d. 16. Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & meritis nostris, Quod autem aliqui habentes spem deficiant a consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrij ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinae potentiae & misericordiae. S. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, pro ut aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non au-
 dicitur provenire ex meritis quantum ad certitudinem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo imitans auxilio Divino confidat bene agendo ad aeternam beatitudinem pertinere.

4. Licet sperare in creatura ut secundario

dario juvante, & sic B. V. Maria dicitur
nostra spes: Licet etiam confidere in
proprijs meritis vt proficiuntur ex gra-
tia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis spes
beatitudinis æternæ. 1. Facit nos obser-
vare mandata Dei. Scias. Licet benè
operari intuitu retributionis æternæ, se-
cundùm illud Psalmi 118. *Inclinavi cor
meum ad faciendas justificationes tuas in æter-
num propter retributionem* Hinc meritò A-
lexander VIII. sequentem in ordine de-
cimam damnavit propositionem. anno
1690. die 7. Decembris. *Intentio quâ quis
detestatur malum & prosequitur bonum, me-
rè ut caelestem obtineat gloriam. non est recta
nec Deo placens.* Meritò inquam damna-
vit. 2. Spes beatitudinis æternæ confu-
latur nos in tentationibus & alijs
afflictionibus. 3. Tollit an-
xietatem in morte.

DISTIN

DISTINCTIO IV.

De CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost. 1. ad Corint: 13. nihil sine charitate simus

1. **C**haritas est virtus (vel potius habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima. & ex totis viribus & proximum sicut nos ipsos, Dixi: vel potius habitus, assignans do aliud genus, in gratiam eorum qui sciunt quid sit habitus. Idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de Deo, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c. non putes amorem Dei debere esse summum intensivè, sed appetitivè, ita ut pluris Deum ames, quam omnes creaturas simul sumptas.

3. Signum hujus amoris ordinarium, sumitur ex observantia mandatorum,

50 De CHARITATE

& exercitio virtutum. Extraordinarium, ex præparatione animi, effundendi; pro fide, sanguinem.

4. Charitatem esse formam aliarum virtutum, est per eam ordinari alias virtutes in ultimum finem. S. Th. 2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & alie virtutes in peccatoribus sint secundum suam naturam & essentiam virtutes, non tamen habent statum perfectum virtutis, & sunt veluti mortuæ, utpotè informes. Hæc ratione charitas est excellentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui nobiscum communicat, vel communicare potest in beatitudine æterna. S. Th. 2. 2. q. 25. a. 10. Et sic Angeli, inimici, peccatores veniunt nomine proximi. Quò etiam reducitur corpus nostrum, cum sit aliquomodo particeps beatitudinis, in quantum ex beatitudine animæ redundat quædam beatitudo in corpus scilicet, sanitatis & incorruptionis vigor. S. Th. loco cit. a. 5.

6. Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis

quis ut proximus à nobis diligatur. sc.
 communicatio in beatitudine æterna.
 Viterius patet Dæmones & alios damna-
 tos nomine proximi non venire. Possu-
 mus tamen naturam Dæmonum dilige-
 re, non quidem volendo bonum vitæ æ-
 ternæ, sed ut conseruentur in suis natu-
 ralibus ad gloriam Dei. S. Th. l. c. a. 11.
 Eodem modo discurre de creaturis irra-
 tionalibus. S. Th. l. c. a. 3.

7. His declaratur charitas erga pro-
 ximum. 1. Non solum verbo, sed & re
 iuvare. 2. Infirmittatem supportare. 3.
 Gaudere in prosperis. 4. Compati in
 adversis. 5. Et quidem præcipuè, à pec-
 cato reducere. Ex quibus hæc etiam
 inimicis ostendenda, quæ alijs communi-
 ter ostenduntur. Sola enim signa amici-
 tiæ specialia, possunt inimicis, excipe
 articulum mortis, denegari. S. Th. loco
 cit. a. 9. Quod intellige per se loquen-
 do. Nam si omissio signorum amicitie
 specialium esset scandalosa, aut per ali-
 quid horum posses sine tuo incommo-
 do, inimicum tibi & Deo reconciliare,

52 De CHARITATE.

id omittere esset grave peccatum, vel etiam, si inæqualis persona coleret alium salutando prævenire, v. g. subditus Prælatum, ut advertit P. Hermannus in *Medula Theologiæ Moralis* 1, 2. tr. 3. c. 2. d. b. 2. ex P. Layman.

8. Quatuor sunt ex charitate diligendæ sc. Deus. Proximus. Corpus nostrum. Nos ipsi. S. Th. 1. c. a. 22. Hic autem est ordo charitatis, ut post Deum plûs homo diligit animam suam, quàm aliorum: deinde plûs animas aliorum, quàm proprium corpus, proprium verò corpus magis quàm corpora aliorum. S. Th. 1. c. q. 26. a. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando obligemur elicere actus Fidei, Spei & Charitatis? R. quòd sic, saltem semel in anno. Sermo autem est de obligatione sub p. mortali, cùm loquamur de re magni momenti, v. 1. Sent. Mor: d. 2: 3. 4

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus,

Inter virtutes morales, hoc est, ad com-

componendos mores ordinatas. quatuor sunt principales, sc. prudentia, iustitia, fortitudo & temperantia. Ideo vocantur cardinales, quia super eas voluitur tota conditionis humanæ ratio, eisq; veluti cardinibus, vniversa vitæ humanæ moles subnixæ est;

2. Prudentia est *recta ratio agibilium*. seu est *virtus moralis*. quæ præscribit quid hic & nunc liceat, expediat aut debeat fieri secundum *rectam rationem*.

3. Nomine agibilium, primariò intelligenda sunt moralia id est, ad bonos mores pertinentia; & ad finem moraliter bonum, id est, honestum conducentia. Secundariò intelligenda sunt, quæ pertinent ad commodum vitæ humanæ, & ad benè vivendi quomodocunq; rationem.

4. Iustitia est *perpétua & constans vltis ius suū vniciq; tribuens*. seu est *virtus moralis*, quæ ius suum vniciq; tribuit. Per ius hic & nunc intellige id quod debetur alteri secundum æqualitatem, vel arithmeticam ut in iustitia commutativa, vel geometricam

tricam, vt in iustitia distributiva, quæ
potius dicenda proportio, quam æqua-
litas.

5. Partes integrales iustitiæ, hoc est,
necessariæ ad officium integrum iustitiæ,
sunt, facere bonum & declinare à ma-
lo. Aliàs dicuntur officia iustitiæ Chri-
stianæ.

6. Bonum & malum hîc & nunc non
sumuntur in generali, sic enim pertinent
ad omnem virtutem: sed bonum sumi-
tur vt habet rationem debiti ad proxi-
mum, malum verò vt habet rationem
nocivi.

7. Partes subiectivæ seu species iusti-
tiæ sunt tres, Legalis, distributiva, com-
mutativa.

8. Iustitia legalis est quâ damus bono
communi quod suum est, v. g. Inimicus facit
incursum contra civitatem, cives ex iu-
stitia legali & propter bonum commune
obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est quâ damus vnicuiq;
suum debitum secundùm merita, v. g. duo
vel tres concurrunt pro dignitate obti-
nenda,

nenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10. Commutativa est, quã damus vni cuiq; secundum equalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est considerata periculorum suscipio & laborum perpassio, vel aptius ex D. Th. Fortitudo est virtus existens in irascibili, cõercitiva timorũ & audacia moderata instantibus periculũ. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, virtus, que moderatur appetitum circa delectabilia secundum tactum & gustum, prout rectam rationem docet, ob specialem honestatem, que est in tali moderatione. P. Gonet in Manuali Thomistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. § 2. Et sic temperantia propriẽ sumpta tantum moderatur delectationes que sunt in cibo, potu & rebus veneris, idem ex S. Th.

DISTINCTIO VI.
De DONIS SPIRITVS SANCTI
*Beatitudinibus Evangelicis. &
Fructibus Spiritus S.*

Quoad I.

1. **D**Onum Spiritus S. generaliter sumptum est id quod gratia à Spiritu S. ut à causa efficiente procedit, Et sic omnes gratia & virtutes infusae possunt dici dona Spiritus sancti.

2. Donum Spiritus sancti specialiter sumptum est, specialis dispositio à Spiritu S. anime impressa, quae disponitur ut facile ab eo ad opera extraordinaria moveatur. Sed hujus explicatio ad Theologos Scholasticos vide dicta in 3. Sententiarum Thomisticarum Distinct. 7.

3. Septem sunt dona Spiritus sancti. ut patet ex Scriptura Isaiae 11. sc. Donum Sapientiae. Intellectus. Consilij. Fortitudinis. Scientiae. Pietatis. Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato,

Que-

Quoad II,

4. Beatitudines Evangelicæ sunt quidam actus donorum Spiritus S, quibus ex instinctu & motione speciali spiritus sancti ad vitam æternam seu beatitudinem consummatam accedimus. Et sic sunt quædam inchoationes beatitudinis futuræ,

5. Beatitudines Evangelicæ sunt octo

1. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum.
2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.
3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.
4. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.
6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.
7. Beati pacifici quoniam Filij Dei vocabuntur.
8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

6. Scias, beatitudinem secundam & septimam non coincidere. Nam secunda loquitur de homine ad seipsum, ex-

58 De BEATITVDINIBVS

cludendo inordinatas passiones irascibilis: septima verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum eo tranquille vivendo.

7. Item scias, per luctum in tertia beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis & gaudij. In quarta per justiciam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. Quomodo si tantum sunt septem dona; ponuntur octo beatitudines? qua vt docet S. Thom. 1. 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum. R. ex S. Th l. c. a 3. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quandam firmitatem animi, ne propter humanas persecutiones homo recedat ab his, quarum in alijs septem beatitudinis mentio habetur.

Quoad III.

9. Fructus (ut in præsentibus sumitur) est quidam actus quo mens humana bene dispo-

De FRUCT: SPIRITVS S. 59

nitur, procedens ex motione Spiritus S. Ita loquitur P. Gonet de donis Spiritus S. a. 2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediate dicto patet, non tamen est converse: cum beatitudo Evangelica, ut pote quam specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S. Th. 1. 2. q. 70. a. 2.

11. Fructus Spiritus S. sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio Dei super omnia, *Gaudium* id est delectatio in Deo, quam experiuntur alacriter Deo servientes. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa præfati gaudij, non obstantibus turbationibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, datorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est voluntas benefaciend. Sumitur hic voluntas pro actu. *Longanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Mansuetudo*, id est motum iræ exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Modestia*: id est, in dictis & factis

60 De CONSILIIIS EVAN:

Et s decencia. *Castitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio, *Continentia*, id est concupiscentiarum licitarum, quales sunt in elcis &c. moderatio.

DISTINCTIO VII.

De CONSILIIIS EVANGELICIS

1. **C**onsilia Evangelica communiter numerantur tria. Voluntaria paupertas Perpetua castitas. Humilis & perpetua obedientia. Addit Lorichius in Thesaurō utriusque Theologiæ, Martyrium. Si hæc voto firmentur amittunt rationem consilij & induvnt naturam præcepti.

2. Dicuntur consilia : quia sunt liberæ observationes, ita ut sine earum observatione, & justus quis esse possit, & vitam æternam consequi, etsi valde difficulter, propter impedimenta varia in hoc mundo.

3. Dicitur Evangelica : nam etsi fuerint in lege veteri, non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege. vide Philippum à SS. Trin. in

De CONSILIIIS EVAN: 62

1. 2. de Statu Religioso disp. 6. dub: 1. ubi probat in lege antiqua Statum Religiosum verè extitisse.

4. Paupertas Religiosa est *Voluntaria* verum *temporalium* sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abdicatio, Castitas Religiosa est perfecta omnis delectationi venerea sub certa regula vel constitutionibus vota firmata remotio. Obedientia est, prompta preceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio.

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus. Item abdicatio omnium secularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam referuntur, parcitas ac tenuitas victus, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum Deum pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. ita Lorichius sub litera C, Attendant ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum æternæ damnationis:
status

62 De Bonis Operibus. De Ieiunio
status enim Religiosus est signum præ-
destinationis, ut docet S. Laurentius Lu-
stinianus de perfectione Monachorum
cap. 7.

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bono-
rum operum,*

TRia sunt bonorum operum genera
Ieiunium, Oratio, Eleemosyna.

Quo ad I.

1. Ieiunium latè acceptum, est corpo-
rū per abstinentiam cibi & potūs vel in par-
te vel in toto, castigatio. Specialiter seu
pro Ecclesiastico sumptum est castigatio
corporū certū diebus juxta præscriptum Eccle-
siæ consistens in abstinentia à carnibus, & una
per diem cibi refectio.

2. Ieiunium Ecclesiasticum tria requi-
rit. 1. Ut semel in die comedamus,
aliās solvitur ieiunium. 2. Requirit ab-
stinentiam à carnibus. Nomine carnis
hic & nunc, veniunt etiam originem à
carnibus habentia, ut sunt Ova, casei,
L.C.

lac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejuniij. 3. Requirit debitam horam edendi quæ est hora undecima. Vide dicta in Sent; Moral; dist; 19. ex quo patet jejunium plûs dicere quàm abſtinentia.

4. Dies in quibus ex præcepto jejundum, sunt dies Quadrageſimæ, exceptis diebus Dôminicis. Apud nos incipit Quadrageſima à feriâ quarta Cinerum. 2. Quatuor anni tempora. *cap. ſtatuumus dist; 76.* in quibus præcipitur ieiunium trium dierum: 3. Præcipitur jejunare in quibusdam Vigilijs, quæ ideò Vigiliæ dicuntur, quia Chriſti fideles ijs diebus non ſolùm jejunabant ſed & vigilabant, quod hoc tempore dignis de cauſis iudicatum eſt. Vigiliæ in quibus iure communi jejunatur, ſunt Vigilia Nativitatis Domini. Aſſumptionis B. V. M. c. *ex parte de obſervatione jejuniij.* In vigilijs tredecim Apoltoſorum, in quo numero comprehendô S. Matthiam & S. Paulum. *et conſtitam de obſervatione jejuniij.* excluſâ tamen non ſolùm vigilia S. Philippi & Iacobi, in qua non jejunatur. ob Patre

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Iohannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem. in Vigilia Pentecostes jejunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. *c. statuimus dist. 78.* idem die de Vigilia S. Ioan: Baptistæ & S. Laurentij ob longum usum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio jejunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo svadeat. Idem die de Feria sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non jejunatur nisi consuetudo præcipiat, ita refert Bonac. de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun. 5. propositione secundâ. Reliqua de diebus jejunijs, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur Deo favente in hæc Decalogi.

Quo ad II.

5. Oratio est *ascensus & elevatio mentis ad Deum.*

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster*, charitatem
Dei

Dei ad nos, quâ bonum nostrum vult
ut optimus Pater, consideramus: dicen-
do *in calis*, majestatem. Licet enim sit
ubiqs, specialiter tamen in cælis, ut di-
ctum est tractando de objecto Symbo-
li Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet pe-
titiones.

1. *Sanctificetur nomen tuum.* Per hanc
petimus gloriam Dei propagari.

2. *adveniat regnum tuum.* Per hanc pe-
timus gloriam Dei ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus
vt simus obedientes Deo. *Sicut in celo &*
in terra. Hoc est, sicut Angeli & alij bea-
ti in celo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis*
hodie. Per hanc petimus, & panem Sa-
cramentalem sc. Eucharisticum, cujus
quotidianus vsus proficit nobis, in quo
intelliguntur alia Sacramenta & dona.
Et panem corporalem, per quem intel-
ligitur omnis sufficientia victus & alio-
rum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut &*

*nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc
petimus liberari à peccatis,
Et ne nos inducas in tentationem. Per hanc
petimus, non tam catere tentationibus,
quàm ne consentiamus illis.*

*7. Sed libera nos à malo. Per hanc pe-
timus lib. rari à pœnalitatibus præsen-
tibus, quæ impediunt sufficientiam
vitæ.*

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 22.
q. 83. a. 9.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres
partes. Primam partem incœpit Angelus,
cùm dixit. *Ave gratia plena Dominus tecum.
benedicta tu in mulieribus.* Secundam
subjunxit Elisabeth, cùm ait: *Et benedictus
fructus ventris tui.* Tertiam apposuit
Ecclesia, ut in reverentia Nomen M A-
R I Æ haberetur. Nam Maria non
est in textu. Ita in terminis loquitur B.
Albertus M. l. 4. Compendij veritatis
Theologicæ c. 2. ubi plura reperies de
prædicta salutatione Angelica. Scias, B.
Eli.

De ELEEMOSYNA 6

Elizabeth, non solum dicta verba pronuntiasse, sed & præmisisse. *Benedicta* inter mulieres, ut narrat sacer textus *Luce*

Quoad III.

9. Eleemosyna est alienæ miseriæ sublevatio. Quia autem homo sublevatur & secundum corpus & secundum animam, ideo duo sunt opera eleemosynæ seu misericordiæ, sc. corporalia & spiritualia.

10. Opera misericordiæ corporalia sunt septem. Esurientes pascere. Potum dare sitientibus. Operire nudos. Captivos redimere. Ægrotos invisere. Hospitio peregrinos suscipere. Mortuos sepelire.

11. Opera misericordiæ spiritualia sunt etiam septem. Peccantes corrigere, Ignorantes docere. Dubitantibus rectè consulere. Pro salute proximi Deum orare. Consolari mæstos. Ferre patienter injurias. Offensam remittere, vide dicta

in 1. Sententiarum Moralium

d. 23, & 25.

OPVSCVLVM
TERTIUM.
De Opposito Virtutum &c
PROLOGVS.

1. D notitiam peccati conducit
notitia conscientia. Consci-
entia est *actus intellectus practicus*
qui dicitur de bonitate vel malitia
eorum quae agimus ut sunt à nobis hic & nunc.

2. Dividitur ex parte objecti in re-
ctam & erroneam seu veram & falsam.
Ex parte actus, in certam, quae est absq[ue]
formidine. Probabilem quae uni parti
adhæret cum formidine oppositæ. Du-
biam quae nulli parti adhærens suspen-
dit iudicium. Scrupulosam, quae uni par-
ti adhæret cum timore oppositæ, ex le-
vi fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit
iudicium non multum differt ab erro-
nea. Scrupulus tamen differt, quia hic
est

est inani apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conduci notitia ignorantia. Hæc alia est juris alia facti. Exemplum primæ dum ignoratam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dum percussio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus, quæ scire tenemur & possumus, eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam, sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. **P**eccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem aeternam S. P. Aug. Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo cointelligendum est; peccatum quoque esse, non dictum quod secundum legem Dei dici debebat, & non factum quod fieri oportebat, in corde quoque commissum, quod desiderari amarique debebat. Utrobique enim est deviatio à statuto legis divinæ, quæ ab æterno existit in Deo, estque exemplar & regula agendorum per eos, qui subdantur gubernationi ejus.

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propria peccantis voluntate committitur. Originale, quod etiam naturæ dicitur, quod communi voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est commissum.

3. Dividitur 2. in actuale & habituale. Actuale est actus malus & difformis regulis morum. Habituale consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccato actuale, & in ea remanet donec per pœnitentiã deleatur.

4. In mortale & veniale illud infert mortem animæ, eam privando gratiâ & charitate & avertendo ab ultimo fine. Hoc verò nec gratiâ nec charitate privat sed ejus tantum fervorem minuit, nec avertit ab ultimo fine sed ejus consecutionem retardat.

5. In commissionis & omissionis. Peccatum commissionis consistit in productione alicujus actûs mali & difformis regulis morum Omissionis. est carentia seu privatio alicujus actûs debiti & lege præscripti. primum pugnat cum præcepto negativo, ponendo actum qui jubetur non poni. Secundum pugnat cum præcepto affirmativo, negligendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est quod perficitur delectatione carnali v. g. gula & luxuria, quæ in delectatione ciborum & venereorum consummantur. Spirituale verò perficitur in delectatione spiritali, ut superbia, invidia & similia, quæ in sola apprehensione alicujus rei concupitæ, vel ad placitum habitæ consummantur. Carnale plus habet de conversione quam de aversione. Spirituale plus de aversione quam

quàm de conversione. Ex quo inferas peccatum esse aversionem à Deo & conversionem ad creaturam.

7. In peccatum quod est contra Deum, proximum & seipsum. Quando homo detrahit Deo amorem & reverentiam debitam dicitur peccare in Deum, ut Sacrilegus, hæreticus, blasphemus. Quando homo suas passiones ratione non regulat peccat in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. Quando homo non servat proximo jus debitum, vel effendit humanam societatem cui naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &c.

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest, 1. ut per peccatum cordis illud intelligatur, quod interioris consummatur, v. g. hæresis. Per peccatum oris, quod locutione perficitur, v. g. mendacium. Per peccatum operis, quod opere completur, v. g. adulterium & homicidium.

9. 2do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

V. gē ex hoc quod appetat vindictam, primò perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa prorumpit. 3. procedit ad facta injuriosa. idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quo est primò conceptio cordis, sc. cogitatio. deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10. Octavò dividitur peccatum, in peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malitia. Peccatum ex infirmitate & passione est quod oritur ex aliqua gravi tentatione & motione appetitūs sensitivi trahentis voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili. Ex malitia; quod plenā libertate & voluntate committitur nullā passione incitante & nullā ignorantia excusante. Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritūs S. cui appropriatur bonitas.

11. Tandem dividitur in peccatum

D

pro.

proprium & alienum. illud est quod ab ipso peccante committitur. Hoc verò licet ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel suasionis, vel adulationis vel protectionis vel propter defectum correctionis. Hæc desumpta sunt ex N. Opusculo Sent: Moralium.

De Peccatis in Particulari.

DISTINCTIO II.

De Superbia.

1. **D**escendendo ad particularia peccatum dividitur in septem capitalia, sic dicta quia ab his alia oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

2. Superbia est appetitus inordinatus, hoc est perverfus appetitus, excellētia. Perverfus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v. g. quia est aut de re falsa, aut mala aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem. Ex Nicolao Mosci.

Moscicensi 2, p. Tyrocinij Artis Pœnit.
de Superbia.

3. Quatuor modis contingit Superbia?
1. Quando quis iudicat quod bonum
quod habet, ex se habeat seu à se. 2. Quā-
do iudicat quod bonum quod habet, ex
Deo habeat, attamen ex suis meritis. 3.
Quando jactat se habere quod non ha-
bet. 4. Quando quis singulis despectis,
vult videri se singulariter habere, quod
habet. S. Greg. apud S. Th: 22 q. 162.

a. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. casuum
Conscientiæ duodecim filias assignat su-
perbiæ. Sunt autem. inobedientia, con-
temptus, præsumptio, ambitio, vana glo-
ria, hypocrisis, jactantia, discordia, cu-
riositas, pertinacia, contentio & infide-
litas. Moscicensis loco cit: addit novi-
tarum inventionem: sed hanc reducere
posset Samuel de Lub. ad curiositatem.

5. Inobedientia est vitium, quo quis
venit facere quod jubetur.

6. Contemptus est, quo lex, vel etiam
ipse legislator despicitur. Quid sit contem-

Dz.

pus

ptus formalis v. dicta in 4. Sentz Mor.
d. 3. §. Quæritur.

7. Præsumptio est, per quam ex falsa au-
nimia virium confidentia aggredimur exceden-
tia nostram facultatem.

8. Ambitio est inordinatus appetitus ho-
noris, aut dignitatis ratione honoris. Dixi ad-
vertendo ex Sylv: V. superbia, ratione
honoris: nam appetitus tantum dignita-
tis pertinet ad præsumptionem secun-
dum S. Th: apud Geriam v. Ambitio.
Ex quo patet quomodo intelligendus
Moscicensis definitens ambitionem etiam
per dignitatem.

9. Vana gloria est inordinatus appetitus
claræ opinionis & laudis apud alios, Scias
pro nonnullorum consolatione. hæc
tantum est p: veniale, licet sit de falsis
(dommodo non mortiferis) & transito-
rijs immoderate, & licet si de bonis
operibus, jeunio, oratione &c. quæ quis
facit consulto propter vanam gloriam.
Mosc. l. c. & Fernandez p. 4. de super-
bia c: 10.

10. Hypocrisis est simulatio virtutis aut

sanctitatu quam homo non habet. Addit Mo-
scienfis loco citi: etiam si hoc faciat bo-
no fine, ne alios scandalizet, quia est
mendacium. Dico tamen si velis caven-
do scandalum te virtuosum repræsentare
licet non fueris, fac propositum e-
mendandæ vitæ & tunc non mentieris.

11. Iactantia, quâ qui se verbis extollit
super illud quod est, vel quod homines opinantur
de eo.

12. Discordia est voluntatum contrarie-
tas circa aliquod unum, dum unam alicui plas-
cet, alteri verò displicet.

13. Curiositas est inordinatum desideri-
um sciendi, sive per intellectum, sive per sen-
sum, ea qua ad se non pertinent, vel si perti-
nent, major tamen cura adhibetur in illis co-
gnoscendis quàm par sit. inventio novitatum
est excogitatio inusitatorum admirationem pa-
rentinum, ut sit in sustinendis novis opi-
nionibus. in usu insolitæ formæ vesti-
endi convivandi. &c.

14. Pertinacia est persistencia in suo ju-
dicio & asseveratione plusquàm oportet.

15. Contentio est sermo contrarius al-

teri, veritate impugnans, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas, est, exclusio fidei. Privativa tunc est dñi qui nec credit, nec discredit sed animum suspendit. Contraria dum qui discredidit, aut credit esse falsa, que proponuntur.

17. Scias pro meliori prædictorum noticia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personæ, honoris, laudis, dignitatis, virium. Et specialissimè, ut tantum extendit ad excellentiam personæ sistendo in ipsa. sc. dum quis vult excellentior esse quàm sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; eò quòd desideret dignitatem, & absq; eò quòd aggrediatur aliquod præclarum opus, vel affectet laudari,

18. Ambitio ergo præsumptio & similes, ita oriuntur & sunt filia superbiae, intellige specialissimè sumptæ, quòd sint etiam species superbiae communiter sumptæ. Et hæc de illis in recto potest prædicari; verum enim est Ambitio

tio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritia.

1. **A**varitia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitias, aliasvè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filix sunt multæ ait Mo-
scicensis 2. p. Tyrocinijs Artis Pœnitentiariæ § de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus. Fallacia seu dolus. Perjurium, quò revocatur mendacium. inquietudo. violentia & obduratio.

3. Proditio est manifestatio alicujus occulti, illativa nocumenti.

4. Fraus est deceptio alterius in aliquo facto, illativa nocumenti.

5. Fallacia est deceptio alicujus in verbis, illativa nocumenti.

6. Perjurium est mendacium juramento firmatum illativum nocumenti.

7. Inquietudo est, inordinata temporali-
um sollicitudo.

8. Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.

9. Obduratio seu immisericordia, est, duritia in pauperes denegando eleemosynam.

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est inordinatus appetitus venereorum.

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 22, q. 154, a. 1.
Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum femina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à S. Th inter species luxuriæ, quia ex se directe pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est illicitus concubitus soluti cum soluta non virgine in vase naturali. Dicitur solutus cum soluta, idest, non existentes in Matrimonio, si
ve ra-

ve rato sive consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est defloratio virginis per fratrem nem claustris virginalis. Differt specie à fornicatione, secundum S. Th. I, c. a 6.

5. Adulterium est illicitus concubitus, vel conjugati cum conjugata, vel conjugati cum libera vel liberi cum conjugata. In primo apertenda est in confessione circumstantia utriusque conjugati, quia iniustitia duplex & æquivalet duplici peccato.

6. Incestus est illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usque ad quartum gradum inclusive. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata. Secundum aliquos cum filia confessionis.

7. Raptus est dum quis abducit sceminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut à domo propria, si sit sui juris, ipsam invitam ad fornicandum cum illa, aut Matrimonium contrahendum V. Trid, sess. 24 c. 6.

8. Peccatum contra naturam est omnis actus libidinosus extraneus, aut contra modum à natura institutum.

9 Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio, Bestialitas, Sodomia, Inordinatus concubitus.

10. Mollities seu pollutio est *voluntaria seminis effusio extra vas*. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi lapsosset, aut acsi defacto perpetraret.

11. Bestialitas est *coitus cum bestia*. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Dæmone succubo vel incubo; quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est *illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel femina cum femina*. Pollutio ex tactu personæ ejusdem sexûs reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum femina in vase præpostero secundùm Armillam conformiter ad mentem D. Thomæ non est propriè Sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bitu masculi cum masculo :

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum debitum. Primus concubitus si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges. Hæc sunt desumpta ex N. Opusculo Sent: Mor: l. 1. d: 26

15. Ad hæc reducuntur, Turpiloquium Auditus turpium sermonum, Lectio obscænorum, Aspectus, Tactus causa voluptatis carnalis, Oscula eodem sine facta, Choreæ Motus sensualitatis De his consule Mosc: p. 2. Tyrocinijs Art: Pœnit: §. de Luxuria & Sent: Mor: l. 1. d. 29.

16. Filias luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S. vinc. V. Luxuria sc: cæcitatem mentis, inconstantiam, inconsiderationem, præcipationem, amorem sui, odium Dei, desiderium præsentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem,

vt non cogitet de caelestibus. nec sacras conciones. nec pia monita intelligat.

18. Inconsideratio facit vt homo sapiat. qua suum statum dedecent, cum non leui aliorum scandalo.

19. Precipatio impedit consilium de medijs necessarijs ad actum bonum.

20. Inconstantia facit vt homo non seruet propositum maximè de vite emendatione.

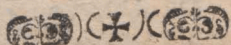
21. Amor sui, quo homo plus seipsum diligit quàm Deum,

22. Odium Dei, quo voluntas expressè auertitur à Deo, displicendo de eius bono vel volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri sæculi facit vt homo cogitet de morte & eam nimis timeat,

24. Desiderium præsentis vitæ, quo homo cupit hic semper vivere.

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxuriam maximè cavendam à viris contemplativis, literatis, studiosis, Rectoribus, Gubernatoribus, Principibus, Iudicibus &c.

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**nvidiam definit N. Mosc. l, c. §. de Invidia. Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidentis excellentiam. Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

3. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

4. 2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali. v. g. insolentia. Et sic tritari de bono alterius pertinet ad charitatem.

5. 3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tritari de dominatu oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri, v. g. Sperat Petrus ex officio, dignitate Ioannis, aliquid iniuste proventurum & de præfatis excellentijs tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus: Et sic tritari pertinet ad indignationem. Quòd si tristitia sit de iniustitia in distributione bonorum, sic tristati pertinet ad iustitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius, non quia est in altero, sed quia ipse caret eo, Qualiter tritari pertinet ad æmulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tritari propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideo assignati ut intelligatur natura invidiæ propriè acceptæ.

11. Quomodo doctrina Moseicæ & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi
sic

fit concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, altioris est tori:

11. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2. 2. q. 36. art. 4. has refert filias invidia. Et sunt odium, susurratio, detractio, latitia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium patet ex dictis & patebit ex dicendis. Quid susurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

1. **I**Ra dupliciter sumitur. Communiter seu vulgariter & proprie. Communiter sumitur pro quadam perturbatione animi cum actuali impatientia. Proprie & specialiter pro appetitu vindictæ.

2. Ira ad vindictam pertinens duplex est. Licitæ & illicitæ. Licitæ vocatur ira per zelum, illicitæ vocatur ira per vitium.

3. Zelus est appetitus vehemens puniendæ malum

malum, servando tamen rationis ordinem & legis dispositionem. v. g. ut justitia servetur &c.

4. Ira vitiosa est *inordinatus appetitus vindictæ*. v. g. eo solo quòd injuria sumus affecti, & sic ut animus irati satiatur alienâ miseriâ.

5. Ira differt ab iracundia, illa enim dicit actum, hæc potentiam. Ait Gab: à S. Vinc: v. ira. Addit. iratus vehementer comparatur arrepto à Damone.

6. Germina seu filias iræ in tres classes distingvit Mosc: l. c. §. de ira ex S: Th. Nam in corde nascitur indignatio, tumor mentis & odium. in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales in facto, pugnæ seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est quâ homo indignum reputat (illum à quo malum accepit) suâ affabilitate, familiaritate & colloquio, avergens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac detestans, quòd ei aliquando amicus fuerit, benefecerit &c.

8. Tumor mentis, quo in corde injuria versatur, ruminatur atq; exaggeratur, cum repetitione causæ, & interiori aspera responsione, excogitatione mediocrum ad exercendam vindictam; ac proinde quasi tumescit mens tali amaritudine repleta.

9. Odium est quo displicet proximi bonum, vel optat malum. Differt ab ira Nam iratus non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel suis nocuit, ut vindicta sit quasi quædam recompensatio. Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolutè eo tantum fine, ut alicui malè sit, propterea, quòd vel nequam sit, vel nobis contrarius, vel quia ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, confusa, tumultuosa, sublata voce, locutio.

11. Quid maledictio conrumelia & similia, patebit ex dicendis circa octavum præceptum. Quid blasphemia, ex dicendis circa primum præceptum.

Hæ descriptiones filiarum iræ desum.

sumptæ sunt ex P. M. Nicolao Mosc.
c. § de ira.

12. Seditio est *rebellis nonnullorum contra superiorem commotio.*

13. Factio est *modorum de inferendo damno sive temporali sive spiritali adinventio.*
Hæ undecim filix iræ possunt reduci ad sex à S. Th. 2.2. q. 158. a. 7. assignatas
Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII

De Gula.

17. **G**ula est *inordinatus cibi potusq; appetitus.* Appetitus inordinatus solius cibi, vocatur *comessatio.* Solius potus, ebrietas.

2. Quinq; sunt gulæ species. *Præproperè. Lautè. Nimis ardentè. Studiosè.* S. Th 2.2. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est *Præproperè* quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando quærit cibos lautos & pretiosos. 3. Quando multum comedit vel bibit. 4. Quando
avi-

De GVLA

92

avidè cibum sumit. 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos desiderat. ita in terminis Gab. à S. Vinc. v. Gula.

4. Filia gulæ sunt quinque. 1. Inepta læticia. 2. Scurrilitas. 3. Immundicia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th. l. c. a. 6. ex S. Greg.

5. Inepta læticia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel saltem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitudò apparet in ludo, joco & similibus.

6. Scurrilitas consistit in verbis ac gestibus inverecondis. Ut sunt impuræ cantilenæ, versus, cavilli, gestus, tactus petulantes, turpes &c.

7. Immundicia sumitur pro superflua & turpi humorum è corpore emissionè ut sunt vomitus. Pollutiones in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest perungere ad cognitionem.

tionem rei, nisi per multa ei sit exposita Hoc
 evenit tum ratione vaporum quibus op-
 pletur cerebrum. Tum ratione dele-
 ctationis superflue, ex qua fit, ut mens
 quasi inhæreat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. **A**Cedia est tristitia de bono divino, non
 quatenus est arduum & difficile,
 sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utilis
 & nostrum beneficium, ducens ad finem
 vel consistens in fine excellentissimo.

2. Hinc collige vulgum non proprie
 intelligere hoc peccatum pro segnitie
 aut pigrizia ad Dei obsequium, aut pro
 tristitia, v. g. de jejuniis incidente tali
 tempore vel alio bono opere, in quantum
 est laboriosum, animo & corpori mor-
 lestum, vel impeditivum delectationum
 mundanarum: talis enim tristitia ex re-
 pugnantia sensualitatis oritur, & ordinari-
 rie etiam consensu rationis accedente
 veniale peccatum est, ait P. M. Nicol
 Mosc.

3. Septem filia acediae assignantur :
 Pigrizia seu torpor. Tedium seu fastidium.
 Evagatio mentis. Pusillanimitas. A-
 vertio à bono divino, aliàs malitia à
 D. Greg. dicta. Exasperatio contra bene-
 monentes, aliàs rancor. Desperatio.

4. Pigrizia seu torpor est quando homo
 negligit & omittit facere, quae ex precepto
 vel quasi ex precepto tenetur facere. v. g. non
 communicando in Paschate &c.

5. Tedium est, propter quod aliquis in-
 choans bonum opus nauseat super illo, tanquam
 insuavi, & deserere proponit.

6. Adverte. Prima pars hujus descri-
 ptionis non innuit filiam invidiae, sed
 secunda pars: nam nausea super bono o-
 pepe est ipsamet acedia, cum sit tristi-
 tia de bono divino. Hinc Bonac. & Fer-
 nandez acediam definiunt per tedium &
 nauseam.

7. Evagatio mentis est, quando quis re-
 fugiens sancta, divertit ad impertinentia, quae
 in cogitationibus versat, & deserens at-
 tentionem debitam distractionem volun-
 tate admittit.

8. Pafillanimitas est quâ homo non auget divina confilia, qua perfectionis funt, agredi.

9. Aversio à bono divino, aliàs ex D. Gregorio dicta malitia, est tristitia aggravans hominem propter bonum seu beneficium à Deo nobis exhibitum. v. g. si quis in tantum esset averfus à D. o. quod audiens vel cogitans statutum sibi à Deo, quod sit futurus civis Sanctorum, triftaretur & fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si displicerent ei bona spiritualia, velletq; ea non fecisse. Vel si contemneret Dei beneficia, desiderando se non fuisse natum, non esse ad beatitudinem ordinatum. Detestaretur, quod sint ei provisa ad beatitudinem media. v. g. Sacramenta &c. Sed potiùs est consummata acedia & non filia, ut innuit Mose.

10. Huc spectant illi qui propter nimium affectum ad res temporales amisso gustu spiritualium, desiderant in mundo perpetuitatem non curantes gloriam æternam. immo interdum corde & ore beatitudini renuntiant, præponentes temporalia æternis.

De ACEDIA

95

11. Exasperatio contra benè monen-
tes, aliàs Rancor, importat quandam animi
commotionem contra ad bona inducentes v. g.
Parentes: Confessarios, Concionatores,
&c

Quid sit desperatio patebit ex dicen-
dis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capita- taliū.

Superbia est peccatum mortale ex ge-
nere suo si sit consummata & perfe-
cta, id est, si quis ita excellere appetat,
ut Deo, superioribus, eorumque legibus
subijei nolit, imperfecta, quā quis, subij-
ciendo quidem quibus tenetur, in suo
tantum affectu se magnificat, est pe-
ccatum veniale, ut refert P. Hermannus ex Cajeta-
no v. Superb. Quia sine Dei & aliorum
despectu plus justō se efferre, non est gra-
vis deordinatio. Esset gravis cum nota-
bili aliorum contemptu, complacendo
in aliorum notabili abiectione.

96 De GRAV: PEC: CAPIT.

2. Avaricia ut est rei alienæ immoderatus appetitus v. g. alienum retinendo, & ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus propriarum divitiarum in ijs delectando, tenaciter retinendo, & ut opponitur liberalitati, est solùm ex genere suo p. veniale. Qualiter avaricia contrarium & ordinatè sumitur, Hanc doctrinam sumpsit Gab. à S. Vinc: ex S. Th. 2.2 q. 118. a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato actu extra matrimonium est ex genere suo p. mortale: Quia prodigitur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationi. Sumitur ex S. Th. q. 157. de malo a. 2.

4. Invidia ex genere suo est p. mortale: Quia contrariatur charitati. Sicut enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia trahitur. D: Th: 2.2. q. 36. a. 3. & q. 70. de malo a. 2.

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale. Quod

(Quod intellige quando est ex plena deliberatione, & malum quod infertur est notabile) Quia contrariatur charitati & iustitiæ. Sumpta pro perturbatione animi, v. g. si quis nimis ardentem commoveatur interiorius, vel si nimis exteriorius signa interioris commotionis manifestet, non est ex suo genere mortalis. S. Th. 22. q. 158. a. 3. & q. 12. de Malo a. 3.

6. Gula ex genere suo solum est p. veniale Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S. Th. Quia ex genere suo in hoc consistit quod quis inordinate cibum vel potum appetat, v. g. quia plus, citius, avidius, lautius sumit, quam deceat, vel in delectatione cibi sistit non referendo, saltem implicite ad finem honestum, quod tantum est veniale, nec ex terminis importat notabilem excessum. Sumitur ex Sam. de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic habet Apostolorum 42dus Canon: *Episcopus aut Presbyter aut Diaconus, alea atq; ebrietati deserviens, aut desinat aut certe communionem privetur, idem statuit Eutichianus*

nus Papa & Concilium Moguntiacum,
Cant 46 Hæc & alia refert Pouodovius
in instructione Confessorum supra 3.
Præceptum.

8. Acedia, secundum genus suum est
p. mortale. Nam proprius effectus cha-
ritatis gaudium de Deo, acedia autem
est tristitia de bono divino. Et sic con-
trariatur charitati. Consequenter est ex
se p. mortale, nisi excuset imperfectio
actûs. S. Th. 2.2. q. 35: a 3.

9. Sive autem tristeris de re cadente
sub præcepto sive sub consilio peccas
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v.g.
ex acedia proprie sumpta, non sufficit in
confessione fateri omissionem sacri, sed
necessarium est p. acedie explicare. Gab.
à S. Vinc. V. Acedia,

Quæsitum.

*Quæ virtutes peccatis capitali-
bus contraria?*

1 R. Hæc à referentibus doctrinam
Christianam solent assignari. Humilitas
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene-
volens.

De VIRT. PEC. CAP. CONTR. 99

volentia. Patientia. Temperantia & Devotio.

2. A quodam in tabula Christiana loco benignitatis ponitur amor proximi: Loco temperantiae abstinencia. Loco devotionis, diligentia.

3. Ceterum possunt etiam sic enumerari. Humilitas. Largitas. Iustitia. Castitas. Charitas. Mansuetudo. Temperantia. Humilitas contra superbiam. Largitas & iustitia contra avaritiam supra explicatam. Castitas contra luxuriam. Charitas contra invidiam & aediam ut patet ex dictis. Mansuetudo & iustitia contra iram supra explicatam. Temperantia contra gulam. Descriptiones harum virtutum reperies in 3. Sententiarum Thomisticarum: ubi ago de virtutibus in particulari. Nec placet omnia repetere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra Spiritum S.

1. **P**eccata in Spiritum sanctum sunt sex.

100 De PEC. contra SPIRIT. S.

sex. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Invidia fraternæ gratiæ. Impœnitentia & obstinatio.

2. Desperatio quando quis abiicit spem de sibi emendatione. Peccatorum remissione. gratia & gloriæ consecutione. Potest autem aliquando conjungi hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimat saltem corde tale iudicium, quod Deus non possit sibi parcere, aut non parceret, si debito modo se disposuerit, aut quod impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam & postea gloriam, est contra fidem. Sine hæresi verò: si quis secum ita deliberaret. Ego nunquam me disponam, & ideo nunquam mihi Deus parceret ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus conatus spei, quâ expectat quis per virtutem & misericordiam Dei id, quod secundum legem Dei ordinariâ non est possibile: v.g. remissionem peccatorum absq; pœnitentia. Gloriam æternam sine meritis, aut solis viribus naturæ absq; Dei gratia. Et potest conjungi hæresi, si quis ita crederet. Et absq;

De PEC: contra SPIR: S. 101

absq; hæresi, si ita quidem non iudicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem, ac si posset suâ voluntate absq; operibus, aut illis solis sine gratia Dei obtineri.

4. Impugnatio agnitæ veritatis tunc est, quando quis post propositam fidem vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens persuadere esse falsam.

5. Invidentiæ fraternæ gratiæ est dum qui tristatur ex hoc quod gratia Dei crescat in mundo. Hinc si quis videns fratrem suum in Dei servicio proficere, peccatores peccitentiam agere, dolet super hoc, peccaret contra Spiritum sanctum, quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato usque ad mortem, sed importat propositum non peccitendi. S. Th. in 4. d. 43. a. 2. ad 3. & in expositione literæ. Quod si esset propositum non peccitendi usque ad mortem, sine dubio esset impœnitentia, ut hic sumitur pro speciali peccato & in Spiritum sanctum.

E;

7. Obsti-

102 De PEC: contra SPIR: S.

7. Obstinatio est firmum propositum in-
barendi peccato propter aliquam delectationem
licet breuem.

8. Hæc peccata dicuntur irremissibi-
lia. Non quòd nullatenus remitti pos-
sint, sed quia difficilè & rarò remittun-
tur, eò quòd habeant in se repugnantia-
m ad remissionem, & Dei dona, quæ
contemni videntur.

Quæsitum

*Quod sunt remedia contra peccata
in Spiritum sanctum?*

R. Esse sex, secundum Fabium Incarna-
tum, 4. p. l. Primò. Spes de misericor-
dia Dei. Timor de divina justitia. Co-
gnitio veritatis fidei & bonorum mo-
rum. Auxilium divinæ gratiæ. Dolor
de peccato commisso, & propositum ab-
stinendi à peccato.

DISTINCTIO XI.

*Referuntur alia divisiones pecc-
atorum.*

1. In-

Alia DIVISIONES PEC: 103

1. **I**nter alias divisiones etiam affina-
ti solet peccatum contra Patrem,
Filium & Spiritum S. sed de hac divisio-
ne jam egimus dist. 1 n. 10.

2. Peccata in cælum clamantia sunt
quatuor. Homicidium voluntarium,
hoc est directè factum, Sodomia. Op-
pressio pauperum, ac merces operario-
rum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non
tantùm miserabilis persona, v. g. adve-
na, pupillus, subditus, servus, sed etiam
quicumque est inferioris conditionis re-
spectu excellentioris.

4. Nomine oppressionis intelligitur
quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam
ob sui gravitatem velocem petunt ul-
tionem.

6. Peccata aliena sunt novem, Seu
novem sunt modi quibus aliena peccata
nobis imputantur, & continentur his
versibus. Iussio. Consilium. Consensus.
Palpo. Recursus. Participans. Mutus.
Non obstans. Non manifestans, He-

104 RESOL: aliqua de PEC:
rum brevis explicatio habetur in 1. Sent.
Mor de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur à
S. Paulo ad Gal: 5. Fornicatio, immundi-
tia, impudicitia, luxuria, idolorum servitium,
veneficia, inimicitia, contentiones, amulatio-
nes, ira, rixa, dissensiones, secta, invidia, ho-
miciidia, ebrietates, comestiones & his si-
milis quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoni-
am qui talia agunt regnum Dei non consequen-
tur.

8. Q. 1. Quot modis peccatum com-
mitur? R. 4. Cogitatione. Locutione.
Opere, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, ori-
gines & causæ peccatorum? R. 3. Igno-
rantia. Fragilitas quò pertinet passio.
Malitia.

10. Q. 3. Q. x concurrunt ad p. mor-
tale? R. hæc 1. Gravitas ex parte
objecti, 2. Perfecta advertentia ex par-
te intellectûs, 3. Plenus consensus ex
parte voluntatis. Gravitas ex parte o-
bjecti colligitur ex notabili contrarieta-
te cum charitate Dei & proximi. Alia

autem

RESOL: aliqua de **PEC:** 105
autem est gravitas objecti peccaminosi
ex se & sua natura v. g. odium Dei.
Alia ex gravi prohibitione ut fuit in po-
mo primis parentibus prohibito. Quot
modis mortale transit in veniale vel è
contra. Quæ excusant à mortali vel ab
omni, v. dicta in 4. Sent: Moral: d. 1.
Vnde sumatur distinctio numerica pec-
catorum. v. in 2. Sent. Mor. d. 61. circa
finem. Vnde distinctio specifica pecca-
torum v. in 3. sent: Thomasti
carum d. 75.

OPVSCVLVM

QVARTVM.

De Præceptis Decalogi,

Præcepta alia sunt legis naturæ.
P Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
legis canonicæ.

Præcepta legis naturæ duo sunt. Quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

E 5

Quod

106 De PRÆC. DECAL:

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad majorem explicationem & semper enim erant) Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum, Legis canonicæ aliqui numerant quinque. Absolutè tamen loquendo, & naturæ, & scriptæ & gratiæ & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora vel magis principalia vel magis scitu necessaria.

I. **D**ecalogue dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta, sequentibus contenta.

Vnum crede Deum. Nec jures vana
Per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas
in honore parentes. Non sis occisor.
Mœchus. Fur. Testis iniquus. Alterius
sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio Dei & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deutoronomij c. 4. In prima tabula tria tantùm scripta erant prima præcepta, quæ nos ad Deum ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad justitiam erga proximum servandam diriguntur. S. Th. apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantùm quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solum datâ occasione. Negativa obligant semper & pro semper. v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eò faciliùs ad eum observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia ejusdem,

5. Fructus Decalogi hi numerari possunt. 1. Coercere homines à malo; 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritualis & temporalis. Illa consistit in conscientiae puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc desunt, Deus in melius nostram subtrahit. 4. Vita æternay Si vis ad vitam ingredi serva mandata.

DISTINCTIO I.

Circa primum Præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. **H**Oc præcepto non solum prohibetur cultus falsorum Deorum, sed & præcipitur tendere in Deum, tum per actus fidei spei & charitatis, tum per actus religionis;

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus. 1. Sumitur ex Dei dignitate; 2. Ex Dei largitate: omne enim bonum à Deo. 3. Sumitur ex promissi firmitate; abrenūtiavimus enim diabolo, & si,

PRIMUM PRÆCEPT. 109

& fidem promissimus soli Deo. 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D. Th. Opusc. 4. in præsentî.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est virtus, quâ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio. Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 1. Sent. Mor: a 2 & seq. tum in 3. Sent. Thomisticarum d. 13. & seq.

4. Dum dicitur *non facies tibi sculpsite*, idolorum cultus & non imaginum Dei & SS. prohibetur, ut sc: imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem representatam, materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli.

5. Serviunt autem imagines. 1. ad instructionem rudium. *Quod legentibus scriptura, hoc idiotû præstat pictura.* S. Greg. l. 9. Epist: 9. 2. ad excitationem piorum; excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsemet Christus D. approbat; Regi enim Abgaro su-

110 PRIMVM PRÆCEPT:

am imaginem misit (Epistola Abgari ad Christum D. & Christi D. ad Abgarum, habentur apud P. M. Ruzel de sancta Cruce dist. 37. vbi etiam reperies Epistolam Lentuzi Romani Proconsulis, quâ dispositionem Corporis Christi D. describit) Item linteo S. Veronicæ, & lindoni sepulchri suam imaginem impressit, non in solam memoriam sed ut per has colatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum SS. reliquiarum enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinæ corpus in monte Synai cum honore sepelierunt. Hi corpori S. Clementis sacellum ædificârunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de coelo splendoris indicio collecta, & suis locis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnerum vestigia extarent. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniarum.

loniæ inusitatae magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio incommuni, actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiæ.

8. Cultus seu adoratio est triplex. Latriæ, duliæ, hyperduliæ. Latriæ est supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo universa creavit, gubernat & regit, debetur. Dulia est cultus debitus Sanctis, aliisque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th. 2. 2. q. 103. a. 2. Hyperdulia est cultus debitus Sanctis habentibus specialem conjunctionem ad Deum. Sic colitur humanitas Christi D. præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increata debetur cultus latriæ. Cultu hyperduliæ etiam colitur B. V. Maria.

9. Adoratio quæcumque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, quando aliquis honoratur propter se & ratione suæ perfectionis. Respectiva, quando propter aliud. Paret hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sistent in imaginibus,

112 PRIMVM PRÆCEPT:

sed refunditur in prototypon seu exemplar, puta in eum cuius est imago, Adoratione sacrâ veneramur etiam nomina sacrâ, ut nomen: IESUS MARIA. Scilicet propter id quod repræsentant. Patet hoc ex D. Paulo ad Philipp. 2. In Nomine Iesu omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differentia inter adorationes Nam omnis submissio externa, est indifferens, potestque tam Deo quàm creaturis exhiberi, v.g. genuflexio. Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intentione pendet, quòd per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externâ illa submissione intendas te submittere tanquam Deo, & testari divinitatem, erit cultus patriæ. Si ut Sancto, dulciæ. Si ut viro potenti, erit observantia politica. Makowski super Decal: tract 1. disp. 1. q. 2.

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis decesserunt, possunt coli cultu privato, se-

olu.

cluse populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l: c: q: 5: 2: 17

12. Occasione hujus scias. 7. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quòd circa canonizatum sit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitam & sanctitatem, Et sic quòd beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quâ conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak: l: c. q. 6. Hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nomine Ecclesie, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tanquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomen: e Ecclesie, sed ex devotione colentis,
licet

114. PRIMO PRÆC:

licet simul fiat, & publicè. Imò et si Sa-
cerdotes superpelliceo induti recipiant
dona voti gratiâ oblata: hoc enim non
tam ad cultum publicum pertinet, quàm
ad decentiam. Aliæ difficultates circa
cultum privatum videantur in 1: Senti-
Mori dist: 5.

*De Peccatis primo Præcepto op-
positis.*

14. Peccata opposita virtutibus Theo-
logicis, sc: hæresis, desperatio & odium
Dei, opponuntur primo præcepto De-
tineti.

15. Item peccata opposita virtuti Re-
ligiosæ. Sunt autem superstitio, tenta-
tio Dei, sacrilegium, perjurium, simo-
nia & blasphemia. Si hæc præter convi-
tium addit errorem contra fidem, etiam
opponitur fidei, & dicitur blasphemia
hæreticalis, aliàs tantùm dicitur blasphe-
mia simplex.

16. Superstitio est *cultus vitiosus quo aut
colitur creatura cultu divino aut Deus modo
indebito.* Makov. 1: c: 1: q: 1: a: 1:

17. Tentatio Dei est *dictum vel factum
ad*

PECCATA OPPOSITA IIS

ad capiendam de Deo experimentum, ut sciat
tur qualis sit, potentia, bonitate, scientia,
voluntate & similibus. Samuel de Lubli-
no v. Tentatio.

18. Sacrilegium est rei sacre violatio.
Explicatur hæc definitio in 17 Sent: MORI
d: 10. De perjurio & simonia in sequen-
tibus.

19. Blasphemia ex S: T. 2: 2: q: 13:
a: 1: est derogatio excellentis bonitatis, &
precipue, divine.

20. Fit autem quatuor modis: 1. 1.
Quando aliquid Deo attribuitur quod ei
non convenit. 2. Quando removetur
quod convenit: 3. Quando proprium
Deo creaturæ tribuitur. 4. Quando re-
movetur à Sanctis id quod convenit, vel
attribuitur convitiando, quod non con-
venit. Sam: de Lub: v: Blasphemia. Ex
quo patet blasphemiam etiam sic posse
definiri. Est maledicentia contra Deum &
Sanctos.

21. Species superstitionis hæc à S: Tho:
2: 2: q: 9: a: 1. numerantur. Indebitus
veri Dei cultus. Idololatria, Divinatio,
vana observantia.

22. Quid sit indebitus veri Dei cultus, pater. Hoc addo: superstitiosè venialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v, Superst.

23. Idololatria est cultus quo divinus honor creaturae tribuitur, tanquam Deo.

24. Divinatio est predictio inordinata futurorum.

25. Vana observantia est cum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omittendum aliquid. v.g. dum lufores mutant locum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem: cum si futura ope dæmonis prædicantur, Partim ad vanam observationem, si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia superstitiosa definiri potest. Est ratio quadam ope dæmonis aut futura prædicendi aut insolita operandi.

Species divinationis cum expressa dæmonis invocatione.

27. 1, Præstigium, quando demon apparet ad prænuntiandum futura. & hominis oculos præstringit ne videat deceptionem,

PECCATA OPPOSITA 117

28. 2. Divinatio per somnia, dum magi ex somnijs judicant de occultis & futuris, si deest pactum, nec eis utimur tanquam regula actionum nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum

30. 4. Divinatio per Pytones dicitur dum demon per homines vivos, ut arreptos loquitur de occultis & futuris

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri, v. g. ligno, ferro &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aquis,

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aere,

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in intestinis animalium immolatorum.

Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia judiciaria, quae ex situ motuq. astrorum futura praedicuntur de hominum vita & actionibus

37. 2. Augurium, cum ex motu vel sonitu avium, aliorumque animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum prædicitur.

38. 3. Omen, cum ex verbis alicujus absque eo proposito dictis, futurum prædicitur.

39. 4. Chiromantia, quæ ex lineamentis manuum aliquid prædicitur. Ad hanc revocatur Spatulomantia, quæ aliquid prædicitur ex signis apparentibus in spaiula alicujus animalis.

40. 5. Sortilegium est cum aliquid fit ab homine ut considerato eius eventu occultum innotescat. Fit vel per schedulas extractas vel jactum taxillorum. &c. De his S; Th: 22. q. 95. a: 3

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui sit exhibendum,

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th. l. c: a: 8.

45. Hæ omnes species divinationis licet

licet sine expressa dæmonis invocatione; sunt prohibita, exceptâ sorte divisiâ & consultoriâ, servatis tamen nonnullis conditionibus de quibus in 1. Scot: Mor: d: 8. conc: 3.

Species vanæ observationis quatuor numerantur in Armilla Bartholomæi Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria quâ aliquis probetur, & credit se posse consequi v. g. scientiam absq; labore, mediantibus aliquibus actibus ad hoc non ordinatis, v. g. faciendo tot jejunia &c.

47. 2. Vana observatio futurorum eventuum, quâ ex consideratione alicujus eventus fortuito occurrentis conijcimus quid futurum sit prosperum vel adversum, v. g. si quis domo egrediens pedem offendat & ideo domum revertatur timendo iter infaustum.

48. 3. Vana observatio ad immutationem corporum per res naturales non a natura ordinatas ad effectum intentum, v. g. si quis sub signo leonis sculpat in auro figuram leonis, quam superstitiosi dicunt

120 1. *PRÆC: DEC: PEC: OPPOS*
cunt valere contra hydropem, pestem &
febres. Item si quis vanis remedijs tol-
lit fascinationem, v: g: immissione car-
bonum in aquis.

49. 4. Vana observatio ad immuta-
tionem corporum per res *supernaturales*
non tamen à Deo ordinatas ad effectum inten-
sum. v: g: Si verba sacra collo appendas,
credens te sic certò consecuturum sanita-
tem. Secus si solùm habeatur respectus
ad Deum, à quo humiliter expectatur ef-
fectus. Quali modo etiam licet incanta-
re serpentes, sed ut advertit S. Th: 22.
q. 96. a: 4. plerumque tales incantatio-
nes habent vanas observantias & per
dæmones fortiuntur effectus. Dixi. à
Deo non ordinatas. Nam gestare Agnum
Dei benedictum, licet. Cùm id à Deo
per Ecclesiam institutum contra male-
ficia.

Divisiones sacrilegij videantur in 1.
Sent Mor: d: 10.

DISTIN.

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

*Non assumes Nomen Dei tui in
vanum.*

1. Hoc præcepto prohibetur omnis
Hⁱnordinata usurpatio Nominis Dei,
Temerè jurando. Adjurando. Vovendo
& non reddendo. Blasphemando.

2. Juramentum est *Veritas Divino testi-
monio confirmata.* Hinc jurare est Deum
in testimonium alicujus veritatis addu-
cere.

3. Tres sunt conditiones necessariae ut
juramentum debito modo fiat. Veritas,
Iustitia. Necessitas. S. Th. Opusc. 4. in
præsenti. Veritas consistit in hoc quòd
res ita se habeat, vel saltem putatur ita
se habere ut juratur. Necessitas quando
agitur de propria aut proximi fama &c.
Iustitia quòd res jurata non sit contra le-
gem Dei.

4. Juramentum est quadruplex. As-
sertorium, Promissorium, Comminato-
rium

rium. Execratorium. Assertorium est assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est comminatio Divino testimonio confirmata. v. g. Iuro Deum, percutiam Petrum. Execratorium est execratio Divino testimonio confirmata. v. g. Deus me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alicujus personæ vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione rei sacræ. S. Antoninus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa. Imperativâ quâ utimur ad subditos, præcipiendo & timorem incutiendo. v. g. adjuro te per Deum vivum. Deprecativâ quâ utimur ad Deum, Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesiæ orationes sic finiendo. Per Dominum N. &c. Similiter in Litanijis. Per mysterium Sanctæ Incarnationis. Sam: de Lub. v. Adjuratio.

7. Ut adjuratio sine peccato fiat hæc præcipuè condiciones exposcit. 1. Ut de re bona fiat. 2. Ut intentione bonâ

3. Ut urgente rationabili necessitate.

8. Votum est *promissio facta Deo de his qua ei magis placent*. Licet vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum qui in Sanctis colitur.

9. Votum has petit conditiones, 1. Ut sit circa materiam bonam. 2. Possibilem. 3. Liberam votum emittenti. 4. Meliorem suo contrario. Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est calibatus.

10. Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est *nuda promissio facta Deo de meliori bono*. Solemne est *quod praeter promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabiliter*. De differentia horum dixi in 1. Sent: Mor. d. 14.

11. Hi contra hoc praecipuum peccant qui pejerant. Pejerare est Deum in testem adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine iustitia. Irreverentia, est conditio generalis in omni perjurio imbita. Adducere Deum in testem

sine veritate licet in re levi, semper est p; mortale. Tantum sine necessitate, est p; veniale. Sine justitia in re levi, servatâ veritate p. veniale. v: g: juro, percutiam leviter Petrum.

12. Secundum Marchantium peccant etiam contra hoc præceptum, qui frequenter (ut sic loquar) dæmonem in ore habent. Eo fortè modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quamvis enim in ira nominare dæmonem, sine imprecatione, non sit peccatum, assidua tamen ejus nominatio dedecet Christianum, & sic à veniali non excusatur.

13. Qui adjurant superiorem imperativè, dæmonem deprecativè v. dicta in 1. Sent: Mor: d: 13. Conc: 2, & 3. Qui vota non implent. v. dicta l. c: d: 14. Conc: 11, Qui blasphemant v. l. c. d: 7. Qui per creaturas tanquam testes ex se infallibiles jurant, v: l. c. d: 11.

DISTIN.

DISTINCTIO III.

Circa 3. Præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices

1. **H**Oc præcepto in nova lege in aliquibus immutato : Sanctificatio Festi, Missam audiendo, non laborando, orando, se ad diem festum per jejunium præparando, semel in anno confitendo & communicando, Ministris Ecclesie necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies, quo homo vacare tenetur ab operibus servilibus ad vacandum rebus divinis. Quia tamen (ut docent Theologi) finis præcepti non cadit sub præcepto, non peccat homo contra hoc præceptum, si, supposita Missæ auditione, rebus divinis non intendat.

3: Nullum festum in Ecclesia ex jure divino est introductum ut docet Fernandez in præfenti & alij, cujus oppositum habet Povoiovius secutus Angelum &

Silvestrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. 1. de consecratione d: 3. Licet enim jus naturale divinum præcipiat hominibus Deum honorare & revereri, non tamen tempus definit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc: 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum S. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Vinum in aquam convertit. Natus & baptizatus fuit. Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Januis clausis ad Apostolos intravit &c. Gabriel à S. Vinc: in Summa Mor: v. Festi dies. Adde ex eodem in N. Summa Philosophica relato: hæc die Annuntiatio & Conceptio Filij Dei in purissimo B. M. V, utero fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad judicia incipit ab ortu Solis & fi-

& finitur in occasu. Quoad officium
Ecclesiæ incipit à vespèris.

Circa Missam.

6. Scias ex Moscicensi quem retuli in
1. Sent: Mor: d: 16. audire non ita in
præsenti sumitur, ut idem significet quod
aure corporis percipere aliàs surdus non
diceretur Missam audire, neq; sanas si
Sacerdos submisè diceret, imò etiam si
clarâ voce in magna populi frequentia;
nam tunc valde distantes non audiunt.
Vnde omnes DD passim docent nemi-
nem ex præcepto teneri, sic audire & mi-
nùs intelligere verba Sacerdotis. Sumi-
tur itaque hic auditio moraliter, quòd
se gerat ad iustitiam audientis, decenter,
piè, religiosè Missæ assistendo, cruce se
signando, genua flectendo &c. Exoptan-
do vt Sacerdos pro omnibus orans exau-
diatur. Cogitando de Deo cui Sacrifi-
cium offertur. Vel de Dei beneficijs
quæ per Sacrificium offeruntur. Nullum
impedimentum devotioni repugnans præ-
stando v: g. colloquendo, distractè oran-
do &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio dixi supra Opusculi 2: d: 8. ubi & orationem Dominicam explicui. **Attentio** in Oratione potest considerari triplex. **Actualis**. **Virtualis**. **Habitualis**. **Attentio actualis** est quando quis voluntariè actu attendit ad id quod operatur. **Virtualis** est quando quis à principio instituit attendere & casu contra suam voluntatem cogitat de alijs. **Habitualis** est quando quis operatur ex habitu & consuetudine mente non intendens ad illud quod operatur. v. g. qui instrumentum pulsans ex consuetudine, mente ad alia negotia totus intendit, neque à principio animum applicat ad pulsandum. **Habitualis** non sufficit ad orationem ut habetur in glossa **N. N. Constitutionum c: 1. de Officio Ecclesiæ Litterrâ D.**

8. Loquendo ergo de attentione actuali & virtuali (quam **S. Th:** vocat habitualem) scias ex **Cardinali Caserano**, quatuor modis potest quis orando attendere

dere. 1. quantum ad verba. Per quod significatur, quod verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt versum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item, quod versus non debeat inchoari, nisi prius socius suum versum finiat. In quibus modò dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter ut cum Navarro docet Fernandez. Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundò potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hæc non exigitur, licet in hominibus doctis. Moscicensis tractando contra scrupulos.

Tertiò, quantum ad gratiam petitam, v.g. castitatem, humilitatem, fidem &c.

Quartò ad ipsum Deum &c. Hæc omnes, excepta 2da communes sunt doctis & indoctis. S. Th. 2. 2. q. 83. a. 2. 3. has ad tres reducit.

9. Qui non ex præcepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè non nisi venialiter peccat. Qui ex præcepto orat & voluntariè distrahitur, v: g: dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Maledictionem ps: 108. fulminatam, portat: sc: *Oratio ejus fit in peccatum.* Et ideo quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus dæmon apparuit, eosq; fœtidissima (vt refert S. Greg: M.) urinâ rotos aspersit, dicens. *Ad talem orationem hanc meritò infundo aspersionem.*

10. Inter præcipuas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quod ex præscripto Canonum certis horis diu noctuq; à Clericis dicantur. Septenario complentur numero. Matutinum, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, Completorium Significant varia passionis Christi tempora, his expressa.

Matutina ligat Christum, qui criminatur, purgat. Prima replet sputis. Dat causam tertia mortis. Sexta Cruci nectit, Latus ejus Nona bipartit. Vespera deponit, Tumulo Completa reponit.

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia. hoc est quæ servis tantum cōveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solum mancipia intelligas, sed plebeios homines, & operibus Reipublicæ inservientes, Fernandez p: 1: c: 7: § 1.

12. Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinæ, nisi consuetudo aliud svadeat. Locationes. 2. Iudicium civile, & criminale. Non tamen veratur appellare. 3. Iuramentum in iudicio, nisi aliud svadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judicialis. Et annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis vrgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti noto ij petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & de la Croz in præsentia. Alia in fine hujus tractatus examinabuntur.

DISTINCTIO IV.

Circa 4. Præceptum.

*Honora Patrem tuum & Matrem
tuam.*

1. **H**Oc præcepto præcipitur, honora-
re, amare, obedire parentibus.
Nomine parentum. 1. intelliguntur pa-
rentes secundum carnem, 2. Superiores
in rebus spiritualibus, v.g. Episcopi. Ab-
bates 3. Superiores in rebus corporali-
bus, v.g. Reges &c. Tandem omnes,
qui super nos aliquam potestatem ha-
bent, v. g. magistri, tutores &c. Ferno-
co cit. c. 8. §. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum,
non solum filij, sed & Parentes non in-
struendo filios & filias in doctrina fidei
& bonorum morum. Domini non præ-
bendo servis necessaria. Non curando ut
dies festos & similia observent. Maritus
vxo rem contumelijs afficiendo & con-
tra.

DISTIN.

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. Hoc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est *injusta hominū occisio*. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceratio, & cætera contra salutem corporalem proximi. v: g: non pascendo vel elemosinam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira. Invidia. Maledictio. Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu. Casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, unde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicite est volitum.

Et.

134 V, PRÆCEPTUM

Et hoc non causat irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, vt si sit in ea præuisum, aut expressè aut implicite, in quantum poterat prævideri & non est adhibita diligentia: Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad iustam occisionem hæc necessaria. 1. vt fiat authoritate publica, 2. vt fiat ex causa gravi. 3. vt seruetur iuris ordo. 4. vt sit recta iudicis, vel ministri exequentis intentio.

5. Non solum is peccat qui physice occidit aut vulnerat, sed etiam qui sequentibus versibus continentur.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus.

Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

Id est, Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet, siue ante siue post occisionem. Qui laudat factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui par.

partem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum justum tria requiruntur, 1. autoritas superiorem non recognoscens. Nam recognoscens superiorem nequit movere bellum, cum possit jus suum prosequi iudicio superioris. 2. causa justa v. g. damna valde gravia illata: tentandum tamen medium suavius. 3. recta intentio scilicet: ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Th. 2 2 q 40. a: 1.

De homicidio facto per denegationem elemosine: si enim non pavisti, occidisti: ait S.

Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando desunt necessaria vita, & sine quibus vita aut deficit aut abbreviatur.

breviabitur, aut gravi. & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum desunt necessaria ad conservandam conditionem proprii statûs. Communis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulant, moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quivis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiam si non habeat superflua statûs. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua statûs, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facile gravis necessitas transiret in extremam. Vtramq; conclusionem docet Armilla & Mose: & alij.

10. Sunt autem superflua vitæ quædam:

demptis necessarijs ad vitam conservandam adhuc supersunt. Superflua verò statùs sunt illa, quæ demptis necessarijs ad sustentandam vitam & decentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc supersunt.

11. Loquendo de communibus proximorum necessitatibus, quales esse solent in ordinarijs pauperibus, divites habentes superflua statùs, tenentur sub mortali ad aliquam eleemosynam elargiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & temporibus, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas faciliè transiret in gravem & extremam.

De Homicidio spirituali per scandalum & omissionem correctionis fraternæ.

De Scandalo.

12. Scandalum est dictum vel factum minus rectum occasionem spirituali ruina præbens. Et sic quando aliquis ex alterius peccato excitatur ad odium peccati non

non est scandalum. V. de error nonnullorum sic scandalum accipientium est corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. Activum est, quando dicto vel facto tuo directè intendis ut alter ruat, inducendo eum ad peccatum. Vel si non intendis ut ruat, ipsum dictum vel factum est inductivum ad peccandum. v: g. si publicè pecces; aut facias aliquid habens speciem peccati. Passivum est, quando dictum vel factum unius, est causa alteri per accidens peccandi. v: g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est ex se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia est scandalum Pharisæicum. Si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraternali

14. Quinq; cōditiones ad correctionem necessariae. I. ut certam moraliter notitiam quis habeat de peccato proximi.

2. vt proximus indigeat correctione siue
 ve propter ignorantiam, siue inadver-
 tentiam, siue propter propositum iteran-
 di, & non putatur ab aliquo alio corri-
 gendus. 3. vt ex correctione speretur
 probabiliter emendatio, saltem ad tem-
 pus. Nec tamen facilè nobis de emenda-
 tione proximi malè persvadeamus. Cùm
 sæpè emendentur de quibus minùs spera-
 tur. 4. vt fiat eo ordine quo Christus D.
 ordinavit. Si tamen peccatum sit contra
 fidem, aut bonum commune subito de-
 clarandum. S. Th. 2. 2. q. 33. a: 7. in
 corpore articuli. Quòd si error contra
 fidem prolatus non esset cum pertinacia,
 tunc non posset subito declarari, sed
 secretò corrigi. 5. vt fiat cum oportu-
 nitate, siue temporis, siue loci, siue per-
 sonarum, vt g: si indigens correctione,
 valde irascitur, probabiliter nihil effici-
 et monitio. Si in aliorum præsentia,
 fortè magis exacerbatur. Quòd si con-
 tinuat malitiam, suaviter occurrendum.
 prout fieri potest. Quandoq; expectanda
 persona ad corrigendum magis idonea,

15. Ordo in fraterna correctione ser-
 vandus traditur à Christo D: Matt: 18.
 Si peccaverit in te (idest secretè) frater
 tuus , vade & corripe eum inter te &
 ipsum solum. Si te non audierit adhibe
 tecum adhuc unum vel duos , ut in ore
 duorum vel trium stet omne verbum ,
 Quod si non audierit , dic Ecclesiæ. Si
 autem Ecclesiam non audierit , sit tibi
 tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen si iudicatur secretam
 correctionem non profuturam potest im-
 mediatè procedi ad secundum medium,
 & idem de secundo medio, quod etiam
 omitti potest si sciatur non profuturum.
 Alia pertinentia ad particulares casus.
 vide in 1. Sent: Mor: d: 21. & sequ.

Circa sextum Præceptum.

Quo prohibetur omne peccatum repus-
 guans castitati, vide dicta Opuscul: 3. d. 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtum facies.

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio, &
rei alienæ detentio.

De furto.

1. **F**urtum est ablatio rei aliena invito do-
minō rationabiliter. Distinguitur spe-
cie à rapina (que est ablatio rei aliena publi-
ca) ut docet S. Th: 2. 2. q. 66. a: 4. Et
sic circumstantia rapinæ est necessariò in
confessione explicanda.

De Simonia.

2. Simonia est studiosa voluntas emendi
vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali
annexum.

3. Hoc peccatum est contra virtutem
religionis. Quia res sacræ indignè tra-
ctantur si pretio temporali commutan-
tur. Est etiam contra iustitiam, si ven-
ditur id quod debebatur. v: g: si Páro-
chus vendit confessionem. Item dum
res carius propter consecrationem v. g:
calix venditur.

4. Simonia est triplex. Realis. Con-
ventionalis, Mentalis. Realis dum exhi-
betur vel promittitur res temporalis pro re spi-
rituali actu vendita & tradita,

Con-

142 VII. PRÆCEPTUM.

Conventionalis est dum convenitur de pretio & venditione, sed adhuc non est securus effectus.

Mentalis est dum traditur temporalis cum intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine conventionione & pacto explicito vel è contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis; sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum scilicet confertur beneficium, cum confidentia, vel quòd sit resignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars.

7. Committitur simonia offerendo quamcumque rem per modum pretij pro re sacra. Unde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, ut gratias precibus, adulationes &c. habet modum pretij, si ex pacto & obligatione accipiatur, ut cum communi docet Bonac: vel si in-

ten.

tendatur à conferente principaliter emolumentum temporale, ut S. Th: explicat M. Serus. Quod fit si Episcopus acceptet preces intuitu emolumenti temporalis.

9. Non sufficit ad simoniam perfectam & realem traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficii. Valet tamen traditio beneficii sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam. Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* v: g: dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium*,

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communis.

12. Distinguitur autem mutuum ab accomodato, quòd mutuum transeat in dominiũ mutuatarij, & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum verò non transit in dominiũ accommodantis, ut patet in veste accomodata,

13. Si aliquid supra rem mutuam, præstatur, ad amicitiam conciliandam, non est usura. Quia præstitum debet esse pretio æstimabile, qualis non est amicitia.

De Restitutione.

14. Restitutio est actus justitiæ. justitia est *perpetua & constans voluntas jus suum unicuiq; tribuens* S. Th. 2.2. q: 58. a: 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. *Legalis est quâ damus bono communi quod suum est, & sibi debitum.* v: g: inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex justitia legali.

16. Justitia distributiva est, *quâ damus unicuiq; debitum secundum merita.* v: g: duo concurrent pro dignitate obtinenda, ex justitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientia, sed etiam ab alijs, v: g: à probitate morum, &c.

18. Commutativa est, *quâ damus unicuiq;*

huius, sum non secundum merita sed secundum
 aequalitatem rei ad rem, ut patet in emptio-
 ne & venditione.

19. Obligatio restituendi ex tribus
 capitibus oritur. 1. ex re accepta. 2. ex
 injusta acceptione seu actione. 3. ex
 utroque. Obligatio ex re accepta, v: g:
 habeo rem alienam ad tempus, quo e-
 lapso teneor eam reddere. Obligatio
 restituendi ex injusta acceptione tunc
 est quando damifico proximum nihil
 retinendo. v: g: conburo domum. Ex
 utroq; quando rem alienam detineo da-
 mnificando v: g: in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad
 sequentes versus.

Quis. Cui Quod. Quantum vel ubi.

Quo tempore. Quovè

Ordine, sive modo. Te rogo mente

notes

21. Fructus sunt triplices. Merè natu-
 rales. v. g. partus pecorum. Mixti, v: g:
 fructus vinearum. Merè industriales.
 v: g. lucrum ex pecunia furto ablata ludo
 acquisitum. Licèt pecunia sit restituen-
 da,

G

da,

da, non tamen tale lucrum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata, Levis, Levissima.

23. Lata dicitur quam communiter homines supinè negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domûs vel extra domum, est culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus benè invigilantes. v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso sed non obsecrato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8 Præceptum.

*Non loqueris contra proximum tuum
falsum testimonium.*

1. Hoc

1. **H**oc præcepto prohibetur omne peccatum lingvæ. v. g. falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murguratio, susurratio, derisio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa.

2. Falsum testimonium est assertio falsi in præjudicium tertij includit mendacium, quod est assertio falsi ad decipiendum proximum. Licet dicatur verum si puratur falsum, adhuc est mendacium.

3. Mendacium aliud jocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum. Jocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem. Perniciosum in nocumentum proximi.

4. Dum quis in iudicio testificatur falsum. 1. peccat peccato mendacij. 2. peccato sacrilegij, si adhibet juramentum. 3. peccato injustitiæ.

5. Detractio est denigratio fame alterius

per verba in ejus absentia. Differt à contumelia, quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, remouet honorem. Detractio ergo famam, contumelia remouet honorem. Samuel de Lub: v. Detractio. v. dela Cruz exponendo. 8. Decalogi præceptum q. 2. a: 2 dub: 14

6. Scias quòd fama sit *multorum de aliquare, voce prolata opinio.* Honor est exhibitio reverentia in testimonium alicujus excellentia. Gab. à S. Vinc: v. Fama & v. Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicujus per verba, aut signa denotantia malum culpæ.* v: g: si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio: quia per convicium repræsentantur mala sive pœnæ culpæ. v: g. dico. es cæcus est convicium. Dico es fur est convicium, sed non tantum secundum S: Th: 2, 2. q: 72. a: 1.

8. Quando dicitur *defectus minorationis seu indigentia est improprium.* v: g: si dicatur, ego te de fame eripui.

9. Murmuratio est *querela cum impatientia, in huius, qua homo patienter ferre debet.*

10. *Sufurratio, est quâ quis obloquendo amicitiam inter aliquos tollit.*

11. *Derisio, quâ quis alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat. Potest fieri verbo, cachinno, naso &c.*

12. *Detractio multipliciter fit. 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3. revelando occultum. 4. dicendo bonum malâ intentione factum. 5. negando bonum alterius 6. malitiosè reticendo. 7. minuendo. 8. frigidè laudando. Armilla ex S. Th: exprimentur his.*

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit. laudatq; remissè.

13. *Fama sic restituenda. Qui verum crimen occultum tamen. revelavit, dicat secundum D. Th. 2.2. q 67. a. 2. ad 2. se malè dixisse, injustè diffamasse. Vel laudet in illa materia in qua infama sit, ut docet Mosc: cum Lessio. v. g: dicendo. hic homo tali virtute apud homines*

150 VIII. PRÆCEPT:

claret, Nec mentitur, nam verè claret;
eùm oppositum publicè non confter.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam
qui falsum crimen imponit, tenetur di-
cere se fuisse mentitum, quod si opus,
tenetur jurare. Si non sufficit adducere
testes sui mendacij. Dela Cruz expo-
nendo octavum præceptum, cum Ban-
nez & Soto.

15. Honor restituendus. t. amicè sa-
lutatione, ostensione majoris benevolen-
tiæ, peculiari favore & honore. Qui
modus sufficit superioribus erga inferio-
res. sc. Prælati, Dominis, Parentibus,
Magistris, Viro nobili erga plebecium.

16. 2. Adhibendo ad mensam, dando
locum honorificum. Hoc sæpè sufficit
inter homines paris conditionis.

17. Petendo veniam. Qui modus ser-
vandus ab inferioribus erga superiores,
& sæpè ab æqualibus si justè exigatur,
nec plùs ante sententiam judicis est exhi-
bendum, etiam pro summis injurijs.
Hunc modum moribus gentium rece-
ptum, ait Lessius. Scias, magis humilem
venire

venia petitionem, pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est quæ qui imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum. v: g: mortem infamiam, &c.

19. Maledicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere relatas ad Deum vel ad bona hominis, est p: mortale. Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquod malum, prout Iob maledixit dici suæ, non est peccatum. Alias bonus Iob peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione. est p: veniale ob imperfectionem actus. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale licet transacta ira nollet tale malum. Armilla ex Cate. in Summa.

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio, v: g: unum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum IESVS MARIA

152 VIII. PRÆCEPTUM.

saltem semel lingulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent,

22. Iudicium temerarium est, dum quis sine sufficienti fundamento, iudicat malum de proximo.

23. Suspicio est dum quis assentitur vni parti cum incertitudine & cum formidine alterius parti. Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium iudicium concurrunt. Deliberatè, sine sufficientibus iudicijs, & sine formidine asserere. v.g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantum, iudicatur peccasse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum:

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui,
non servum non ancillam, non bo-
vem, non asinum, non omnia
quæ illius sunt.*

I Circa hæc duo præcepta non mul-
ta occurrunt. Nam ea quæ sexto
& septimo quo ad actum externum, no-
no & decimo quoad desiderium prohi-
bentur. Et sic ex notitia illorum, facilijs
notitia circa hæc potest haberi. Pro ma-
jori tamen notitia de cogitatione moro-
sa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est,
quando quis non intendit actu perpetra-
re peccatum v.g. carnis vel quodcunque
aliud, sed contentatur illâ delectatione,
quæ oritur ex imaginatione objecti illi-
citi. Dicitur morosa, quòd in ea mora,
permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem moro-
sam est duplex, expressus & tacitus. Ex-
pressus est, quando voluntas positivè ac-
ceptat delectationem. Implicitus est
quando voluntas nec consentit nec dis-

sentit expressè, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

A P P E N D I X

De PRÆCEPTIS ECCLESIAE.

1. **P** Rincipalia & antiquissima præcepta Ecclesiae sunt quinque, ait Moyses: 2. p: Tyrocinij artis poenitentiarie: 3. §. 3. sc: confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire de festo, quò pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicetur tractando de Sacramento Poenitentiae. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiae. De die festo jam actum d: 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum vt convenit scire Ordinandis relinquendo alia Casuistis.

3. Decima ergo est *fructuum jure questorum pars decima, quae ministris Ecclesiae quotannis solvitur.*

4. Multis de causis est instituta. 1. vt profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. vt Ministri Ecclesie commodè alantur. 3. vt peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. vt Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De jejunio egi Opusculo 1. d: 8. §. 1. Aliquæ tamen consuetudines circa jejunium Polonis sciendæ.

1. Licet die Veneris, aliàs feriã sexta, extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non sit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est, de consuetudine obligantes loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in vna comestione & vespertinâ collatiuncula. Accedit: hâc die non conceditur usus lacticiniorum, tempore Paschali.

2. Quandoquæq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticiniorum, conceditur & cœna, attendendo consuetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festum.

SS. Trinitatis, in eodem regno, conceditur vsus lacticiniorum, conceditur & cœna.

3. Ieiunia consuetudinaria in Vigilijs B.V. Mariæ (ieiunium autem in Vigilia Assumptionis est de iure communi) non sunt sub p: mortali observanda.

OPVSCVLVM

QVINTVM.

De Sacramentis

DISTINCTIO I.

De SACRAMENTIS in GENERE.

Sacramentum variè sumitur.
 1. Pro iuramento. 2. Pro amicorum & principiu n secreto. 3. Pro mysterio. est autem mysterium res diuina occulta naturalem cognitionem excedens.
 4. Sumitur propriè pro signo rei Sacræ.
 Quiddi.

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est signum rei sacre
sanctificantis nos. S. Th: 3 p. q. 60. a. 2.

3. Per signum, intellige signum ad pla-
citum scilicet divinum. hoc est ex institutio-
ne Christi D: Sacrum, Secretum. Practi-
cum, quia gratiæ conferendæ, permanens. sensibile.

4. Per rem sacram intellige gratiam
sanctificantem, quæ ratione Crucis, ima-
gines, ceremoniæ sacre, figuræ veteris
Testamenti, non sunt Sacramenta. quia
non sunt instituta ad significandam gra-
tiam ut conferendam, seu quod idem,
quia non sunt instituta ad justificationem
hominis.

5. Sacramentum est signum trium re-
rum. Passionis Christi D. rememorati-
vum, gratiæ demonstrativum, vitæ æter-
næ prognosticon, idest prænunciativum,
S. Th: 1 c. a. 3. sed principaliter signifi-
cat gratiam. S. Th: 3 a. 3.

6. Tria in Sacramento reperiuntur.
Sacramentum tantum, res tantum, res & Sa-

158 De SACR: in GENERE.

cramentum simul. v. g. in Baptismo Sacramentum tantum est exterior ablutio, Res tantum, est gratia in Baptismo collata. Res & Sacramentum simul est character, S. Th: 3. p. q. 63. a. 3. ad 2. Est autem Sacramentum tantum, quod significat tantum. Res tantum quod significatur tantum. Res & Sacramentum simul, quod significat & significatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria concurrunt. Materia, id est, res aliqua sensibilis. Forma, id est, verba, & intentio Ministri: In Sacramento Matrimonij sufficit aliquid loco verborum, v. g. nuptus, vel aliud signum exprimens consensum.

8. Eugenius IV in literis unionis, hoc ponit discrimen inter Sacramenta novæ & veteris Legis, quod Sacramenta veteris Legis tantum significaverint gratiam, Sacramenta verò novæ Legis etiam causent.

9. Quod sic intellige. Sacramenta novæ Legis habent vim productivam gratiæ, Sacramenta verò antiquæ Legis non.

non habuerunt vim talem: movebant tamen & moraliter excitabant Deum ad danda n, ritè suscipientibus, gratiam, quatenus erant signa Christi venturi. Sumitur hæc doctrina ex Manuali Thomistarum P. Gonet. de Sac. c. 1.

Institutio & necessitas Sacramentorum.

10. Christus D. ut Deus auctoritative & ut causa principalis, instituit Sacramenta, vt homo verò per potestatem excellentiæ. & ut causa ministerialis.

11. Omnia Sacramenta instituit Christus D. Trident: sess: 7, can: 1. Præcipuè propter justificationem & salutem æternam. Hic enim principalis finis & necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem, quæ est justificatio & salus nostra, triplex assignatur à S: Th: 3, p. q. 61. a: 1. necessitas instituendi Sacramenta, sc: ut homo erudiatur, humilietur & exercetur. Sic enim loquitur. *Per Sacramentorum institutionem homo convenienter sua na-*

160 De SACR: in GENERE.

tura eruditur per sensibilia. Humiliatur, se corporalibus subiectum cognoscens, dum sibi per corporalia subvenitur. Preservatur etiam à noxijs actionibus per salubria exercitia. Sacramentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sacramenta. Hæc autem Sacramenta fuerunt, externa protestatio fidei in Messiam futurum, & Sacrificia. illa ordinabatur ad delendum p: originale, & fiebat per parentes vel per alium pro parvulis. Sacrificia autem ordinabantur ad tollendum; p. actuale. Bonac: de Sacramentis q. 1. punct: 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia aliâ ratione fuisse Sacrificia, aliâ ratione sacramenta. Cùm alia definitio Sacramenti, alia Sacrificij. S Th. 3. p. 9. 65. a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter Sacramenta Legis naturæ. Sed determinatum numerum Sacramentorum Legis naturæ assignare non possumus, ut patet ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in 3. p. de Sacram. disp: 3. dub: 2.

15. In Lege Moysaica seu scripta fuerunt.

De SACR: in GENERE. 161

sunt Sacramenta. Nam erat morbus per
Sacramenta curandus. Erant autem. Cir-
cumcisio. Convivium Agni Paschalis.
Purificationes ab externis immunditijs.
Expiationes à peccatis. Consecratio Sa-
cerdotum. Esus Panum Propositionis.
Oblatio victimarum. Ablutio manuum
& pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1.2.
q. 102. a: 5. Nec tamen determinatum
numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l: c.
dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ
tantum quæ significabant sanctificatio-
nem humanam, erant Sacramenta, aliæ
verò tantum Sacramentalia, ut propor-
tione servatâ dicimus in Lege gratiæ, in
qua sunt tantum septem Sacramenta,
licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ
dicuntur sacramentalia, ut sumptio aquæ
benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia
sunt necessaria simpliciter, alia secundum
quid & ad melius esse. Baptismus, Pœ-
nitentia & Ordo sunt necessaria simpli-
citer, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

162 De SACR: in GENERE:

vt solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito p: mortali post Baptismum. Ordo, Ecclesiæ S. Th. 3. p. q. 65. a. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contracto civili tantum, adhuc Ecclesia conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem ac sufficientem Evangelij promulgationem, obligare cœperunt Sacramenta, tuncque legalia celsarunt. *Si circumcidimini nihil vobis Christus proderit ad Gal: 5.*

Materia & Forma Sacramentorum nova Legis.

20. Duplex est Sacramentorū materia remota & proxima, Remota est inter quā & formam aliquid mediat scz materia p oxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est aqua.

De SACR: in GENERE. 103

aqua. In Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia panis & vinum, absentia, aie N P. Salazar. in Pœnitentia, peccata. In Extrema unctiōe, oleū benedictum. In Ordine res quæ traditur Ordines suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

21. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Unctiōe, unctio. In Eucharistia, panis & vinum vt præsentia, vt insinuat N; P; Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remotæ. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est dum mutatur sensus, v: g: dum loco baptizo, dico, nomino. Accidentalit, dum servatur idem sensus. v: g: loco baptizo, dico, abluo.

*De Ministro & Subjecto, ubi &
de Intentione.*

24. Minister Sacramentorum novæ
Legis

164 De SACR: in GENERE.

Legis est Sacerdos, exc pe Baptismum in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subjectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum vt foemina, alij Extremæ vnctionis, vt sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita. Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est præsens animi applicatio circa opus quod agitur, quæ hic & nunc consistit in eo, vt quis attendat ad verba, & sensum verborum. Virtualis, quam S: Th. 3. p. q: 64, a: 8. ad 3. vocat habitualem, quæ quæ ex virtute intentionis actualis non retractata perficit opus.

27. Ministri intentio necessariò requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis, S: Th, loco cit. Sufficit autem vt minister habeat intentionem generalem.

De SACR: in GENERE. 165

tem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione carentibus, sufficit intentio Ecclesie.

De primario Sacr: effectu, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quâ conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumentaliter tamen: cum solus Deus principaliter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere operato, quando causatur ex virtute Sacramenti. Tunc verò ex opere operantis, quando ex dispositione suscipientis.

31. Hæc gratia quam causant Sacramenta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gratia habitualis, seu justificans. Propria, aliàs Sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum uniuscuiusque Sacramenti effectum.

166 De SACR: in GENERE.

32. Gratia omnibus sacramentis communis, alia est Prima, alia Secunda, Prima dicitur, quæ infunditur subiecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale comparatur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subiecto in gratia existenti: & sic est ipsummet augmentum gratiæ sanctificantis.

23. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno profitendam,

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In pœnitentiâ dantur auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis. & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctionis
nis

De SACR: in GENERE. 167

nis dantur auxilia, quibus reliquæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, langvor & debilitas ad bonum; & quibus vincuntur tentationes.

38. In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij suscepti.

39. In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam prolis habendam, &c.

40. In rigore tamen Scholastico: Gratia Sacramentalis dicitur ipsamet gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem, & quatenus ei debetur, conjungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent: Moral: d: 6. q. adverte. An vero Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, altioris est fori.

*De secundario Sacr: effectu,
sc: Character.*

41. Character ex Græco, Latinè idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis

quis ab alio distinguitur, & ad aliquod deputatur, Character Sacramentalis definitur à S. Th, 3. p. q. 63. a: 4.

Signaculum quoddam spirituale anima indelebiter impressum, ad suscipiendum vel aliquid tradendum ea que sunt Divini cultus.

42. Est triplex. Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli discernitur, & ad suscipienda alia Sacramenta efficitur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuique Ordini propria adaptatur.

43. Prædicti tres characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur, Ordinum verò characteres etiam specie, sed incompletâ inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletâ inter se differunt, ex quibus coalescit vnum specie completâ Sacramentum Ordinis. Labat de Sac. Ord. disp: 1. q: 3. consequenter omnes Ordines imprimunt Characteré & non tantum impressum perficiunt,

De SACR. in GENERE. 160

44. Character subiectatur immediatè in intellectu. S. Th. 3, p. q. 63, art. 4. Nam cum character per se primò ad actus Divini cultus, quibus fit protectio fidei, ordinetur, debet habere pro subiecto immediato illam potentiam, in qua immediatè subiectatur fides. Sed fides immediatè subiectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrit: quia habetur ex definitione superius data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contenta.

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat,
& ungit,

Peccatum plangit, & in altari sacra-
rangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. Ima, ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

H

sci.

170 De SACR: in GENERE.

scitur, secundò augetur, & roboratur, tertio cibo nutritur, quartò, ab infirmitate curatur, quintò, contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia iuvatur, sextò, propagatur, septimò in dignitate instituitur.

Sic in vita spirituali homo per Baptismum spiritualiter renascitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per Pœnitentiam à peccati morbo curatur, per Extremam unctionem contra peccatorum reliquias, mortisque prælium iuvatur, per Matrimonium Christianè propagatur, per Ordinem in dignitate Ecclesiastica constituitur. S. Th: 3. p. q. 65. a. 1. Aliam causam recitat idem S. D, loco cit. alias alij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia, sunt Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum, & conferunt primam gratiam. Reliqua sunt vivorum, quia supponunt per gratiam vivum, & conferunt secundam gratiam, seu augmentum Gratiæ.

De SACR: in GENERE. 171

49. Item ex his Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non possunt iterari, Reliqua quatuor non imprimunt & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex: essentialis, in materia, forma, & intentione consistens, estq; de necessitate Sacramenti; & accidentalis consistens in ceremonijs Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religiosis, quibus decenter Sacramenta ministrantur, estque de necessitate præcepti, nisi parvitas materiæ excuset; talis Ritus est immersio, vel infusio, vel aspersio in baptismo,

DISTINCTIO II.

De SACRAMENTALIBVS.

1 Sacramentalia sunt actiones, vel etiam res sacra ad colendum Deum autoritate publicâ instituta, quæ vel adhibentur in usu Sacramentorum, vt exorcismus, vel ordi-

172 De SACRAMENTAL.

nantur ad Sacramenta, ordinantur autem, vel præcedendo, ut benedictio fontis baptismalis &c. vel imitando Sacramenta, imitantur autem, producendõ aliquam sanctitatem, ut aqua benedicta causat remissionem p venialis. vel causando quasi sanctitatem, ut herbæ benedictæ causant expulsionem maleficiorum.

2 Sacramentalia communiter numentur sex, his versibus contenta:

Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens,

Per ly orans, intelligitur oratio Dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, vnde in celebratione Missæ adhibetur.

Per ly tinctus, intelligitur aspergio aquæ benedictæ.

Per ly edens intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus Dominicis.

Per ly confessio, intelligitur confessio peccatorum extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & est signum illius, ad quam reducitur tinctio pectoris.

Per

De SACRAMENT. 173

Per *ly dans*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiae corporalia, vel spiritualia: hæc enim reducuntur ad pœnitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multæ actiones sacrae, vt Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium Sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chrismatis, olei infirmorum, templo- rum, calicum, &c, admixtio aquæ vino consecrando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, vt gr: sanitatem &c item remissionem peccati venialis & pœnæ ipsi debitæ sicut & expulsionem daemonum, & fugam eorum. Quomodo autem? vide dicta in 2. Sent: Mor: dist: 10, ubi & alia reperies.

De Sacramentis in Specie.
DISTINCTIO III.
De BAPTISMO.

Definitio, Divisio, necessitas Baptismi

Baptismus ex Græco, Latine ablutionem significat, Triplex assignatur: Fluminis, Fluminis & Sangvinis.

Baptismus Fluminis definit S. Th 3. p. q. 66. a: 1, ex Magistro Sententiarum, in 4. dist. 3. Est ablutio corporis exterior facta sub præscripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta ad regenerationem spirituales.

Fluminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio saltem implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sangvinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij verò dicuntur Baptismi, in
 qua

quantū vices Baptismi fluminis suppleat.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passionem, quando Matth. 13. Christus Dominus fuit in Iordane à Iohanne Baptista baptizatus. Ita S. Th: 3. p. q. 66. art. 2. Est necessarius, necessitate medij ad salutem æternam, nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ioan: 3.

3. Dupl. ceter autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad consequendam vitam æternam: nempe, necessitate præcepti & medij. Illud est necessarium necessitate præcepti tantum, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Cæterum illud est necessarium necessitate medij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incipit ante Christi mortem, cum

lex verus usque tunc duraverit, & obligaverit. Obligavit ergo præceptum suscipiendi Baptismum post Christi mortem. Et sic quæ dixi in 2. Sent: Mor: dist. 11. Concl: 3. in sententia aliorum dixi. Item, quæ dixi supra, dist: 1. n: 18.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua naturalis, elementalıs, pura & simplex. *Nisi qui renatus fuerit ex aqua &c.* Ioan, 3. Ideo autem Baptismus potius in aqua, quam in alio institutus, quia aqua, est materia communior, & ad usum facilior, & aliàs Baptismus est summæ necessitatis.

Imò non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem puram & veram adhibere, sed benedictam, aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est exterior ablutio: cum Baptismus in usu materiæ consistat. secundum illud Matt: 29. *Baptizantes eos*, id est abluentes.

7. Baptismus tribus modis potest confici, scilicet: immersione, infusione, & asper;

asperfione: sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nimirationabilis causa excuset.

8. Forma Baptismi est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti Amen. Matthe: ult: Eunt: docete omnes gentes: baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo, baptizo te: Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur in *ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic: *Baptizetur servus Christi N. In Nomine Patris &c.*

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarum Trinitas necessariò sunt exprimentæ. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij & Spiritus sancti*, quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. *Ego te baptizo, In Nominibus Patris &c.* non baptizat. Sci-

as, *ly*, *Nomen*, importat fidem, virtutem, authoritatem. Innocentius cap. 1. de Baptismo.

Minister & Subiectum Baptismi.

11. Duplex est Minister, scilicet solennitatis, & necessitatis. Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos. Qui fit proprius Parochus: potest committi Diacono, vt solenniter baptizet. Bonac, disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Caiet. & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator: quia cum Baptismus sit maximæ necessitatis, minister eius debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Iudæus validè baptizat, si cætera concurrant. Patet ex Florentino, in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrunt ad Baptismum, quorum vnus aquam fundit, alter verò formam profert, non valet baptismus: nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subiecto Baptismi: omnis homo viator, est subiectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes*, Matth. 28.

Et

Et sic genitus ex bruto, & fœmina homine, non est subjectum Baptismi, quia non censetur verus homo.

De Effectibus Baptismi.

15. Multi sunt effectus Baptismi, ex quibus sex numerari solent. 1us & præcipuus, est remissio peccati originalis, & omnium actualium Baptismum præcedentium. 2us, est totius pœnæ peccato debitæ plena remissio, absq; ulteriori satisfactione. 3tus, est infusio gratiæ sanctificantis & virtutum ac donorum eam concomitantium 4tus, sunt auxilia fini Baptismi proportionata, scilicet, ad Christianè vivendum. 5tus, est unio moralis cum Christo ut capite ad participanda Christi merita. 6tus, effectus, est Character.

Præter hos effectus, qui sunt ex institutione Christi, est alius ex determinatione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregularitatis, de qua in 2. Sent: Moral; d: 19. Concl: 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem; hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruuntur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ demones ab hominibus pelluntur, ne nocent.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profiteretur. per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

De CONFIRMATIONE.

Definitio, institutio & necessitas Sacramenti Confirmationis:

1. **C**onfirmatio est unctio Chrismatis ab Episcopo facta in fronte hominis baptizati.

De CONFIRMATIONE. 187

zari, sub prescripta verborum forma, ad perfectam vite spiritualis etatem, & Christi nomen ad alter confitendum, ordinata. Sumitur ex S. Th. 3. p. q. 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta, & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Cœta institutam. Et patet ex usu Ecclesie consecrantis tunc ejus materiam. Ita infert. dela Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cum pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan. 20. in Apostolos insufflavit quia tantum tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos, nam tunc præbuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes, cum potius contulerit huius Sacramenti effectum.

4. Sacramentum Confirmationis est simpliciter necessarium ad salutem sed

sed ad bene esse, utpotè perfectionem salutis operans. Hinc spontè, & non ex contemptu illud omittens, venialiter tantum peccat. S. Th. lococit; art, 8. ad 4^t.

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est *Chrisma*, seu unguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, *in fronte*; ut neque propter erubescenciam, neque propter timorem nomen Christi confiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*, aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem oleum, conscientie nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Si, gnore signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti Amen.*

De CONFIRMATIONE 183

9. Adverte : Sacramentorum materias & formas Antistitum curâ ad hæc tempora conservatas, & in Concil: Florentino sub Eugenio IV. orientali & occidentali Ecclesia ibi congregata amplius explicaras.

10. SS. Trinitatis expressio est de essentia hujus Sacramenti, cum hoc ordinetur ad profitendam fidem, Sunt etiam essentialia illa verba, *Signo & Confirmo*; quia actio Sacramentalis est necessario exprimenda. Et quidem utrumque verbum debet exprimi; cum vnum alteri non æquipolleet; aliud enim est signare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam esse illam particulam, *Signo cruci*; quia signare habet generalem significationem, & sic per prædictam particulam est determinandum.

12. Item necessarium est addere, *chrismate salutis*; quia hæc non veniunt per verbum, *Confirmo*.

184 De CONFIRMATIONE.

*Minister, Subiectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcopus est Minister Ordinaris Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex: ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem. S. Th: 3. p. q. 72. art: 1. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recordetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subiectum est homo baptizatus, sine mortali, & usu rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Diuinae reclus, V. Ordinis subiectum. Nam non est tam stricta intentio Tridentini, sed solum consulte Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

De CONFIRMATIONE 155

16. Confirmatio confert Gratiaē sanctificantis augmentum, ac quaedam Divina auxilia ad confitendum Christi fidem audacter. Secundò, contrahitur spiritualis cognatio, vt in Baptismo, non solum impediens, sed etiam dirimens matrimonium. Trid: less: 24. c: 7. Tertiò, confertur character, per quem baptizo traditur potestas agendi spectantia ad pugnam spiritualem contra fidei hostes: sicut per Baptismum confertur potestas agendi pertinentia ad propriam salutem.

DISTINCTIO V.

De SACRAMENTO EUCCHARISTIÆ.

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistiæ.*

1. **E**ucharistia, est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi Domini, sub speciebus Panis & Vini, à Christo Domino institutum ad spiritualem hominis refectioem.

2. Licet duo sint elementa, Panis scilicet & Vinum.

Vinum, ex quibus integrum Eucharistia Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed vnum tantum Eucharistia Sacramentum Ecclesie auctoritate ducti confitemur. Ex Catechismo Romano p. 2. c. 4. Hanc autem unitatem S: Th. 3. p. q. 73. art. 3. ex unitate finis desumit, qui est, vna refectio spiritualis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, imò totus est in qualibet parte: cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, Divinitas. per concomitantiam. Sub specibus vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiebatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: *Accipite & manducate, hoc est Corpus meum.*

illis

Illis autem verbis Ioan: 6, Panem quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, fuit promissum hoc Sacramentum. Illis, Nisi manducaveritis Carnem Filii hominū & c. præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licet latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectionem spiritualem. Tertiò, ut detur Sacrificium in Ecclesia. Quartò, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quintò, ut sit memoriale passionis: Tandem, ut detur pignus æternæ hæreditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate mediæ ad salutem æternam, aliàs sine eo mortuus non salvetur, quod est falsum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. Nisi manducaveritis carnem Filij hominū, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis, Ioan. 6.

Materia & Forma Consecrationis.

7. Materia Consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesiæ. Panis tamen ex filigine potest validè confici: cùm ex grano tritici in malis terris seminato nascatur. S. Th. 3. p. q. 74, a. 3.

8. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, ut potè propriæ Ecclesiæ ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem ut gratia communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1, de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabilior est Latinorum, ut probat S. Th. q. 74. art. 4. Quia hoc Sacramentum institutum fuit primâ die azymorum. *Matth. 26.* quâ die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat: ut habetur *Exodi 12.*

De EUCHARISTIA 159

10. Materia Consecrationis Sangvini Christi, est omne vinum, modò sic verè vinum. Est autem miscendum aquâ, & hoc ob sangvinis & aquæ è latere Christi fluentium representationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. Aqua enim populos, Apoc. 20. Vinum autem Christum: Ego sum vitis vera, Ioan: 15. significat. Tandem quia Christus Dominus dilutum calicem consecravit, ut probat S. Th. 3 p. q. 74 art. 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est Corpus meum*. Forma Consecrationis Sangvinis Christi. *Hic est Calix Sangvinis mei, novi & aeterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Omittendo, *ly enim*, secundùm multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistia.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, ut patet ex 1. ad Cor: 11. ibi.

ibi. *Hoc facite in meam commemorationem.*
 Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur.
 Licet autem sit hæreticus, validè, sed
 sacrilègè consecrat.

13. Si Sacerdos habeat in manibus duas
 as hostias, putans esse unam, nihil deter-
 minando, utraque manet consecrata, se-
 cundùm communem DD. in Summa Di-
 ana, verbo, Eucharistia. Item, loquen-
 do de minoribus hostijs, si Sacerdos credit
 esse quadraginta, & sunt 50. omnes sunt
 consecratæ. Samuel de Lublino, verbo,
 Eucharistia. De la Cruz. q. 1. de Euch.
 Si absolutè intendat, nec de numero tan-
 toperè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu
 distribuere Corpus Christi D. in necessi-
 tatè, jubente Episcopo, vel Presbytero.
 S. Th: 3: p. q: 82. a: 3.

De Subiecto Eucharistia.

15. Subiectum Eucharistia est omnis
 homo baptizatus, rationis compos, &
 benè dispositus. Plures autem sunt dis-
 positiones, his verbis contentæ:

Locus, discretus, sanus, jejunus, & aptus
Contritus, falsus, mundus, rectèque pa-
ratus,

Locus, id est, baptizatus. discretus, id est, rationis usum habens. Sanus, id est, stomacho benè valens, ne evomat. Jejunus, jejunio naturali. Aptus, id est, censuris nō irretitus. Contritus, id est, de peccatis dolens. Falsus, id est, vocaliter confessus. Mundus, id est, non pollutus. Paratus, intellige, devotione, per actus v: g. fidei, spei, charitatis &c.

16. Conscijs ergo peccati mortalis, obligatur ad præmittendam confessionem. Trid: sess 12. c. 7. Imò oppositum docentes excommunicat, Can: 11. Et sic antiqui Theologi docentes sufficere contritionem etiam datā copiā Confessarij, post Concilium Trident: non sunt audiendi.

17. Sacerdōs regularis non potest cum sola contritione celebrare, quando non habet copiam Confessarij suæ religionis, habet tamen copiam alterius, sed non vult illi confiteri, ad vitandam suæ religionis

gionis infamiam, quam ille concipiet, Gab à S. Vinc: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit devotius & utilius confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento debita, & Divini præcepti obligatio prævalet propriae devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess. 13. c. ult. triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantum. Sacramentaliter tantum. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantum, est per fidem & charitatem Christo D. uniri, cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. Manducare Sacramentaliter tantum, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes, Manducare utroque modo, est non

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art. 1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & spirituales, non contrariatur Tridentino. Nam per spirituales intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p^o mortali ex p^ocepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius. S. Th. loco cit: 2: 11.

22. P^ocepto Ecclesiæ tenemur semel in anno communicare. Quod p^oceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Trid: sess: 13. Can: 9. Annus discretionis in

!

præ:

præsenti non tunc censetur quando doli capaces sumus, & confiteri tenemur, sed tunc dum Sacramentum Eucharistiæ reverenter ac devotè suscipere possumus. Quod licet accidere soleat dum pervenimus ad annum decimum vel undecimum, attamen non tantùm consideranda ætas, sed etiam industria, ingenium, consuetudo, & iudicium prudentum. Mosc: 2. p. Tyrocinij artis pœnitentiariæ.

24° Magister Soto dicit, ante decimum annum potest puer communicari, si sit vivax. Vitanda tamen aliorum offensio, si valde parvulis quàmvis legatibus publicè conferatur.

25, Exploratores talium puerorum, duo debent considerare: scientiam & affectum. an cognoscant, quid in hoc Sacramento contineatur. Deinde an in affectu ante sumptionem vehemens desiderium habeant, in usu verò aliquam sva-ritatem spiritualem vel gaudium sentiant. Mosc: loco cit.

Effectus:

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus, Proprius & principalis est, quod conferat Gratiā per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali: quia per modum cibi & potūs spiritualis, hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri Gratiā per modum nutritionis & augmenti, in quantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 2. Mor. d. 44.

DISTINCTIO VI.

De SACRIFICIO MISSÆ.

Sacrificium consistit in hoc, quod Deo aliquid solenniter, & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum Dei. Sic potest definiri. Sacrificium est *oblatio externa, rei alicujus perma-*

mentū, Deo facta cum rei immutatione in protestationem dominij, in vitam & mortem sue creature. Explicatio si placet, videatur apud nostrum P. Labat. in 3. p. tract. 2. disp. 5. dub. 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in specie & legis Gratia sic definitur. Est sacrificium Corporis & Sangvinis D.N.I.C, sub speciebus panis & vini consecratū. Congruè autem vocatur Missa, eò quòd oblatio & preces ad Deum mittantur, sicq; illorum verborum; *Ite Missa est.* sensus est, abire licet, quia oblatio & hostia salutaris, jam transmissa est cum precibus ad Deum pro vobis. Hugo de S. Viet. l: 2: de Sacr.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp: 8' de Euch. dub: 11. in Eucharistia alia ratio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam vt Sacrificium, respicit Deum directè tanquam terminum ad Quem; ipsi enim offertur ad gloriam & honorem propter bonum nostrum. vt Sacramentum, respicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut alimentum spirituale animæ.

Ut Sacrificium, est quid transiens, completur enim in consecratione. ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur, hâc tamen peractâ, permanet. In his ergo & alijs est discrimen;

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sess. 22. c. 2.º ibi: *Si quis dixerit illis verbis; Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi alijs, Sacerdotes offerrent Corpus & Sangvinem suum; anathema sit.*

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canone: *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur Deo offerre sacrificia.

6. Sciendum ergo soli Deo sacrificari, ut patet ex definitione sacrificij. Nam licet in honorem Sanctorum Deo sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Missam,

iam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli Deo debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in penitentia.

7. Essentia Sacrificij Missæ salvatur in Consecratione unius speciei, non verò integritas. Sicut & Essentia Eucharistiæ, etsi non integritas, salvatur in una specie. Attendendo actionem sacrificativam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cœnæ & Missæ, secus attendendo rem oblatam & principalem offerentem qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solùm in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessariam ad integritatem Sacrificij. Horum brevem probationem v: in 2. Sent: Mor: dist: 46.

8. Occasione hujus scias à S. Th: 3. p. q. 83. a: 4. sex numerari partes Missæ, 1. Præparatio 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola. 3. Oblatio. 4. Consecra.

secratio, quæ incipit à Præfatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. *Vnde & memores Domine &c. Offerimus Majestati tuæ, & Perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à postcommunionem usq; ad finem.*

9. finis Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. ut Deo summa laus & honor detur. 2. ut gratiæ agantur pro beneficijs acceptis. 3. ut detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. ut beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem, Sacrificium dicitur laudeticum. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum. 3tum, propitiatorium. 4tum, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediatè ex opere operato & infallibiliter primam Gratiam: nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex attrito contritum. Et oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediatè ex opere operato & infallibiliter augmentum Gra-

tia. Vterq; enim modus cauſandi gratiam, tantum eſt Sacramentorum. Cauſat tamen ſacrificium Miſſæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Diuinum, & ſic non cauſat iſta ſemper. Eodem modo cauſat alia bona ſpiritualia & temporalia, hoc eſt impetrando.

11. Per Sacrificium Miſſæ remittitur culpa venialis ex opere operato, non ſolum mediatè impetrando auxilium, per quod homo juſtus eliciat actum, qui ſit formalis, vel virtualis deſeſtatio peccati venialis, ſed etiam immediatè & infallibiliter. Ita ſapientiffimus meus Profeſſor, & Cathedraſticus Viennenſis, M. Reynerus in manuſcriptis. Poſt eſt autem fieri hæc remiſſio per hoc, quòd homo ponat aliquem actum, qui licèt per ſe non ſufficiat ad remiſſionem venialis, ſufficit tamen ex ſuperaddita vi Sacrificij, ſicut v: g: attritio non ſufficit ad remiſſionem mortalis, ſufficit tamen ad iuncta, virtute ſacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Miſſæ remittit pœnas
tem.

temporales, quæ remissâ culpâ, restant
solvendæ, vel in hac vita, vel in purga-
torio, idq; ex opere operato immediatè
& infallibiliter. Idem qui supra & com-
muniter. Adverte ex S. Th: q. 79: a: 5.
Virtute hujus Sacrificij non semper tol-
litur tota pœna, sed major vel minor, ju-
cta dispositionem offerentium, & eorum,
pro quibus offertur, quâ devotione mo-
dificatur valor infinitus Sacrificij ad ef-
fectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex
dignitate Ecclesiæ offerentis, orationi-
bus, invocatione Sanctorum, devotione
Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata
& principali offerente, scilicet Christo
est infinitus, habet tamen effectum fini-
tum, & sæpè nullum, vnde multum pro-
dest replicatio Missæ pro inclinanda Di-
vina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates
seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui
ex applicatione oriuntur. Primus: ex
Universali intentione Ecclesiæ Sacrifici-
um Missæ applicatur toti populo Chri-

stiano, & præcipuè Pape & Principibus Christianis, quò reducitur fructus, quem percipiunt Ministri & adstantes, qui sunt aliquo modo offerentes cum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipse voluerit. Hic fructus secundùm Gab: à S. Vinc: verbo, Missa, correspondet Christo D. principali offerenti, & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defactò Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v. g. eleemosynam dedit. Gab: l: c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sibi proventum alteri applicare, non tamen potest pro eo eleemosynam accipere, vt determinavit Alexander VII. damnando propositionem 8vam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v. g. animabus purgatorij.

15 Vestes Sacerdotales pro celebrando sunt; Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola & Casula. Stola servire potest

potest pro manipulo & è converso, vil-
lalobos & alij. Imò stola servire potest
pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent
esse benedictæ sub p: mortali.

Qui tamen extra necessitatem non ad-
hibet cingulum benedictum, non est da-
minandus peccati mortalis ob parvita-
tem materiæ. Si cingulum fractum, po-
test necti si altera pars non sufficiat. sã.
& Marchantius.

16: Melius est non celebrare (nisi ali-
às Festum sit solennissimum) quàm cele-
brare sine ministro. Licet tamen cele-
brare sine ministro v. g. die Fasto pro
dando viatico, vel dum adest si nilis ne-
cessitas, sed nunquam licet mulieri, eti-
am deficiente viro, ministrum agere, &
stante necessitate satius est carere mini-
stro, vt probat Bonac,

17. Si Missa diei sit de feria, potest
tunc dici alia votiva, aut de defunctis.
Patet ex usu timoratorum. Imò si Fe-
stum non sit duplex, potest ex causa ra-
tionabili dici Missa votiva, aut de defun-
ctis. Quod procedit de Sacerdote in par-
ticu-

ticulari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cap: Cùm creatura. de celebratione Missarum.

18. Circa Communionem hæc advertenda. Imò, sumptâ Hostiâ, non statim spuat. Si oportet, tunc in loco honesto. 2dò. non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam c. si manè. de Consecr. Dist: 2. est abrogatum. 3iò. Hostiâ leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. Per os non volvatur, sed lingvâ mollescat, ne aliqua pars dentibus adhaereat. Si plura petis, v. 2. Sent: Mort: de Sacrif.

DISTINCTIO VII.

De SACRAMENTO POENITENTIÆ,

*Definitio, Institutio Necessitas huius
ius Sacramenti.*

Pœnitentia ut in præsentia: Est Sacramentum in actibus pœnitentiæ & absol-
pen-

De POENITENTIA 205

ventu consistens, à Christo D. institutum per
medium iudicij emendativi ad peccatorum re-
missionem. Vel etiam secundum Moscaic:
Sacramentum remissionis peccatorum post Ba-
ptismum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dolo-
mus de peccato, prout est offensa Dei. Ex quo
patet Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Chri-
sto D. institutum, quando post Resurre-
ctionem dixit: *Accipite Spiritum S. quo-
rum remisertis peccata, remittuntur eis, &
quorum retinueritis, retenta sunt.* Trid: Iess.
14. c: 1.

Finis institutionis huius Sacramenti,
ut peccator, qui per peccatum à Deo re-
cesserat, per gratiam in pristinam amici-
tiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacra-
mentum Pœnitentiæ, est necessarium ne-
cessitate mediæ ad salutem æternam, sal-
tim in voto, dum abest copia Confessarij
Adverte. Quando per Sacramentum
Pœnitentiæ in voto susceptum iustifica-
mur, requiritur dolor perfectus, seu
Contritio. A:

206 De POENITENTIA

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta Dei. Fernandez p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th:

*Materia huius Sacramenti in
communi.*

5. Materia remota huius Sacramenti, sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessa, sunt materia necessaria. Venialia: Materialia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia huius Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet iudicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales huius Sacramenti sunt tres actus pœnitentis, sc: cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primo duo, sunt Essentiales, nec sine illis potest confici hoc Sacramentum. Tertius, est pars integralis.

De

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi.

9. Attritio est dolor de peccatis assumptus propter pœnas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Per illas particulas, propter pœnas inferni &c. non designatur, quod finis attritionis, sint pœnæ inferni &c. aliàs attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, pœnas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis; finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio sit propter pœnas inferni &c. Contritio verò propter Deum summè dilectam.

Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ detestari possu nus peccatum, sc. amissio gratiæ & gloriæ; sed hæc reducibilia ad præfata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus
Attri-

Attritio. imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, justificatur homo; per hanc verò extra Sacramentum non justificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, scilicet quando diu in mortali persistimus, v. g. per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Pœnitentiam. Vnde Isai 15. dicitur: *Omnes in cade corruetis, propterea quod vocavi, & non respondisti.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub. Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum. Sacramentum tamen

Eucha.

De POENITENTIA 20

Eucharistiæ licet possit distribui præmissâ contritione, non tamen suscipi, nisi præmissâ Confessione. Trid: sess: 13. c: 7.

Puto tamen in præfatis casibus sufficere Contritionem virtualem inclusam in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio. S. Raym. apud Armillam. v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat 1° Imò, in articulo, & periculo mortis. 2do, quando sumenda Eucharistiæ, & summus in mortali. 3^{io}, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur temporis, sc: circa Pascha, ait Mosca 2. p. Tyroc: artis Pœnit: de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuæ obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccati mortalis. Fernandez p. 2. c. 8. §. 3° allegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

nium hoc præcepto obligari, quando usus rationis in eis elucet, non autem antea, etsi rationis usum habeant: nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certius, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati mortalis conscios obligari ad Confessionem. Si dubium de usu rationis, consequenter de peccato, absolvantur sub conditione. Imò id fieri posse quando pueri confitentur extra articulum mortis, docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de facienda Confessione annua, nulla est certa imposita pœna, sed solùm imponenda. Nam in cap. utriusquè &c. solùm dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesiæ & careant Ecclesiasticâ sepulturâ, quæ pœna, non est imposita, sed per Iudicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio latæ vel ferendæ sententiæ.

De POENITENTIA 211

Conditiones bonæ Confessionis.

Sedecim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex, id est, sine admixtione historiarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta viget ad placandum Deum.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccat.

Frequens. De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipuè, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore pœnæ &c.

Lachry.

212 De POENITENTIA

Lachrymabilis, id est, dolorosa.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, nè subito morte præventi non habeamus spatium poenitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiæ caelesti, vel alteri.

Parere parata. Poenitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus Confessario obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas.

18. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confitetur. Integra formaliter, quando rationali facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm possimus. Confessio materialiter.

rialiter integra, dicitur integra physice,
Formaliter integra, dicitur integra mo-
raliter.

19. Ad integritatem Confessionis ne-
cessarium est examen conscientie. Qua-
re poenitens circa peccata mortalia, te-
neretur tantam inquisitionem premittere,
quantam adhiberet in negotio arduo,
seu, quanta iudicio prudentis viri iudi-
catur sufficiens ad omnia peccata in me-
moriam revocanda. Hæc inquisitio suffi-
cit mediocris, & non requiritur summa.
Bonac: ex Navarro & alijs. Qui pluri-
bus negotijs distracti, qui parvæ memo-
riæ, qui diu non Confessi, magis tenen-
tur conscientiam examinare.

Circumstantia peccatorum

20. Circumstantia peccati est accidens
quoddam actus humani peccaminosi.
Alia est speciem mutans, hoc est alteri-
us speciei malitiam habens, v.g. circum-
stantia adulterij addita fornicationi, fa-
cit vt præter peccatum fornicationis, spe-
cie distincta malitia inveniatur in eodem
actu

actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum, Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clarius explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundum unam rationem contrariatur alij virtuti. v. g: dum furatur, peccat contra justitiam, si vero in Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quod peccans contra distinctam virtutem faciat, v: g: dum furatur, 20, florenos, est circumstantia aggravans, eo quod peccato nova ratio modis accrescat, sc: majoritas injustitiæ. Gangericus in annot. in Summulam Caiet: v. Confessio. Quod si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ. Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

De PONITENTIA. 215

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & scandalum ex peccato secutum.

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro. v. dicta in 2. Moral. dist: 60.

Per *ly quibus auxiliis*, denotantur instrumenta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modi, v. g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis, v. g. festi, sed hæc secundum communem sententiam non est necessario explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinctè in confessione explicandus. Trid: sess 14 Can: 7. Non sufficit dicere aliquoties. Armilla & alij, Quòd si non pos-

possit haberi; exprimat pœnitens numerum vero similem addendo *plūs vel minūs*, quibus verbis satisfit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plūs minusvè* extenduntur pro numeri cui adjunguntur, multitudine, quod arbitrio, prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plūs vel minūs* extendi ad decem, & Mosc: docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus: quod autem sit notabile tempus relinquitur iudicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actūs. Sant enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum, in quo consummantur, vna v. g. copula maris & fœminæ, unum homicidium: hæc autem consummatio actūs, ita distingvit peccatum, ut licèt immediate post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic: qui per noctem cum amasa dormivit

omnibus, tenetur numerum copularum
explicare:

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio
voluntaria pœna pro peccato, à Confessario
imposita ad placandum Deum cum proposito
eum amplius non offendendi.

Tenetur autem Confessarius impone-
re culpis proportionatam satisfactionem
juxta prudens arbitrium. Trid: Sess. 14.
cap. 8. Dixi, juxta prudens arbitrium. Nam
magis attendenda præteritæ pœnitentis dis-
positio, quàm culpæ præteritæ gravitas.

26. Opera externa, quæ imponi pos-
sunt in satisfactionem, sunt jejunium,
oratio, & eleemosyna.

Jejunium comprehendit omnia opera
pœnalia carnis, quales sunt mortifica-
tiones.

Oratio comprehendit omnia opera
spiritualia, v. g. celebrationes Missarum,
auditiones, & his similia.

Eleemosyna comprehendit omnia o-
pera misericordiæ.

Implens pœnitentiam in mortali, satisfacit pœcepto Confessarij, nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filiucius, relati in 2. Mor. dist. 63.

Absolutio.

27. Absolutio à Censuris præmittatur absolutiõni à peccatis. Si non constat incurrisse Censuram: præmittatur ad cautelam. Si teneri aliquo vinculo.

28. Scias: suspensionem non afficere, nisi Clericos. Quare si absolutio fertur in non Clericum, dicatur. Si teneri aliquo vinculo Excommunicationis & Interdicti &c. omittendo particulam, suspensioni.

29. Absolutio à peccatis est hæc, Ego te absolvo à peccatis tuis, in Nomine Patris & Filij & Spiritus S.

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis: Absolvo te ita communiter D.D. Ly tamen à peccatis tuis non omittatur. Idem de invocatione SS. Trinitatis.

31. Sensus verborum: Ego absolvo te à peccatis tuis, hic est; ego tibi confero gratiam, quan.

De POENITENTIA 219

quansum est ex se, remissivam peccatorum. Sic enim forma verificatur, licet quis accedat contritus & justificatus.

Quæ servanda sunt in absoluteione ab Excommunicatione, non tam pertinet ad Ordinandos, quàm ad pro Confessionibus approbandos. v. tamen dicta in 2. Mori dist: 64.

De Ministro hujus Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sacramenti Pœnitentiæ: non tamen omnis, sed habens Iurisdictionem in hoc foro.

33. Iurisdictione, vt nunc accipitur, est potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Ordinaria habetur ex vi officij. Talem habet Papa, Episcopus, Parochus, &c. Delegata, datur ab habente ordinariam. Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales,

220 *De POENITENTIA.*

alij Episcopales, alij reservati Prælaris Regularium, pro suis subditis. Papales, alij reservati in Bulla Cœnæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis generis. quidam de jure. quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consuetudine particulari, sc: hujus vel illius Episcopatus. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentiæ.

35. *Conditiones Ministri Pœnitentiæ,* quinque numerantur:

Potestas.

36. *Potestas,* alia est Ordinis, alia jurisdictionis. *Potestas Ordinis* habetur ex Sacerdotio. *Jurisdictionis,* ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprii Pastoris

Scientia.

37. *Confessarius* tanta debet pollere scientiâ, ut valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus, 2dò, ut valeat cognoscere circumstan-

stantias speciem mutantem, & notabiliter aggravantes. 3to. quibus, annexa restitutio bonorum corporis, famæ, & honoris. 4to. an peccatum reservatum, an habens annexam Excommunicationem &c. & sic tenetur scire casus reservados, censuras, saltem communiore, & idem de irregularitatibus: 5to quæ dispositio necessaria in pœnitente, tandem, quæ remedia contra peccata.

Prudentia:

38. Scire debet Confessarius quomodo se gerere debeat erga pœnitentem, modò enim suaviter, modò severè & arguendo, modò instruendo, modò ad alia incitando.

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confessarij pertinet ut sit in gratia, aliàs exercendo officium Confessarij, sacrilegum committeret. Item, ne sit aliqua censurâ innotatus,

Sigillum.

40. Sacerdos frangens sigillum Confess-

222 De POENITENTIA.

fectionis, triplex peccatum committit: Detractionis, infamando proximum. Infidelitatis, non servando secretum. Sacriligij, faciendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Gonet in Manuali Thomistæ de Sacr: Pœn.

Docet tamen Mosc. in Exam. approb. tit. 7. q. 10. nullam esse Censuram aut pœnam defacto præter peccatum mortale. vndè primò est pœna depositionis ferendæ. 2. Cogendus est talis Sacerdos, ut perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, vt refert Opatovius de Pœn. disp. 13. q. 1. mutata est in reclusionem perpetuam, in monasterio. Sextam conditionem, ponit Mosc: sc: fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc: c. 4.

De Clavibus Ecclesiæ.

41. Clavis Ecclesiæ non aliud est quam potestas ligandi & solvendi quæ judex Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno calorum. S. Th. q. 17. suppl: art: 2.

42. Dux sunt claves in Ecclesiâ, una Scien.

De POENITENTIA 223

Sciētia, quæ non consistit in habitu sciētiæ, sed in auctoritate judicandi de dignitate aut indignitate pœnitentiũ. 2dat. *Potestati*, quæ consistit in auctoritate pronuntiandi, vel non pronuntiandi sententiam, absolutionis. ex S. Th. l. c. a. 3.

Effectus Pœnitentiæ.

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Pœnitentiæ. 1. gratia remissiva mortalium, quod reducitur remissio pœnæ æternæ, remanente tamen reatu pœnæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio pœnitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritorum mortificatorum.

Bonacii addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli, sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentiâ.

44. Indulgentiâ est remissio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debite, extra sacramentum facta, ex thesauri Ecclesiastici dispensatione.

Dicitur; *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesie solvitur, Sam: de Lub: v. Indulgentia.

Nomine *thesauri* veniunt merita Christi D. Item intercessionem & satisfactiones Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantum autem feci mentionem meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritorie non ingrediuntur thesaurum Ecclesie ut docet P. M. Labat in fine trac: de Pœn: cum ut tales etiam ultra condignum præmierentur à Deo.

45. Indulgentia distinguitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privatâ, applicando suam satisfactionem, vel applicando ut satisfaciat. Indulgentia verò fit auctoritate publicâ. Nam dispensare Thesaurum Ecclesie

si non convenit nisi Papæ, & cui concesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur à Iubilæo sed accidentaliter, inquantum Iubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena verò plenior & plenissima distinctione nominis tantum gaudent. Opat: d. 4. q. 3. Et exaggerationem denotant.

De Iubilæo.

48. Iubilæus seu Iubilæum est Indulgentia plenaria, cum alijs gratijs in Brevis expressis; auctoritate Apostolicâ concessa, his qui conditiones impleverint.

49. Conditiones ad consequendum Iubilæum regulariter seu ordinariè sex numerantur. 1. Processio. 2. Oratio. 3. Ieiunium. 4. Eleemosyna, 5. Confessio 6. Communio.

Tractatui Sacramenti Pœnit: annexi immediatè solet tractatus de Censuris ut facit Dignissimus P. Innocentius Le Masson Carthusianus, N. P. Labat & alij idè fit.

DISTINCTIO VIII.

De CENSURIS.

1. **C**ensura est pœna Ecclesiastica his vel illis Ecclesia bonis privans. Iuxta Canonistas tres sunt Censuræ, Excommunicatio. Suspendio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præfenti, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est censura Ecclesiastica quâ homo Christianus communibus fidelium bonis privatur. Fernandez p. 1. suæ Theologiæ c. 9. secutus Cardinalem Tolletum.

3. Excommunicatio, alia major, alia minor. Major definitur à De La Cruz. Est censura Ecclesiastica privans externam communicationem fidelium, tam in civilibus quàm in divinis, & communibus orationibus & suffragiis.

Minor: Est censura Ecclesiastica privans passivam Sacramentorum receptionem. 4.

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privat, sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convictu consistit. Sacramentorum participatio, Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Effectus Excomm: Majoris.

5. In his quæ sequenti versu continentur prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os. Orare. Vale. Communio. Mensa negatur.

Per ly *Os* denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto.

Per ly *Orare* denotatur, simul interesse divinis. Per ly *Vale* denotatur saluatio, honoris exhibitio. Per ly *Communio* denotatur contractus civilis. Per ly *Mensa*, denotatur vna mensa, vnus lectus, non tamen vnum cubiculum, si habitent vt alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: §. 12. Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorij Clericorum percussores. Item nominatim denunciati, hoc est per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Casus quibus licet conversari cum excomm: non tolerato sequentibus continentur.

Vtile. Lex. Humile. Res ignorata. Necessè.
 Per *Vtile* intelligitur omnis rationabilis & sufficiens utilitas temporalis & spiritalis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei victum, consilium, in dō & hæc recipere ab eo, etiam aliqua verba misceantur urbanitatis causâ.

Per *ly Lex* intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet unus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subiecti, v.g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per *ly res ignorata & necessè* denotetur, ex terminis patet.

De Suspensione.

8. Suspendio est *censura Ecclesiastica privans usu Ecclesiastici officij vel beneficij* Pro officio intellige tam officium Ordinis quam jurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quam simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspensio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum. 3. ab utroq;

De Interdicto.

10. Interdictum est *censura Ecclesiastica privans aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, divinis officijs etiam audiendis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesie.*

11. Triplex est interdictum. Locale; Personale. Locale & Personale simul. Termini sunt clari.

Cessatio à divinis.

12. Cessatio reducitur ad interdictum Est simplex prohibitio, quâ *Ministri Ecclesie*

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab. à S. Vinc. v. Cessatio.

13. Differt ab interdieto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius: cum non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi mœroris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam. v.g. si Clerus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in sent: Mori: L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum jure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto, seu: alia est sine culpa, alia ex culpa, seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura inhabilitas, alia etiam pœna.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex. Ex defectu corporis. Ex defectu

De CENSURIS.

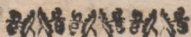
231

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiæ, in qua deficit representatio Christi juncti Matrimonio cum vna sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam. Inducente pœnitentiam publicam. Ex iteratione baptismi. Indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæresis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

DISTIN.

DISTINCTIO IX.

De SACRAMENTO EXTRE- MÆ VNCTIONIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur
Extrema vnctio, quia ultimò eâ
ungitur homo. Primò ungitur in Ba-
ptismo. 2. in Confirmatione. 3. in Sa-
cerdotali ordinatione. Tandem in Extre-
ma vnctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema vnctio est vnctio hominû
infirmi, à Sacerdote in determinatû partibus
corporis facta, oleo per Episcopum consecrato
, sub præscripta verborum forma, ad salutem
animæ, ac etiam corporis, si expedit divinitûs
ordinata.

3. Hoc Sacramentum Christus D. in
Aituit & S. Iacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unâ cum
Sacramento Pœnitentiæ, cum sit hujus
consummativum. Gonet in Manuali
Thomist; § 1. De Extrema vnct.

Et

De EXTREMA VNCT: 233

Et sic quando Christus D. Marci & milit
Apostolos, oleo vngere infirmos, hoc
Sacramentum potius insinuavit, & non
instituit. Nam Apostoli nondum Sacer-
dotes hanc Vnctionem, etiam non bap-
tismi, conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti,
idem dic, ac de necessitate Confirmatio-
nis:

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est
oleum olivarum simplex ab Episcopo be-
nedictum & Proxima verò est vntio.

Forma: *Per istam Sanctam vntionem &
suam piissimam misericordiam indulgeat tibi
Deus, quidquid deliquisti per visum; In Nomi-
ne Patris &c.*

Eadem forma in omnibus vntioni-
bus repetitur, mutato partium vngenda-
rum nomine.

Nec per tot vntiones & formas hoc
Sacramentum multiplicatur. Quia hæ
partiales vntiones & formæ ordina-
tur ad vnum finem, sc: ad tollendas reli-
quias peccatorum, quæ ex sensibus ori-
untur.

134 De EXTREMA VNCŒ.

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subiectum.

6. Homo fidelis lethaliter infirmus, & capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* Iacob. 5. Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præsemino deficientibus, amencibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuellem de Lublino, & Armillam, licet antea non petissent; modò sint personæ bonæ vitæ, secùs, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis; in partibus vicinis ministretur, quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per po-

ten-

De EXTREMA VNCT: 235

sentias interiores illis correspondentes
Ex vulnere moritu is.

7. Hoc Sacramentum negari debet
sanis, conflictum, mare procellosum,
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versentur. a-
mentibus a nativitate, pueris rationis
vfu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, detur
sub conditione.

Partes vngenda.

8. Necessario vngendi sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesie etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem vngunt. Sed
renum vntio in mulieribus pudoris gra-
tia omittitur.

9. Observe: Sacerdotes non in pal-
ma, vbi Chrismate sunt vnti, sed in ex-
teriori manus parte, vel infra palmam
vngi debere: licet absolute nihil referat
in palmis vngi.

236 De EXTREMA VNCT:

10. An vero inter partes vngendas necessariô sit servandus ordo, negandum est. Sed quòd utrumque organum sensûs ex præcepto sit vngendum, tenet Bonac. in præf: punc; s. ex Naldo, vbi viget consuetudo.

11. In casu necessitatis, vnum oculum, aurem, manum, nares, & os, velociter sine forma Crucis vngere sufficit, & vnâ formam dicere. *Per istam vntionem, & suam pijsimam misericordiam indulgeat Tibi Deus, quidquid peccâsti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.*

Iteratio.

12. In vna infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vnctio iterari. Sed si post Vnctionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etsi plene non convaluerit, potest iteram vngi.

Effectus.

13. Extremæ Vnctionis tres præsertim nume-

De EXTREMA VNCT: 237

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, sc: diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quod in fide moriatur, spiritalis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum reducuntur.

DISTINCTIO X.

De SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur,

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est Signaculum quoddam Eccle-

sa.

ſia, per quod ſpiritualis poteſtas traditur Ordinato. Mgri in 4. diſt: 24.

3. Inſtitutus à Chriſto D. in vltima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licet tunc præcipue inſtitutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines inſtituti, vtpotè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinari.

4. Eſt autem Ordo principaliter inſtitutus ad communem Eccleſiæ vtilitatem, & ad aliorum ſalutem, in quos ſpiritualis poteſtas exercenda. Eſt neceſſarius ſimpliciter toti Eccleſiæ & non cuiſlibet in particulari.

Materia, Forma, Miniſter,

5. Materia remota Ordinis eſt res quæ Ordinando traditur. Proxima, eſt talis rei traditio. Forma, ſunt verba ab Epilcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expreſſione.

6. Solus Epilcopus eſt Ordinarius Sacramenti Ordinis Miniſter.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio, 2. Prima conſuſura.

ra. 3. *Ætas legitima.* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas testimonialibus comprobata.* 6. *Dimissoria, si alibi ordinatur, etiam pro prima tonsura.* 7. *Vita bonitas, hoc est, esse in gratia. & sic supposito mortali peccato, necessaria confessio vel saltem contritio pro exigentia casuum. Nam si communicandum, necessaria confessio.* 8. *Scientia.* 9. *Temporum interstitia. Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia serventur inter alios Ordines.*

10. *Tempus, Conferantur ergo Ordines Sabbathis, quatuor Temporum, nec non Sabbatho sitientes, & Sabbatho sancto, tempore Missæ. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & Festivis, dummodò Episcopus non videatur tenere generalem ordinationem. Sed prima Tonsura quolibet die conferri potest.*

11. *Locus. Qui in ordinatione solenni est Ecclesia. In privata, sacellum, vel capella.*

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij. Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minoribus, septem completi. Pro Acolythato, duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus, inchoati. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo, *l. quæ ætate ff. de testam.*

Scientia.

9. Prima Tonsura non datur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mundo renuntiare. Trid: sess: 23, c. 4. quoad omnes partes,

Mino.

Minores non dentur ei, qui saltem
lingvam latinam non intelligit. Trid:
l. c: 11. & addit. *Nemo ijs initietur, quem
non scientia spes majoribus Ordinibus dignum
ostendat,*

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordine-
nem exercendum pertinet, non sunt in-
structi. Trid: c: 13. & addit. *Sciant maxime
decere, si saltem diebus Dominicis & solemni-
bus, cum altari ministraverint, sacram Com-
munionem perceperint.* Per literas, intelli-
ge divinas, quas v: g: Catechismus Ro-
manus, & similes libri continent.

sacerdotium denegetur non habenti
scientiam, quâ populus necessaria ad sa-
lutem doceatur, eiq; Sacramenta admi-
nistrentur. Trid. l. c: cap. 14.

Mortaliter peccant qui indigno con-
fert Ordines, quia infideliter dona Dei
dispensat, Ecclesiæ detrimentum facit,
honorique Divino. S. Th. in suppl. q 364
a: 4. Hæc conditio ab alijs vocatur Exa-
men.

Impedimenta.

10. Prohibentur promoveri ad Ordines. 1°. ignoti. 2°. bigami. 3°. neophyti. 4°. corpore vitiiati. 5°. de thoro illegitimo nati. 6°. servi. 7° ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v. g. tutores. 8°. homicidæ, quàmvis iustè occidant, v. g. carnifex, se vel alium mutilans. 9°. hermaphroditi, etiamsi sexus virilis prævaleat, præcipuè, si res sit notoria. 10. omnes alij irregulares.

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiarius. Exorcistatus. Lectoratus, Acolythatus. Subdiaconatus, Diaconatus. Presbyteratus.

Hi vnum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinentur.

Omnes ratione Sacramenti gaudent, cum omnes secundùm S: Th: in 4. d. 24. q. 2. q. 1. 2. in O. characterè imprimant.

12. Isti Ordines differunt inter se: alij enim

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria. & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt Deo specialiter mancipati.

Minores verò dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus. Minores, Ostiariatus. Lectoratus. Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Prima tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solum dispositio ad Ordines. Multò minus Cantoratus, cum non habeat specialem respectum ad Eucharistiam.

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d: 24. q. 3. art: 2. in O. & in Suppl: q. 40. a. 5. Vide dicta in 4 sent:

Thomist. d: 51. Idem docetur de Papatu. à fortiori, nec Archiepiscopatus, Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitur Tonsura: Est professio quedam vite spiritualis, per quam homo numeratur in Clerum, & fit capax beneficij Ecclesiastici, aliorumq; privilegiorum.

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia ante omnes Ordines primò conferri solet. Qui illam suscipit, appellatur Clericus.

17. Sic confertur: Tondentur capilli in summitate capitis admodum Coronæ, quæ significat perfectionem vitæ; & quilibet dum tondetur, dicit: *Deus pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es qui restitues, hereditatem meam mihi.* Cath: Rom.

18. Tondentur capilli ad significandum, quòd sicut capilli, qui sunt pars corporis supervacanea, tondentur, ita anima Clerici debet contemnere res externas & esse vacua curis humanis. Cath: Rom: de Saer: Ord:

19. S. Petrus dicitur primam tonsuram

ram primò instituisse in memoriam Co-
ronæ spineæ impositæ Capiti Christi :
Cath: Rom: ibid.

Ostiaratus.

20. Est *Spiritualis potestas, per quam or-
dinatus in Ostiarium, potest dignos recipere,
& indignos, ab introitu templi repelle-
re, ad Eucharistiæ sacramentum recipi-
endum.*

Ejus materia remota, claves Ecclesiæ;
proxima, earum ab Episcopo traditio,
cum quibus ab Archidiacono, aut ab a-
lio vicegerente deducitur ad clauden-
dam & aperiendam januam Ecclesiæ.
Aliqui pro materia addunt cymbalum.
Forma verò: verba Episcopi, in quorum
prolatione & clavium traditione cha-
racter imprimitur.

Lectoratus.

21. Est *Spiritualis potestas, quâ ordinatus in
in Lectorem potest prophetias in Ecclesia legere.*
Ejus materia remota liber prophetia-
rum, proxima, traditio. Forma, verba
Episcopi, in quorum prolatione & mate-
ria

riæ traditione character imprimitur,

Exorcistatus.

22. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest demonem expellere, ne quempiam ab Eucharistia sumptione impediatur. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare vceolos cum vino & aqua, ac candelas deferre. Ejus materia remota saltem vnus vceolus, & candelabrum cum candela extincta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione vceoli secundum S. Th. in Suppl. 3. p. q. 38. art. 5. ad 6, cum iste actus sit principalior, & immediatius ad Eucharistiam ordinatus: fit enim præparatio materiæ. In candelabri traditione, vt pote actu secundario, character potius extenditur quam imprimitur. Et licet

Aco-

Acolythus à candelabri ministerio denominetur, non ideo fit quia principalis sed notius

Subdiaconatus.

24. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam præparare. Ejus materia calix vacuus, cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio: Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Opatovius de Sacri Ordinis præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum: Sed Gab: à S. Vine: hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum actum secundarium.

Hæc servantur in collatione

Subdiaconatus.

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita. 2. datur illi titulus, vel beneficij vel Patrimonij, ut habeat unde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non peccando, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, utpote in gravi materia decipiens Episcopum & incurrit suspensionem. v. De La Cruz de susp; n: 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem. Si casus occultus, Episcopus dispensat. Nav: in Man: c: 27. Tertiò paratur cum alba, cingulo & manípulo. Quorum significatio in sequentibus explicabitur. Hæc alijs ordinibus sacris applicanda:

Diaconatus.

26: Est Spirituality potestas quâ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere. Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditiõ: Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum. Sà v. Ordo n: 6. Forma sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materiæ traditione character imprimitur.

Opat: de Sacra Ord: disp: r. q: 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro perfectione & complemento.

Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio, & modo est apud Græcos. Unde ad similes difficultates dicendum est materiam à Christo D. in genere: in specie verò ab Ecclesia determinatam v. Gonet in manuali Thomistarum de Sacra Ord: c: 3.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicitur quod Senior, non tantum spectando ætatem sed & morum gravitatem, prudentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui habet potestatem conficiendi corpus & sanguinem Christi D: Quia Presbyteratus definitur Spiritualem potestatem quæ Ordinatus in Presbyterum, corpus & sanguinem Christi D: conficit. Ejus materia remota est calix cum vino & patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. *accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo. Missasq; celebrandi in Nomine Domini.* In hujus prolatione & materiz traditione character imprimitur.

28. Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, utpote in Sacerdotio eminenter contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesiz aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti. 4. admittere dignos. 5. Missæ assistere, ne quis proprius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quæ celebrantem turbant: &c

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere. Catechismus Rom: dicit, etiam lectiones ex novo testamento annuntiare: sed
hic

hic actus secundarius. Nam materia huius Ordinis est liber Prophetiarum.

Refertur ab Opat: Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitem: quod intellige extra Missam & dum nocturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lectoris esse prædicare, intellige, recitative, legendo publice Prophetarum libros.

2: Officium Lectoris est catechumenos fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicas: hoc enim Lectori jam non committitur.

Officium Exorcista.

3: Est nomen Domini super energumenos, hoc est, ab immundis spiritibus obsessos, invocare &c.

Officium Acolythi:

32. Est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturq; sacrificium. 2do. Subdiacono vrecolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris vasis, Diacono, ut Sacerdoti offerat; præparare ac ministrare. 2. Epistolam in Missa solenni cantare. 3. Palas & Corporalia abluerè. 4. Crucem in Processionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, 1. Episcopum sequi concionantem. 2. Ministrare ad altare. 3. Solenniter baptizare ex commissione Parochi, sed in necessitate. 4. prædicare, saltem per modum catechizantis. 5. in Missa solenni Evangelium cantare, & in Matutino Homiliam recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium; quâ ratione dicitur, sacra faciens. Huc revocatur preces pro populo ad Deum fundere, & esse Mediatorem inter Deum & hominem. 2. benedicere, quâ ratione dicitur sacras. 3. præesse, quâ ratione dicitur præsul, vel etiam sacer Dux inter personas consecratas, 4. prædica-

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. 5.
Sacramenta conficere & ministrare, quâ
ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans.
Vnde in Pontificali hæc assignantur. Of-
ferre, benedicere, præesse, baptizare
(quo revoca alia Sacramenta) & prædi-
care.

Plura de his videbis apud Opatovium
de Sacramt Ordinis.

36. Secundùm aliquos, ait Gab: à S.
Vinc: v. Ordo, officium Diaconi & Sub-
diaconi præstari possunt ab existente in
Minoribus, sine stola tamen & manipu-
lo, aliàs esset irregularitas ex delicto.
Qui verò nullis ordinibus initiatus, præ-
fata officia nullo modo exercere valet,
refert idem Doctor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in sacris Ordinibus constitu-
ti speciali obligatione tenentur ad casti-
tatem, suntque sacrilegi per violationem
ejusdem. Præterea tenentur sub pe-
nali ad dicendas horas canonicas.

38. Occasione hujus, scias quatuor
esse

esse genera Personarum obligatarum ad horas Canonicas. In Sacris Ordinibus constituti. Beneficiati. Professi choro addicti & Moniales.

Effectus Ordinum?

39. Duo præsertim numerantur, scilicet augmentum gratiæ & character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt. 1. Ordines non conferantur post prandium. 2. Sacri non dantur sine Missa. 3. dantur in Ecclesiis Episcopali nisi aliter Episcopus ordinaverit. 4. cum debitis vestibus, Minoribus initiandi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica accedat. In Diaconum præter hæc, cum stola. In Sacerdotem cum his, in super cum casula, omitta Dalmatica, accedat.

Significatio vestium in Sacris constitutorum.

41. Amictus significat velum, quo Christi facies in domo Caiaphæ velata fuit à Ministris dicentibus; prophetiza nobis Christus, quis te percussit. alba

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisoriè.

Cingulum quo *alba* comprimitur significat primum ligamen, quo Iudæi, Christum comprehendentes ligarunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. flagellandus, ad columnam ligatus fuit.

Stola significat tertium ligamen Christi, quo, ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram, quâ Christus ducendus in montem Calvarie crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam Crucem, quæ in humeros ejus imposita fuit, P. M. Camillus in Cæremoniali Missalis O. N.

Alia significatio ex S. Thoma.

42. *Amictus* significat fortitudinem ad divina, *alba* : puritatem. *Cingulum* repressionem carnis.

Subdiaconus habet *Manipulum* in sinistra quasi sudarium ad extergendum vultum

tum, quo significatur extensio minimarum culparum (significat etiam *manipulus* fructum bonorum operum.)

Diacono additur *Stola* significans applicationem ad ministerium in ipsis Sacramentis.

Dalmatica vestis larga significat largam Sacramenti dispensationem. Ipse enim sanguinem dispensat (sed hoc jam non est in usu) in dispensatione autem largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis, plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem, quia conficit Sacramentum charitatis sc: Eucharistiae. Ita S, Th: in supplemento 3. p: 9, 40. a: 7. excepta utraque parenthesi

Significatio vestium Episcopaliū.

43. Episcopis adduntur novem ornamenta super Sacerdotes, quae sunt *caliga*, *sandalia*, *succinctorium*, *tunica*, *dalmatica*, *mitra*, *chirotheca*, *annulus*, *baculus*, quia novem sunt quae ipsi supra Sacerdotes possunt, sc: *Clericos ordinare*, *Virgines benedi-*

cerere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrysum conficere vestes & vasa consecrare,

Vel per *caligas* significatur rectitudo gressuum.

per *sandalia*, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum.

Per *succinctorium* quo stola ligatur cum alba, amor honestatis.

Per *tunicam* perseverantia, quia Ioseph dicitur tunicam talarem habuisse, quasi descendentem vsque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ.

Per *Dalmaticam* largitas in operibus misericordiæ.

Per *Chirothecas* cautela. Per *Mitram* scientia vtriusque testamenti, vnde & duo cornua habet.

Per *baculum* cura pastoralis, quâ debet colligere vagos, quos significat curvitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi. vnde versus.

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta:

Per

Per annulum Sacramenta fidei, quâ Ecclesia desponsatur Christo Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed ulterius.

Archiepiscopi pallium habent, signum privilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream, quam solebant legitime certantes accipere. Hæc S. Th. in terminis loco cit.

DISTINCTIO XI.

De MATRIMONIO.

DEFINITIO & INSTITUTIO.

1. **P**Ræambula Matrimonij sunt Sponsalia; quæ sunt *mutua futurarum nuptiarum promissio*. S. Th. in Suppl: q: 43: a: 1. Matrimonium verò secundum rationem contractus naturalis consideratum est *legitima conjunctio maris & femine in usum conjugij, individuanam vitam consuetudinem retinens*, Labar de Matrim. dub: 1. § 2.

Sed in ratione Sacramenti consideratum, est *novæ legis Sacramentum à Christo*

D.

De MATRIMONIO 259

D. institutum causativum gratia unitiva. N.
P. Salazar.

Gratia enim quæ in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosc: in Exam. approb, tit: 1 q, 5. Nec solû in hoc Sacramento significatur gratia conjungens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minùs principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

2. Iuxta varietatem temporum est variè institutum matrimonium. In statu innocentiae, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratia à Christo D. in ratione Sacramenti. S. Th: in Suppl: q, 42. a, 2. Institutum inquam, sive Ioan: 2. in Nuptijs. vel Matth: 19. dicendo: *Quod Deus conjunxit homo non separet.*

Differentia inter sponsalia & Matrimonium.
Diffe.

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusque; Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum.

Utiusque conjugis consensus mutuò per verba, vel per nutus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptationis, est forma. Sumitur ex D: Th: in Suppl: q: 41. a. 1. ad 1. & 2,

Et sic verba Sacerdotis, *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *Ego vos coniungo*, aliàs non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram conjunctionem. vel, *ego vos coniungo in facie Ecclesie, ut pro veris conjugibus coram hominibus sitis*

De MATRIMONIO. 261

fitis, De la Cruz, de Matrim, q: 1. n: 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij ;
sunt ipsi contrahentes : cùm ipsi tantùm
ponant formam , vt patet ex Concil:
Florent: in Decreto Vnionis Armeno-
rum. Sacerdos enim tantùm est Minister
accidentalis , aliàs Matrimonia clande-
stina non fuissent valida ante Concilium
Trid: quod est contra Sess. 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt, Fides , proles , Sacramen-
tum. Fides, ne cum alijs conjuges mi-
sceantur. Proles, vt Christianè educetur,
Sacramentum, vt Matrimonium non se-
paretur

Finis Matrimonij.

7. Est, 1. propagatio speciei, & con-
servatio individuorum. 2. remedium
concupiscentiæ, 3. commoditas obse-
quij vtriusque ad invicem.

Effectus!

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia.
vni-

vnitua, hoc est, gratia sanctificans, vt importat mutuam concordiam, decentem vsum Matrimonij moderando carnis concupiscentiam, familia prudentem gubernationem, Christianam proli educationem, rerum domesticarum diligentem curam, dispositionem, & fidelem dispensationem; Mosc. 2. p. Tyroc: artis Pœnit: §: 4. n: 25.

Banna.

9. *Antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum splennia, publicè denuntietur, inter quos Matrimonium contrahendum. Trid: Sess, 24. cap. 1.*

Hæc faciant coniuges, vt rectè suscipiant hoc Sacramentum.

IO. 1. Careant impedimento, præcipuè dirimente. 2. Careant peccato mortali aliàs peccarent mortaliter sacrilegè. 3. Confiteantur & communient, Sed hoc consilium. 4. devotè & reverenter accedant. 5. habeant rectam intentionem,

nem, & non contrahant libidinis causâ.

*In celebratione Matrimonii hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Ecclesiæ,
2. coram proprio Parocho, vel alio Sa-
cerdote de Parochi seu Ordinarij bene-
dicta. 3. adsint saltem duo testes. 4. inter-
rogat Parochus contrahentes, an velint
contrahere Matrimonium de præsentî,
& notificetur de illorum mutuo consensu.
5. Parochus dicat hæc: *Ego vos con-
juncto in Matrimonium, In Nomine Patris &c.*

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc deputa-
to nomina Conjugum, testium, diem,
& locum contracti Matrimonij descri-
bat, & librum apud se diligenter custo-
diat.

Impedimenta impediencia tantum.

13. Impedimenta Matrimonij dupli-
cia sunt: alia tantum impediunt, nè li-
citè contrahatur Matrimonium, validum
tamen est. Alia, contractum dirimunt,
tquam invalidum,

14. Impedimenta tantùm impediētia sunt quinque: votum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere vxorem, 1. occisio vxoris adulteræ propriâ auctoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, vt scilicet contrahat cognationem cum propria vxore. 5. publica pœnitentia. Sed hæc, iam non est in vsu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundùm dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q: 4. n. 1 de Mat. Hoc impedimentum criminis, iuxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonac: de Matr: qu: 3. punet: 14. n. 21. non inducit mortale, etsi dispensatio non peratur.

16. Si quis dispensationem desiderat, adeat

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impedientibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetuæ & Religionis. Candelabrum aureum de Matr: n:uo. ex D: Antonino & Palud.

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, quâ certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam Adventûs, usq; ad Festum Epiphaniæ, & à media nocte ante Feriam quartam Cinerum usq; ad Dominicam in Albis inclusivè, Trid: sess, 24. c: 10.

Interdicitur autem hoc tempore solennitas nuptiarum, v: g: accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solenniter celebrare, & contra faciens

M

pec-

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonac: loc. cit. n. 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdicuntur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Banorum publicatio: dum modò nullæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatim traducere tempore Interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, vtdum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de presenti.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quis susceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v: g: tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Calculus disparitas, vis, ordo, ligamen, bonestas

Si sis affinis, si forte coire nequibis,
 Si Parochi, & duplicis desit presentia testis,
 Raptaq; sit mulier, nec parti reddita tuta.
 Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Error Personæ

23. Tunc est, si quis putat contrahere cum Catharina, & contrahit cum Agnete &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans esse liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis & naturalis.

Crimen.

Est quadruplex, 1. Si adulteri sibi invicem promiserunt de Matrimonio contrahendo, post mortem alterius conjugis. 2. Si vir & foemina convenerunt ad occidendum conjugem, vt inter se contrahant, & defacto occidunt: oritur inter eos impedimentum dirimens etiam

nullo præmisso adulterio: 3. Si vnus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interueniat adulterium cogitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodò vterq; adulter sciat alteram conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsecutum, vt docet Armilla v. Matrimonium. n. 33. & Bonac. de Matr: q. 3. punct. 6. n. 8.

Cultûs disparitas.

Vt si fidelis contrahat cum infideli, id est, cum non baptizata.

Vis,

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum v: g. mortis, vel notabilis verberationis: & si tunc interius consentiat. Nam aliàs hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensûs, seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias: in fœmina minor metus requiritur.

Ordo

Ordo sacer.

v. g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato junctus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas.

Ex Sponsalibus de futuro oritur. ut si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsæ. Hæc propinquitas tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Consurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gradum.

270 De MATRIMONIO
dum, ex illicita ad secundum gradum
inclusivè.

Impotentia cœundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est, in absentia Parochi, & duo-
rum testium contractum, est illicitum,
& novo jure Tridentini, nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu
rapta est, in potestate raptoris, non po-
test esse Matrimonium. Et raptor, auxi-
liantes, consulentes, faventes, excom-
municantur, manent perpetuò infames.
Quòd si sint Clerici de proprio gradu
decidant & tenetur raptor, raptam de-
center arbitrio iudicis dotare, sive eam
in uxorem ducat cessante raptu & liberta-
ti restituendo, sive non. Trid: sess, 24.
cap: 6.

Nota, raptum tunc propriè commit-
ti, quando mulier vi rapitur ad Matri-
monium, non verò si rapiatur ob aliam
causam, etiamsi rapiatur causâ libidi-
nis, Sanchez. Et declaravit Sacra Con-
grega-

De MATRIMONIO 271

gregatio, quam insinuat Summa Dianæ,
v. *Impedimenta Matrimonij*. n. 22.

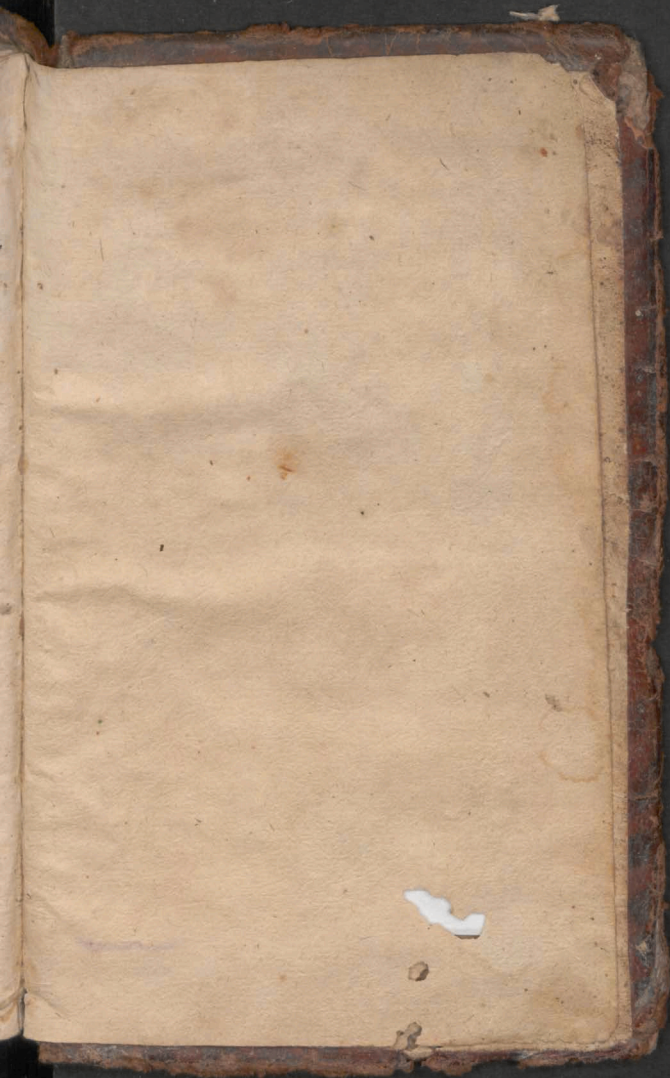
Hæc duo Opuscula, scilicet, de decem
Dei Præceptis, & Sacramentis, desum-
pta sunt ex Opusculis Sententiarum Mo-
ralium proprio labore compositarum,
Hæc subsint infallibili iudicio
S. Matris Ecclesiæ.

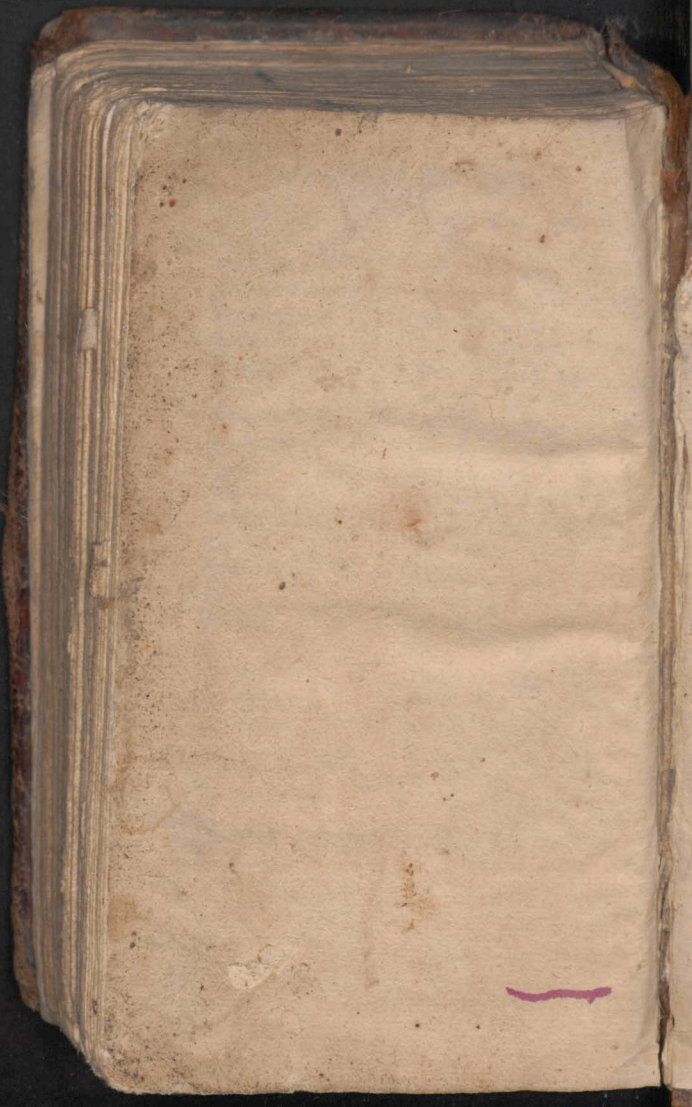

Errata sic corrige.

christallus,	crystallus. 27.
De fide libus	De fidelibus. 30.
maximè	maximè 45.
non autem dicitur	non autem dicitur. 47
venereris	venereis. 55.
apeenda	aperienda. 88.
Præcipatio	Præcipitatio. 84.
alinâ	alienâ. 88.
Abgaro	Abagaro. 109.
arreptios	arreptitios. 117.
spaiula	spatula. 118.
îmbita	imbibita. 123.
traditur tempora-	traditur res tempora-
lis	lis 142.
judicijs	indicijs. 152.
de	die 154.
principium	principum. 156.
baptizo	baptizato 185.
verbus	versibus. 190.
falsus	fassus 197.
pertinet	pertinent. 241.
a. 2. q. q. 1. 2.	q. 1. a. 2. q. 2. 245.
peccant	peccat. 241.
proprius	proprius. 250.

Cætera corrigat benevolus Lector.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0027911

